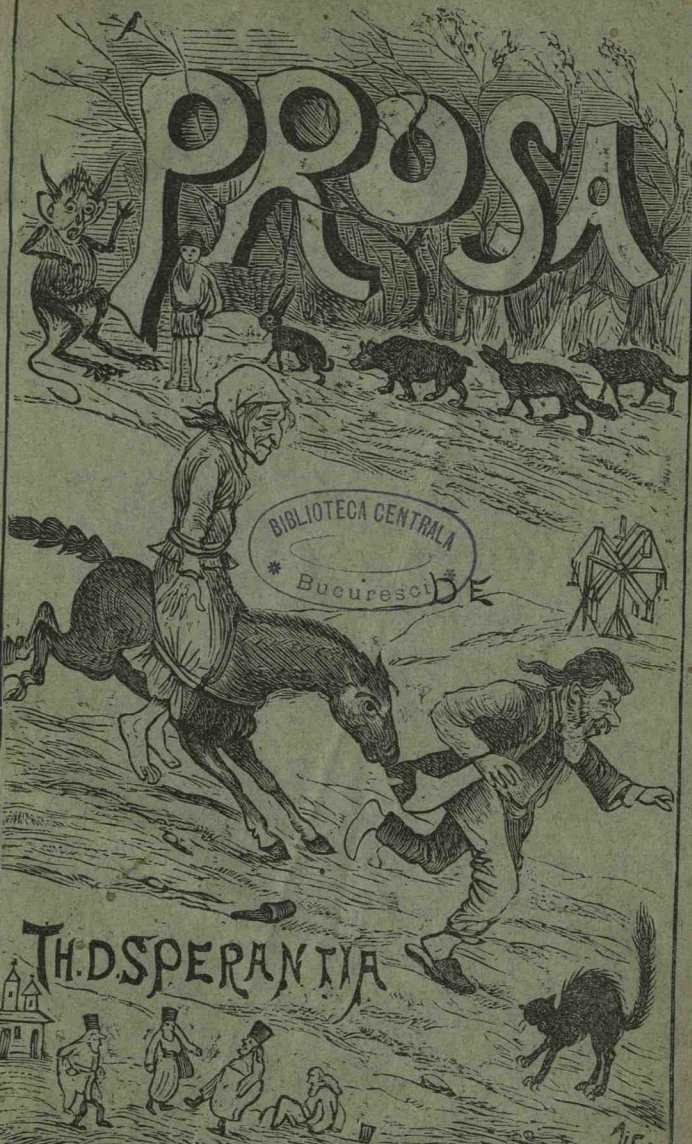

PROSA

BIBLIOTECA CENTRALA
* Bucuresci DE *

T.H.D.SPERANTIA

10.1992 / R.T. / 2894

TH. D. SPERANTIA

In. A. 794

Mar. 17784

328054

PROZA

1891

VOLUMUL I

EDIȚIA I

60551

BUCUREȘCI

EDITURA LIBRĂRIEI H. STEINBERG

18, Strada Șelari, 18

1893.

859.0-32

BUCUREȘTI
17784

CONTROL 1961

RC 92/06

1956

1961

Atară de scrieri critice și cărți didactice, reproducerea
e cu desăvârșire interzisă, pe orî-ce cale de publicitate.
Tote exemplarele vor purta semnătura sau stampila auto-
rului.

Ch. Deputat

B.C.U. Bucuresti

C23509

I.

ECONOMIE

A, ce vreme protivnică! Plouă, ninge; ninge, plouă: dracul știe ce mai face, și un noroiu, un noroiu!!... Cum să mă duc la Porunceanu?!... Ia trăsura, ține trăsura acolo, plătesce... prost lucru! Pe jos nu e chip să te duci: cum să intri plin de noroiu în casa românului, — mai virtos la un om de la care aștepți... Să las până s'o face vreme bună n'am când, nu m'așteaptă interesul! Ce să fac?!... A! Bravo! În strada Brânzăriei, în colț este un ștergător de ghetе, un văcsuitor său vacsangiū; mai la vale, în a treia sau a patra prăvălie, la «La neguțătorul cinstit» sint de vinđare galoși. Plec de-acasă pe jos; mă duc până 'n colțul Brânzăriei, staū acolo de-mi curăță ghetele de

noroiu, apoi intru de-mi cumpăr o pereche de galoși, mă incalț și mă duc la Porunceanu. Fôrte bine! Când ai galoși scapi de birjari și de grija ceasornicului. Unde te duci, stai cât te lasă inima! Să mergem dară. Ian să mă uit pe feréstră să ved plouă. Nu, ba da, ba nu! Nu plouă. Nu plouă, dar norii!... Cu tôte acestea... curagiũ!...

*
* * *

Am avut o idee minunată! Cu doi-spredece lei uit'te ce galoși! La trăsură doi-spredece lei să duc în douë-trei zile; galoșii, însă, pot să-i am pe tótă érna: când o fi noroiũ, pentru noroiũ; când o fi frig, pentru frig.

Stăi, mi se pare că am ajuns la Porunceanu. Da. Hai să sun.

— Acasă e d-l Porunceanu?

— Da, d-le.

— Te rog, dă-i carta mea.

— Da, d-le.

— Veđi?! Ce bine am făcut eũ de m-am luat galoși: dacă eram acuma cu birja trebuia să-mi pună la socotélă și minutul. Ba încă mai mare țî-e necazul când ieși birja, te duci unde-va și tocmai când ajungi: nu e acasă! Ce să faci? Să dai drumul birjarului și să pleci pe jos, nu-ți dă mâna: de voe de nevoe, bea

Grigore aghiasmă, trebuie să te duci până unde-va, adese-orî până unde n'ai trebă sau numai până mai încolo și să-i dai încă un franc de pomană.

— Poftiți, d-le.

* * *

Bun! Vra să ȳică am fost, am venit, am isprăvit; acuma să facem o țigară. A! Dar galoșii mei? I-am uitat acolo! Ian privesce, mă rog, ghetele mele, ce noroiu!

Acuma ce e de făcut? Cum să-mi ȳau galoșii de-acolo. Acuma trebuie numai de cât să ȳau o trăsura: cum să mă duc pe jos și să intru acolo plin de noroiu. Galoșii îmi trebuesc, am dat doi-spre-ȳece lei; știu că n'o să mă duc să-mi cumpăr acuma alții. Se vede că trebuia numai de cât să dau doi franci la birjă!

— Gheorghe!

— Iaca 'ndată.

— Iea și-mi curăță ghetele și-apoi să-mi aduci curând o trăsura.

— Am înțeles.

* * *

— D-vóstră căutați pe d-l Porunceanu?

— Da, adică nu...

— D-l Porunceanu chiar acuma a eșit de-acasă.

— Mai bine. Eă, când am fost p'aice mai adineoră, am uitat niște galoși și am venit să-i iaă.

— A ! galoșii ? Sint ai d-vóstre ? Numai de cât vi-i aduc.

— Intórcce birja.

— Aceștia sint, mă rog ?

— Da aceștia.

— Voiți să-i puneți in picióre ?

— Ba nu ; pune-i d-ta acolea jos in trăsură. Mulțumesc. Haide birjar.

Fire-ați ai dracului de galoși ! De gustul vostru, trebuie să daă acuma doi franci birjarului și cu-o jumătate franc care am dat'o slugii care mi i-a adus, fac doi franci și jumătate.

*
* * *

— Gheorghe !

— Porunciți.

— N'a fost nimene pe-aici de când m'am dus eă ?

— Nu.

— Bine. A ! Dar galoșii i-ai luat din trăsură ?

— Care galoși ?

— Galoșii mei, care i-am cumpărat, care i-am uitat, care eraă in trăsură

— Eă, nu i-am vedut, n'am știut !

— Ian vedă, opresce birjarul.

— Apoi birjarul s'a dus.

— Cum s'a dus? I-ai plătit tu?

— Ba i-ați plătit d-vóstră chiar când ați venit.

— Și vrea să ȕică s'a dus cu galoșii mei?

— De, se vede!

— Bravo! Doi-șpre-ȕece franci și cu doi și jumătate, și... Ce număr avea birja?

— Uit'te, asta n'o știu.

LA MOARTEA PREA CUVIOȘIEI SALE

Prea Cuvioșia sa era egumenul unei mănăstiri.

În mănăstire nu erau atâția călugări. Era numai părintele *Dichemvire*, părintele *Năpădila* și părintele *Lichie*, toți slujitori ai bisericeii; iară părintele *Fasoluță*, părintele *Borcan* și fratele *Fesachi* erau însărcinați cu economisirea internatului. În mănăstire era și o școlă de scos preoți.

Acești părinți duceau o viață, poți să zici, îngerescă, așa de bine trăiau unul cu altul. Ori-unde i-ai fi văzut, tot câte unul vedeai. Singurătate pustnicescă. Singur în casă, singur în beciu, în sfârșit singur, singur și singur. Noroc de băeții din internat. Ei se mai

duceaŭ din când în când pe la sfinții părinți să se mai procopsescă în cele duhovnicesci, adică : să frigă vre-o bucată de cârnat, să bea vre-un păhăruț de vin, ori să tragă vre-o țigarușă. Ba, ce ȳic eŭ? Imi aduc aminte că pe când eră pe acolo părintele *Veritas* (nume latinesc), era nedespărțit de părintele *Dichemvire*. Cu odăile ședeau pãrete în pãrete, și măcar că ușa îi despărțea, totuși în ușa eră gaura cheei. Amândoi părinții își așezaseră paturile lângă ușa potrivit cu capul în dreptul găurei. Era lucru știut; cum veneau în casă, se așezau pe paturi și începau să vorbescă dintr'ale Sfintei Scripturi: se cinsteau unul pe altul cu titlul de porc, măgar, dobitoc și alte nume frumoșe, mi se pare din Apocalipsis; iar ca să întărescă cele ȳise, ca nisce frați în Christos ce erau, se scuipau pe gaura cheei.

Părintele *Dichemvire* alt-fel eră om foarte bun. Avea vinul lui la beciŭ și nu scotea de cât câte o cană, de trei ori pe ȳi. Învețase și Sfinția Sa o dată carte, numai n'avuse parte s'o sfârșescă din pricina gramaticiei.

«Înțeleg și eŭ, ȳicea părintele *Dichemvire*, »să învețe cine-va a citi, a scrie bine, dar să »învețe gramatica, nu pricep!... Ca școlar mă

»luasem și eu cu cei-lalți și începusem a învăța gramatica. De învățat învățam eu, de pildă cum dicea acolo : *eū dorm, tu dormi, el dórme...* orî : *șed, ședî, șede...*; dar învățam și vedeam cu ochii cum mă prosteam. Cum dracul nu te-î prosti când îi dice tótă diu-lica numai : *dorm, dorm, dorm ?!* Bietul *Veritas* (părintele) de ce-î așa de prost?... Nu-măi din pricina gramaticiei».

În sfârșit, bietul părintele Dichemvire se plângea că n'a avut parte să învețe. Până la atâta de rău nu-î părea, însă. În loc să-și bată capul cu gramatica, s'a făcut călugăr și a început, ca un adevărat creștin, a strânge zimțișori unul lângă altul, și acum de câte orî era vorba de vre-o alegere de episcop, Sfinția Sa dicea :

«Par'că dac'ași vrea eu, n'ași putea să mă fac Vlădică !! dēū ! Adică Silvestru era mai chipos de cât mine ? Nicî tu statură, nicî păr de barbă și uscat ca un țir ; iar părăle, nicî vorbă...»

Într'adevăr, părintele Dichemvire avea barbă mare, statură înaltă și era bine făcut, cred că ar fi fost bun de Vlădică, mai ales că și părăle spunea că are. Chiar și carte dicea Sfinția Sa că sciamăi multă de cât alți Vlădici.

Par'că'l aud și acuma cum citea la Pasci evanghelia în limba latinéscă și incheia la urmă : *pax vobis*, vo-uă, uă, uă, uă...

Părintele Năpădilă eră cam nou pe acolo, adică chiar nou, de abia de vre-o săptămână venise. Nici vin în beciu, nici nimica n'avea. Mâncă și el de la masa băeților din internat. Glasul încă nu i-l auđise nimenea. Ședea tótă ȃiuă în casă, numără mătăniele și blestemă pe egumen : «N'ar fi mai ajuns să-l strămute din locușorul lui și să-l aducă între străini». Biētului părinte îi eră urit a ședea singur. Era călugăr Sfînția Sa. Ba eră și duhovnic.

Părintele Lichie însă eră bun suflet de om. Nimeni nu-i auđea gura. Numai diminéța, înainte de a se duce la pimnița, cât mai vorbea. Spunea că i se pare că cheia părintelui Di-chemvire se potrivesce la polobocul lui. Apoi, cu inima plină de întristare, pornea la pimnița. Se mai întremă el după aceea, numai limba i se legă.

Remâne părintele Fasoluța și părintele Borcan.

Am spus că Sfînțiile lor amândoi erau însărcinați cu economisirea internatului. Părintele Borcan aducea din tîrg, eră sub-econom ; iar părintele Fasoluța ca econom cântărea nu

cum-va să scape vre-o fasolă mai mult. Se temea să nu se bolnăvescă băeții de prea mare belșug. « Imbuibarea, dicea Sfinția Sa, este foarte rea. Când este omul o lécă mai flămând, e mult mai deștept ». Intr'adevăr, sub părintésca economisire a părintelui Fasoluță, băeții erau foarte deștepți. Nici nóptea nu puteau dormi. Se gândiau numai pe unde ar putea trece gardul să-și cumpere ceva de mâncare, de la vre-o cârciumă. Ca econom, părintele Fasoluță scotea vin și pentru părintele egumenul. La masă Sfinția Sa de abia o gărăfióră putea să bea; iar în pivniță... tréba Sfinției Sale...

Părintele Borcan mai mult prin têrg umblă, cu căruța. Cumpără de-ale mâncării pentru internat, iar bėutură dóră pentru Sf. Sa. Sêrmanul părintele Borcan! Parcă-l vėd: nalt, nalt, nalt, cu pėrul galben, cu barba galbenă, galben la față, numai cu nasul roșiú.

Cât despre fratele Fesachi, el făcea ascultare la trapeză, adică la masa internatului, și ajuta părintelui Fasoluță, când erà, de pildă, un cas grabnic, să scótă vre-un urciór din beciú.

*
* * *

« Preotul trebuie să fie pildă de evlavie. Este adevărat că omul își are căderile și părțile lui

slabe ; însă nici odată nu trebuie să scie stânga ce face dreapta ». Aşa dicea Prea Cuvioşia sa, şi vorba şi-o ţinea. Chiar dacă şi avea căderile şi părţile lui slabe, potrivea să nu mai scie nimenea. Cel care mai scia câte ceva era părintele Fasoluţă, economul.

Nu ştiu, mai fusese părintele Fasoluţă econom unde-va ori nu, dar bine pricepea economia, întrecea până şi pe Prea Cuvioşia Sa.

Prea Cuvioşia Sa, cum începea să se desprimăverezze, pune la arat şi la semănat grădina şi ceirul — locul mănăstirei. Semăna cartofi, fasole, sfece şi mai cu sémă sfece. Le lucra cu slugile internatului, dădea mâncare tot din internat celor ce-î tocmea *la lucru*; şi tòmna, după ce se strângea de pe câmp, le vindea tot internatului cu un preţ mai efin, adică cum cer precupeţii. Acesta era economie negreşit. Apoi economie mai făcea şi părintele Fasoluţă cu cântarul. Era economicos Prea Cuvioşia Sa, şi era economicos numai din pricină că ură pe speculanţi. Fireşte, dacă n'ar fi avut Prea Cuvioşia Sa de vëndare, ar fi trebuit să cumpere de la alţii. Pe lângă acestea, nu se putea dice că dacă Prea Cuvioşia Sa făcea semănături, il ţinea mai mult aţa de cât faţa : slugile internatului ori ar fi lucrat la câmp ori

nu, tot erau plătite. Și slugi erau de ajuns. Prea Cuvioșia Sa avea în vedere în tot-deauna să scrie în budget slujbe mai multe de cât erau; iar slugi ținea câte socotea cu cale. Și dacă vre-una *nu se purtă bine*, o dădea afară. Mai în fie-care lună, se schimbaŭ rândașii. Ședeau câte două, trei săptămâni, și, când aprópe să împlinescă luna le dădea drumul. Pentru ce să le plătescă luna, dacă n'aŭ împlinit'o? Prea Cuvioșia Sa nu vrea să se jóce cu baniŭ Statului. Cine nu lucréză nu trebuie să mănânce. Prea Cuvioșia Sa cerea muncă; iar cât despre lefă, nu se scumpea, făcea tocméla să plătescă cât cereau. Așa, de pildă, odată venise un om să intre rândaș. Prea Cuvioșia Sa i-a spus: «Aicea leafa rândașului este de patru-đeci de lei vechi».

Omul se gândi ce se mai gândi, se mai scărpină în cap și în sfârșit đise, că nu se împacă numai cu atâta leafă.

— Eŭ părinte, nu pot cu patru-đeci de lei. Dacă 'mă dați un galben bătut, mă prind.

— Bine, đise Prea Cuvioșia Sa. Nu s'a scumpit de loc, a hotărit să-ŭ dea un galben. Nu-ŭ vorba că galbenul nu l'a mai luat el, adică n'a luat nimica, pentru că n'a împlinit luna.

Pe lângă acestea, Prea Cuvioșia Sa eră om darnic.

În internat, ca în internat, erău băeți din tôte părțile, erău și de la munte.

O odaie alătura cu acele în cari ședea Prea Cuvioșia Sa, adică chiar biblioteca școlei eră plină de găvănose (borcane) de dulceturi, de putini cu unt, bēșici cu brânză și altele: Bēșicele de brânză nu-s ca bani, să-î poți mistui ori-unde, trebuie ori-cum să le puî într'un loc mai mare unde-va. Ceî ce aveău copii la școlă, ca părinții, nu le dedea mâna să vie la Prea Cuvioșia Sa cu mâna gólă, aduceău și ei ce puteău. Prea Cuvioșia Sa iarăși eră destul de bine crescut ca să le pótă primi.

Aceste însă nu le ținea numai pentru dēnsul.

În mânăstire se făceaă douē mese: masa de sus unde ședea părintele egumen care eră și directorul școlei, șef-pedagogul, economul și din când în când câte un profesor; masa de jos eră masa internatului, unde mâncaă școlarii cu pedagogii lor.

Acei de la masa de jos aveău câte cinci-șeci și cinci de bani pe di; cei de la masa de sus câte trei-șeci. Ca să nu se mai facă însă încurcătura, părintele egumenul orânduise să facă tovarășie. Ceî de la masa de sus mâncaă

ce voiaŭ și celor de la masa de jos le dădeaŭ ce puteaŭ și se plătea la un loc.

Brânza, untul, păstrămurile și câte mai avea părintele egumenul le dădea la masa de sus cu prețul cu care socotea Prea Cuvioșia Sa.

Prea Cuvioșia Sa, D-geu să-l ierte, era un om ca de vre-o patru-deci și cinci de ani, uscăcios, la față, smolit și nalt. Parcă-l ved cum se plimbă prin cêrdac, ori balcon, cu capul gol, numai într'o reverendă négră și încins cu un brâu roșiŭ, semn de teolog de prin Bucovina. Era teolog. Avea multe scrieri pe cari nu le tipărise încă, cunoscea bine Istoria creștinismului și Geografia.

Pe lângă acestea, știa multe lucruri practice.

Pățise multe. Era om simțitor și multe împrejurări il făceaŭ să lăcrămeze.

Când venise Prea Cuvioșia Sa pe acolo, părintele Dichemvire și alții diceaŭ că avea numai o jubea.

Ca egumen și Director al școlei însă, în vre-o trei ani și jumătate, cu economii, cu una alta, strânsese câte-va părăluțe, sêrmanul. Trăsură cu cai, vre-o patru mii de galbeni puși în tovărășie la posesia unei moșii, vin la pimniță avea, și haine — când le scotea

la sóre, umplea cerdacul și ferestrele de blănuri scumpe și de mătăsuri :

«In zadar mai ostenesce omul în lumea »acésta... Vrea să ajungă cutare ori cutare »rang. Ba trăsura cată să-și facă, ori haine »să aibă, ori moșii, ori acareturi, de ce folos? Deșertăciuni! deșertăciuni», dicea Prea Cuvioșia sa, când aușea trăgênd clopotul vre-unui mort, și începea să lăcrămeze. Mai pe urmă, însă, dicea să-î înhame caii, să mêrgă la moșie. Ca toți ómenii uita și el și-și căta de treabă. Mulți supuși de-ai sêi ar fi dorit să-î fie în loc. Fie-care ar fi voit să fie o cauă înaintea celor lalți; dar ce e de făcut? Până să fie, trebueau să rabde. Mergeau gheboși și cu mâna la piept pe dinaintea Prea Cuvioșiei Sale, până ce nu mai vedeau bine. Diceau, însă, și ei pe din dos câte le veneau la gură. Unii diceau că Prea Cuvioșia sa ar fi țigan; alții că ar fi fost cătană prin țera nemțescă; alții vre-un jesuit pripășit prin Moldova. Cât despre școlari, ei își scieau părerile pe păreți. Numai cu masa, cu încălditul și cu disciplina nu se mulțumeau băieții, alt-fel diceau că Prea Cuvioșia sa e bun om, numai de nu i-ar muri mulți înainte. Adică diceau și ei cum diceau toți cei lalți, mai ales că de

când venise Prea Cuvioşia sa director, posturile şi rugăciunile se înmulţiseră mai al dracului de cât seminţia lui Avraam.

Cu vre-o săptămână înainte de sf. Gheorghe, Prea Cuvioşia Sa fusese la moşie; şi se vede ca să-şi pregătască intrarea şi fericirea vecinică, umblă o zi întrégă măsurând moşia. Vremea era cam rece. Ostenela neobicinuită şi vântul, pôte ajutat şi de vre-o bôlă mai veche, îl puseră în pat. Chiamă doctor, adă doctorii, fă feredee — degeaba. Pe fie-care ceas bôla se întăresce mai mult, doctoriele nu mai folosesc şi cucuvaia cântă pe casa Prea Cuvioşiei Sale.

Acuma se încep zilele de isbelişte.

Toţi părinţii din mânăstire umblau par'că erau bătuţi.

— «Sërmanul Prea Cuvioşia Sa, era bun om, diceau ei. Par'că poţi găsi ómeni sfinţi!?»
 »Unul are una, altul-alta şi pace. Aşa-i lumea.
 »De lacom... tot omul e lacom. Şi dacă era
 »cam iute, avea cel puţin cuvinte dulci. Dar
 »dacă móre el, cine ştie cine vine?»

Sînt prilejuri în cari e cam greu să te hotărâscai şi să spui ceva rëspicat. Acela, bună óră, despre care-i vorba, este bolnav. Dacă ar fi să mórá, calea-valea, ai putea vorbi

orî-ce de dânsul ; dar dacă să îndréptă și află ?
Ai pățit-o ? Să-l laudî prea din cale afară iar
nu merge : Se pôte să móră și cel ce va veni,
după dânsul să prindă proxie pe tine. Așa
păteau și părinții de sub egumenia Prea Cuvioșiei Sale.

Părintele Fasoluță și părintele Borcan erau
încă în mai mare primejdie. Erau cu grija în
spate că de va veni alt egumen îi pôte sufla din
slujba internatului, ca să-și aducă ómenii lui.

Maî rău încă :

Părintele Fasoluță scăpase fără nici un în-
scris câte-va sutisoare de galbeni în mâna Prea
Cuvioșiei Sale, și se temea că nu-î va mai
vedea.

Prin ogradă, pe-afară, începe a mirosi a
colivă și cu acésta încep și visitele prietenilor
celor mai de aprópe ai Prea Cuvioșiei Sale.

Întâi și întâi tovarășii în mâna cărora
Prea Cuvioșia Sa pusesé banii pentru impose-
sierea moșiei, vin să-î închidă ochii ; iară vre-o
testea de creditorî vin să-î dea sărutarea cea
mai de pe urmă și să-î céră părintésca Prea
Cuvioșiei Sale bine cuvintare în chip de iscă-
litură pe inscristurile cu care puteau să se
despăgubéscă după mórtea lui. În rândul ace-
stora era și părintele Fasoluță.

Bietul părintele Fasoluță! Mare cumpănă l'a mai trecut! Grija sutișórelor, ce le dăduse spre păstrare în mâna Prea Cuvioșiei Sale, îi otrăvea sufletul. Prea Cuvioșia Sa nu pomenea nimic de dinsele. Să le céră, nu-î dădea mâna : când Prea Cuvioșia Sa era pe patul morței, el să aibă grija paralelor? Mai ales că Prea Cuvioșia Sa nici nu vrea să-î aducă cine-va aminte de mórte. Cum e mai rău. Cel mai blând și mai pacinic om erà părintele Fasoluță, dar când auđi într'o ți pe un óre-carele ȑicând că mai bine ar fi să móră Prea Cuvioșia Sa de cât să se mai chinuiască, ȑise : «dacă ești nebun, păzește-ți gura, să nu-ți dai peste om».

Altă dată să-l fi picurat cu lumina n'ar fi ȑis asemenea vorbe, dar atunci uitase totul.

Uitase, căci după ce, el, cogemite om bētrân și cinstit, stârcise vre-o jumētate de ȑi înaintea Prea Cuvioșiei Sale, îi veni și lui rându-l să-l întrebe cum rămâne cu sutișórele, și-l întrebă.

— «Ah! Nenorocitul de mine! făcu Prea »Cuvioșia Sa cu tonul seú plângător. Nu mi- »am putut închipui că tu vei fi Iuda! Nu mă »înăduși! Pieri de dinaintea mea, ti-că-lo- »sule!»

Maí pe urmă, prin stăruința altora, căpătă

la mână o fițuică cu iscălitura Prea Cuvioșiei Sale, dar căpătă și o tusă care-l făcu să ședă vre-o săptămână de zile învățat în piei de oie.

* * *

Eră în ajunul Sf. Gheorghe.

Sus erau tovarășii și creditorii.

Prin cêrdac, jos, câți-va cuvioși cari aveau gând să intre egumeni, se plimbau vorbind despre vreme, despre răsbóele din Spania și nici un cuvint despre directoratul școlei.

Prin fundul cêrdacului se vedea sfinții părinți strângându-și la piept rasele, pólă peste pólă și mergând sus la Prea Cuvioșia Sa să capete, ca nisce frați dohovnicesci iertarea Prea Cuvioșiei Sale și vre-o jubea blănită.

Mai incolo, prin dosul păreților, pe la fiecare colț, câte un cãrd de băeți întrebau care de care: «a murit? a murit?» Iar la ușa bisericei pãlămarul, cu cheia bisericei în mână, ședea gata să alerge la clopote îndată ce va auți că pe Prea Cuvioșia Sa l'a iertat D-deu.

După ce ești pãlămar și te spetesci cărând la apă, măturând și ștergând la sfeșnice, să n'ai parte măcar de un bacșiș de la clopote?! Se 'nțelege, găina se hrănesce de unde scurmă. Bietul pãlămar făcea acésta din cinstea și dra-

gostea ce avea de Prea Cuvioşia Sa. Şederea lui cu cheia în mână îmi amintea cum un biet câine a dormit vre-o trei zile pe câmp păzind un cal bolnav al unui megieş şi nu s'a depărtat de el până ce nu l'a vădut mort şi mâncat.

Maî spre séră trăsurile încep a trage la scară. Prietenii Prea Cuvioşiei Sale şi ceilalţi prea cuvioşi cari veniseră să-l vadă, se călătoresc. După dênşii plecară şi doctorii; iar mulţimea celor localnici cari aşteptau prin cérdac începe a se împrăştia şi a se duce fie-care prin casele lor cu un fel de nemulţumire vădută, ca şi cum ar fi dis: Se vede că nici astă-dî n'are de gând să móră.

Peste vre-o jumătate de ceas totul erà în linişte Nicăeri nu maî vedeaî câte doî. Chiar când se întâlneaû, nu maî vorbeaû nimic. In locul credinţei nestrămutate de maî înainte că Prea Cuvioşia Sa va lăsà sănătate, îndoiala cuprinsese sufletele tuturor. Dacă maî deschidea care-va gura, o deschidea dór numaî să dică: «Cine ştie, sërmanul, póte se va îndreptà!!.»

Liniştea însă nu ţinu mult.

Clopotele începură a resună şi un vuet de tócă se auşea tocmaî în odaia Prea Cu-

vioșiei Sale. Prea Cuvioșia Sa trecuse către domnul.

Vre-o patru părinți duceau întins pe o ușă înfășurat în negru trupul Prea Cuvioșiei Sale; iar pălămarul mergea înainte cu tóca. Acesta e cinstea cinului călugăresc de a-l duce cu tóca la biserică și viu și mort.

L'au dus. L'au așezat în privdorul bisericeii.

Un sfeșnic la cap, un tetrapod cu o psaltire, iată totul ce i se dăduse în această lume în schimbul rangului, al trăsorei și al moșiei.

D-șeu să-l ierte și să-l odihnescă!

Prea Cuvioșia Sa a trecut la locul de odihnă, iar cei-lalți au rămas de isbeliște.

Șiua necazului a sosit, Dómne, Dómne, cine va suferi?

*
* *

Șiua se sfârșise împreună cu firul vieții Prea Cuvioșiei Sale, și întunericul nopții acoperea cu întristare fețele tuturor.

Amurgea.

Ușa biserecei era deschisă, și la lumina celor din urmă rașe ce luminau în astă lume rămășițele Prea Cuvioșiei Sale, un părinte citea psaltirea. Iar pe afară nu se vedea de cât, când și când, în zarea luminei din bise-

rică, vre-un părinte aducând de la beciu câte un urcior din vinul cel roșiū al Prea Cuvioșiei Sale, *sânge de iepure*, așa îl numea când trăea. În întunecimea nopței numai două locuri rămăseseră deschise: la biserică unde era mortul, și pentru cei vii la pimniță.

Nu știū dac'ați auđit ceva de mama Tudora.

Biata babă! Nu știū ce-ī venise. Infr'o ți, se vede că n'avea ce face, se apucă și muri. Mórtea ei însă n'a fost curat mórte, cum mor ómenii. A fost leșinat numai. Dar ce folos? Cred că mai degrabă s'ar fi prins să fi murit de-a binele, de cât așa. Cât șezuse mórta, nepoții și nepótele curățiseră tot de prin casă; când se trezi baba, n'avea la ce să-și mai opréscă ochii.

— « Mare minunea lui D-đeu, ți cea ea privind casa gólă. Sěracul om, cum móre nu mai trăesce!»

Tot așa ar fi ți și Prea Cuvioșia Sa de s'ar fi mai putut sculă. Tot se perduse în urma lui! În bibliotecă, nici urmă de borcane cu dulcétă de sticle cu spirt de melisă, de beșici cu brânză ori de putini cu unt, nu se mai vedea. Jubelele cele blănite și alte mătásurii par'că nici nu mai fuseseră. Și credeți póte

că le luase cine-va? Nu. Ferescă D-zeu. S'aũ fost pierdut așa singure!...

Tot așa s'aũ pierdut firesce și manuscrisele lui. Acestea însă pôte vor scôte capul undeva. Numai ce le vei vedea tipărite cine știe sub al cui nume.

S'aũ dus tôte, în sfârșit, cu trăsura și cu cai cu tot. Ba trăsura s'a vîndut la mezzat: gabrioleta cu doi cai și cu hamuri, o sută de franci.

De-ar fi trăit Prea Cuvioșia Sa, cum erà om milos și cât de lesne lăcrămă, nu știu ce-ar fi mai făcut.

În locul lui însă lăcrămau cei-lalți părinți.

Să fi vedut de pildă pe părintele Năpădilă, cel care numără mătaniile, și se rupea inima. Ședea în odaie singurella o masă cu un Christos răstignit dinainte și cu un urcior de vin sub masă, și plângea:

— «Ă-ă-ă-racu Prea Cuvioșia Sa! Unde om mai găsi noi părinți ca dînsu!»

Plângea pe răposatul și se plângea și pe Sfinția Sa că erà singur.

Singur, însă, nu multă vreme a fost.

Unii dintre școlarii mai în vîrstă și dintre pedagogi, nemângâiați de mórtea Prea Cuvio-

șiei Sale, nu-și puteau afla loc. Alergau în toate părțile. Cea mai slabă umbră și cea mai mică buruiănă ce se mișcă îi făcea să tresară. Chipul răposatului nu le ieșea din minte.

Neliniștea le creștea cu atât mai mult cu cât nisce umbre negre foiaș neconținut pe lângă biserică.

Mare-i frica, dar și neliniștea-i de ajuns.

Cum să nu fii neliniștit, când vești eșind așa ca din pământ și trecând pe lângă biserică nisce matahale negre, lungi și umflate de amândouă părțile? Ba, ași pune rămășag că de eră unul mai slab de inger, cine știe ce s'ar fi ales de capul lui. Cu toate acestea așa mari comedii nu erau. Din protivă, lucruri cu totul nevinovate. Dacă te-ai fi dus aproape, ai fi vădut pe unul dintre Sfințiile lor, părinții de acolo, plimbându-se cu mânele în buzunare, adică aducând de la beciu câte un urciș orî câte o gărafă de sângele Domnului.

Unii școlari de cei mai în vîrstă și chiar dintre pedagogi, cum am șis, tot din pricina neliniștei începura a cercă să vadă ce sórtă au acele nenorocite gărafe și urcișe scóse nóptea din pimniță. Cu cercetările lor, unii ajunseseră la părintele Năpădilă, alții la părintele Dichemyre, alții la părintele Borcan și

pe la alți sfinți părinți, propoveduitori ai cuvântului lui Dumnezeu.

Dacă s'au dus la acești sfinți părinți, îndrăsnit'au, credeți, să se lase a cădea în lumeștile desfătări? Ferescă Dumnezeu? Numai duhovnicesci cuvinte se vorbeau.

Părintele Năpădilă avea un borcan ca de vre-o trei litre și în lipsă de pahar, fiii cei duhovnicesci, după pilda Sfinției Sale, se slujeau cu dânsul. Părintele Dichemvire avea și pahare cu tot tacâmul; iar la părintele Borcan trăgeau cu gărafa.

Acésta era obștésca îndeletnicire a tuturor părinților din mânăstire în séra adormirei Prea Cuvioșiei Sale.

A doua-ți dimineața se vedeau numai urmele tașnicelor slujbe: gărafe și urcióre deșerte, peliți de beșici de brânză, ciolane, curățături de alte uscături ori păstrămuri care semănau cu cele de sus din bibliotecă, sfărâmături de pesmeți și altele.

Când răsărea sórele, nu știu la care părinte eră aprópe de a blagoslovi de liturghie, cam pe la antifone. Slujba cea-laltă o făcuseră înainte.

La părintele Năpădilă slujba mersese mai departe, ajunseseră să se prindă de pěr.

Părintele Năpădilă, însă, cu bunătatea lui le împacă pe toate. Sfinția Sa umplea numai borcanul ori găvănosul și dicea: tot încet și cu duhul blândeței, că alt-ceva nici că putea dice.

Părintele Borcan, în sinul lui Avraam, dormea numai cu capul pe pat, iar picióarele, cine știe unde, pe jos, comănacul alătura, garafa deșertă la picióre și ușa deschisă.

Sărmanul părintele Borcan, mare necaz a mai avut până la îngroparea Prea Cuvioșiei Sale. Căci iată așa s'a chinuit vre-o trei zile. De câte ori trecea, vedea și gărfa mutată din loc și pe Sf. Sa culcat alt-fel: ori cu capul pe pat și cu picióarele jos, ori cu capul în jos spânzurat și cu picióarele pe pat ori pe părăți.

Apoi și la față dóră se schimbase: Pe lângă nas, acuma i se inroșiseră și ochii. Și numai din pricina plânsului, dicea Sf. Sa.

— «Ș'apoi de ce mai plângi, părinte Borcan? il întreba.

— «Cum nu-î plânge, răspundea Sf. Sa, frecându-și ochii cu dosul mânei și suspinând de te temeai, după câte eră de sdravăn, să nu se risipescă; că sdravăn mai eră: ar fi fost bun slăvit de tamburmajor. Cum nu-î plânge,

dacă-ți móre mai marele și duhovnicescul tǎu părinte».

Te uitați la dǎnsul și te cuprindea jalea; mult face frica de D-đeu și simțul religios!

Ș'apoi părintele Borcan trebuie să fi fost și bun la D-đeu. I se întemblaú până și vedenii, spunea Sf. Sa. Visă visuri sfinte. Sugea vre-o jumătate de gărafă și cum se culcă i se arată Maica Domnului !!

Părintele Fasoluța nu știu prin ce parte a lumii se va fi proslăvit séra întâia. Negreșit că jalea il biruise și pe Sf. Sa ca și pe cei-l-alți, dar ca om bătrân își cătase și el ómeni mai de frunte.

Multe înțelepțesci cuvinte se vorbiră in séra aceea, multe pilde mari se dădură și multe duhovnicesci fapte despre lucrarea cereșcii pronii se amintiră. Așa, de pildă, părintele Dichemvire istorisea cum a lăcrămat icóna Maicei Domnului, când s'a auđit vestea despre luarea averilor mănăstiresci și alte asemenea minuni neînțelese de ómeni și făcute cu puterea lui D-đeu!

In sfârșit, neașteptata nenorocire a morței Prea Cuvioșiei Sale îi lovise in ce aveaú mai scump. Intristarea le amărise đilele, lacrămele din noptea aceia le înăcriseră sufletul, și a

doua și dimineța erau sërmaniî cu ochii păienjeniti, galbeni și bugeși la față par'că erau fierți în ólá.

*
* * *

A doua și se petrecu mai în liniște. Fiecare se mângâia pe unde putea. Se mai pregătiră de ale îngropărei și se săpă cărămida. La călugări se pune o cărămidă pe care se scrie numele, rangul mortului și data morței.

— «Veđi, dicea părintele Dichemvire, când desgrópă un călugăr, găsesce sub cap cărămidă, citește și vede cine a fost el și pomenirea lui nu se stinge; iar un popă de mir, putea el să fi fost cine scie ce, nu se mai pótesci. Pe ce ai să cunoscî care-î Badea Ion și care-î popă.

Póte avea și dreptate părintele Dichemvire! Norocul Sfinției Sale că se făcuse călugăr.

Séra fu cea din urmă séră de jelanie.

Cum inoptă, începură a se ivi și umbrele călétóre la pimniță. Cu cât inoptă și umbrele se indesaū. Bieții părinți deprindeaū și pe alții cum să ducă crucea lui Christos pe umèrile lor. Mai luaū și câte un tovarăș să le ajute a aduce de la pimniță cele trebuitóre pentru slujba ce avea să se săvârșescă în nóptea viitoare; căci în nóptea trecută își adusesese singuri.

În a doua noapte au luat parte la privighiere un număr mai mare de credincioși. Candele mai multe s'au umplut și rugăciuni către bunul Dumnezeu pentru vecinica odihnă cu dreptii a Prea Cuvioșiei Sale s'au făcut mai multe.

Dacă nu-l va mai fi iertat Dumnezeu nici în noaptea aceea pe Prea Cuvioșia Sa, apoi negreșit că rămâne neertat.

Se aușiau chiotele cine scie de unde. Ar fi gândit cine-va că-î pe la culesul viilor, ori că s'a deschis vre-o cârciumă nouă. Cel cu paguba e și cu păcatul. Bieții părinți, le sărea cămașa de pe dênși de plâns și lumea proustă îndrăsnea să bârfescă. Și apoi încă se dice ca să nu-ți fie cîudă, când veđi lumea așa de anapoda : când vede ceva cu ochii, par'că dracu îi șoptesce.

În sfârșit se făcu și ăiuă : ăiuă hotărită pentru înmormintare. Și bine că se mai făcu odată. Altfel ar fi răposat și cei-lalți părinți și ar fi rămas turma fără nici un păstor, mănăstirea pustie. Noroc că îngroparea a fost mai târđiú ; au mai avut bieții părinți când prinde câte o lécă de somn.

Îngroparea, ce să mai spun cum a fost : ca tóte îngropările. Luminări aprinse, tămăe,

cântări, cităni de cuvinte înainte de grópă, la grópă, peste grópă, după grópă... Dacă a mai fost ceva a fost la urmă. Adică, nu mare lucru. S'a pus la cale să dea de bėut câte o lécă de vin de al Prea Cuvioşiei Sale. Până atunci se şicea că nimenea nu bėuse încă.

Nu bėuse. Dar când veni un creditor ca să Ńea vinul, luă drojdi mai mult. Vinul se Ńerosise şi el, pentru că nu bėuse nimenea.

După înmormintare, s'a scos în adevăr şi vin. S'a scos de ajuns. Cu tóte acestea, mai mult slugile şi bucătariii avură parte. CeŃ-lalŃi erau plini de întristare şi nu le mai trebuia.

Cine a vrut, însă, a avut de unde să bea. A bėut până şi un mânz şi un berbec, cari erau prin curte. Se îmbătase bietul berbec; umblă cu botul în sus, rânjind dinŃii la ómenŃi şi strănutând prin ogradă. Slugile în buimăcéla lor uitaseră un ciubăr cu vin pe un târnaŃ şi bieteles dobitoce aŃ gustat şi ele.

Mai în de séră până şi pe băeŃii ceŃi mai mici Ńi pălise jalea. Se boceaŃ în gura mare după Prea Cuvioşia Sa. La toŃi, însă, li se încurcă şi limba şi mersul. Era un sgomot şi o forfotelă ca la un bálciŃ.

Cu liniştea nopŃei, însă, veni şi liniştea sufletelor. Un somn greŃ cuprinse pe toŃi ceŃi ce

fuseseră sub ascultarea Prea Cuvioșiei Sale, și adormiră mai tot așa de greu ca și Prea Cuvioșia Sa.

Tăcere.

În acea noapte nu se știe nici cocoșii dacă au cântat.

Liniște desăvârșită.

Sgomot nici n'avea unde fi: odăile în care ședuse Prea Cuvioșia Sa deșerte, lățile deșerte, dulapurile deșerte, camera (cea din bibliotecă) deșertă, pînăța deșertă. Puteai în adevăr dice precum dicea Prea Cuvioșia Sa când era în viață: *deșertăciunea deșertăciunelor, toate sînt deșertăciuni.*

Cernăuți, 1883.

BLAGOSLOVESCE-L.

— Ce te uîți, măi Ióne?

— De, ca omul, părinte Vlădică, mă uitam și eú la bățul D-tale că țapán măi e, și lung!

— Cum vrei să fie, băț de Vlădică, de Arhiereú, așa trebuie să stea!

— Dară veđi, Lunga nu e de Arhiereú și tot e lungă.

— Apoi de aceea și ómenii 'i-aú ęis Lunga.

— Lungă, părinte Vlădică, dară veđi că ninsórea și viscolul se întăresc, drumul se astupă, nóptea vine și prin pustietatea asta!... Nu scii D-ta, măi deună-ęi, încă era vreme frumósă, nisce ęidani veneau de la Botoșani, ca și noi, și când colo, hop, numai le ese unul înainte: Stăi jupâne! Și a doua ęi s'aú găsit ęidaniú morți!

— Dar ferescă D-deu, măi Ióne, ce măi vorbesci tu?!

— De, părinte Vlădică, feresce D-deu, dar feresce pân'te nemeresce. Lunga asta e drum de primejdie și cum sintem numai doi în trăsură, măi ales D-ta cu barbă, sciï, cam mare, socoți că pe 'ntunerice se măi cunósce că ești Vlădică?!... Pe aice, pe drum, măi mult jidani umblă și jidaniï măi toți sint cu barbe: așa erau și cei de deunăđi! Eú drept să-ți spun, părinte, tot vizitiú am fost, dar pe aici pe Lunga nici odată n'am înserat, că, de, cum să ȑlic, e loc de primejdie: când nici nu te gândesci, numai il veđi colo, iți stă înainté ca un stâlp! Atunci ce faci? Ai pus'o de mămăligă? Spune-î că ești Vlădică!

— Ei, lasă, bre, să nu vorbesci într'un ceas rău: măi bine măi îndémná și tu cu biciul în cai: n'o măi fi nimica!

— Apoi dóra îndemn eú, că ce dracul fac, hiii! părinte; dară veđi așa e când il paște păcatul pe om ca să dea de belea. Ce vreme era astă-đi diminéța când am plecat din Botoșani și ce vreme e acuma! Hiiiï, măăă!... Și-apoi știï că la nevoe nici vita nu merge! Ce vreï, biețiï cai sint osteniți! de diminéța până acuma e vreme, e drum, și nici popas,

nică nimica : dobitoc dar ostenesce și el ! Ađi diminéță era un sóre și senin de gândeai că e la Sint-Petrú și-acuma, na ; hiiii!...

* * *

Cam așa vorbea, într'o tómna din 1866, părintele Vlădica și cu Ion vizitiul, mergând cu trăsura cu caii în trapul cel mare pe șoséua numită Lunga care vine în drumul dintre Botoșani și Iași. Sórele póte că și asfințise și ei erau d'abia pe la mijlocul Lungei : trebuia să mai mérgă cât mi-ți e bucata, până s'ajungă la satul Spinósa, apoi la Erbiceni, la Podul-Hloaei și tocmai de-acolo la Iași : drum nu jucărie. Și părintele Vlădica mergea la Iași, că la Iași ședea Prea sfinția Sa ; dar era de loc de la Botoșani, și se mai ducea din când în când pe la Botoșani, să-și mai vadă rudele și cunoscuții când se întempla de era chemat la vre-o pomană mai mare.

Diminéță, la plecare, când se urcase în trăsură, părintele Vlădica umpluse cu dinsul tótă trăsura, o trăsura de acele ce se ăic de Rădăuți ori nateșancă, cu coșul nalt, lăsat pe spate și cu capra așezată aprópe la mijloc. Ii ședea bine părintelui cu barba lui cea mare, care se lăsa în jos, róta, peste blana cea răsfrântă pe dinaintele jubelei, cu potcapiul cel

mare și lat la fund și mai ales cu bastonul lui cel lung pe care îl ținea la mijlocul trăsorei drept în picioare cu mâna stângă, în vreme ce cu mâna dreaptă, împărțea la săracimea adunată împrejurul trăsorei miș de blagoslovenii. Îi ședea bine și era vesel părintele dimineta la pornire, dar acuma numai el știe cum ședea, căci veselia rămăsese demult în urmă. Acuma le dăduse cam toate una; acuma nu mai stătea dârj și drept ca la biserică în strana arhierescă, ci ședea plecat ținându-se de capră cu amândouă mâinele, pentru că Ion cu biciul îndemna nu glumea, caii mergeau repede și trăsura alunecând ore-cum, din când în când pare că dădea a înțelege că la așa vreme și la așa împrejurare nu e mare lucru de-o răsturnătură; iară bastonul nu mai stătea în picioare, ședea culcat, lungit cu capatul de sus pe sub mâinile părintelui, iară cu partea de jos sub capră, căci părintele acuma n'avea când se gândi la băț.

Sfinția Sa avea altă grijă.

Ion mână țapăn, și pe câmpia lungă cât vede ochiul, aprópe albă de ninsóre, și semănată numai cu un lung șir de stâlpi de telegraf, caii alergau și trăsura credea că aluneca, iară părintele Vlădica pare că așteptînd ori

pândind ceva, își ținea óre-cum rësufarea, privea drept innainte și numai din când in când și cam in silă își arunca ochii când într'o parte când in cea-laltă.

* * *

— Hei, măi Ióne, dac'ași avea eú atâtea mií de galbeni de câte orí am trecut eú p'aici pe Lunga!

— Apói, eú, părinte Vlădică, m'ași prinde să am și irmilici, dară veđi, când incepe să-í între omului frica 'n óse, apói n'o măi scoți, sănătate!

— Ba, până acuma, frică nu 'mí-a fost, dară veđi, măi in tot-d'a-una treceam ھیua, orí și dacá se 'ntempla de măi inseram, eram cu tovaráși, eram măi multe trásuri, cá, de, orí-cum să fie, de la Iași la Botoșani nu se duce omul cu ochii inchiși!

— Veđi, părinte Vlădică, noi nici acum nu intárđiam dacá nu eraú caii așa de obosiți.

— Ce obosiți! Și obosiți și drumul rău; dară, lasă, cu ajutorul lui D-đeú ajungem la Spinósa.

— Cum la Spinósa?

— Veđi bine!

— Da, adevărat, la Spinósa cel puțin nu te bate.

— Ce vorbă e asta ?

— Cum ce vorbă, vorbă cum se vorbesce !
D-ta nu știi că Spinósa este un sat de adunătură, de ómeni veniți cine știe de pe unde, de la munți, de peste munți, din Cordun, de pe unde se întêmplă ?

— Ei, ș'apoi s'aũ întêmpat ceva în sat la Spinósa ?

— Da, eũ nu ȳic că s'a întêmpat, că nici n'are la ce să se întêmple în sat, când e Lunga lângă dinșii ; că la dinșii așa e obiceiul că cine nu e vrednic să-și câștigel pânea de tóte ȳilele în valea Lungei, acela nici nu póte să trăească în sat alătore cu cei-lalți gospodari.

— Dar în sat chĩar, în Spinósa ?

— În sat ? În sat numai când se întêmplă de rêmâne cine-va să dórmă pe nópte atunci se întêmplă de i se fură boii saũ calul, saũ bani dacã are, darã alt-fel nu. Apoi de prin satele vecine când se fură câte vre-un cal saũ boi, saũ ce se mai întêmplă, ómenii se duc de-a dreptul de-ĩ cautã la Spinósa.

— Și mare păcat e furtișagul, mai ales când ese la drum !

— Păcat, Părinte Vlãdicã, darã, veđi, ei ȳic că nu furã, că le dã omul singur.

— Ian mai îndemnã, mãi Ióne !

— Hi-i-î, mă-ă-ă! Îndemn eă, nu-î vorba, dară de-acuma orî îndemnă orî nu, cum o vrea D-deă.

— Ian tacî din gură: óre ce se vede colo nainte lângă drum, ceva negru și lung?

— De, măi știi?! Or-fi început a eși?

— Uite, par'că se mișcă?

— Și dacă nu s'o mișca! hi-i-î!..

— Măi dă și la mine biciul, măi Ióne. Hi-i-î!..

— Lasă la mine biciul, că nu merge; veđi că D-ta aî și amortit. Hi-i-î bă-e-et!... Mare lucru e și frica, Părinte Vlădică!..

— Aș! Nu de frică; dară știi, vântul rece, și în trăsura.... nu sciũ cum, par'că m'a còprins așa un frig! Uit'te pare că se măi vede ceva negru?

— Apoi, multă vreme nu s'o măi vedea că se întunecă de acuma. Dar ce dracul e?!..

— Ce e?

— Nu știũ ce umblă pe lângă piciórele mele!..

— În trăsura?

— D'apoi jos!

— Ian, veđi ce e!

— Apoi așa vreaă și eă. A! E bățul D-tale; a ajuns tocmai în fundul trăsurei. Ciu-ciu-ciu-ciu! Stăi, cal!

— Dară ce, vreî să opreşti caii?! Mână nainte!

— Apoi să scot băţul!

— Dară la ce?

— Apoi să-l punem în picióre cum îl ţineai D-ta astă-dî.

— Nu, nu măi trebue!

— Apoi n'o fi păcat?

— Păcat pe vremea asta?! Mână nainte!

— Dacă dîci D-ta! Dar acuma e măi rău că nici nu se vede.

— De! Ce să faci?

— Hi-i-î-î, bă-e-e-t!!.. Acuma, părinte, ar trebui vr'o... cum se chiamă, de cele care sciţi D-tră, vr'o moliftă de cele vlădicesci, că eū, visul Maicei Domnului îl am la mine....

*
* * *

— Ian auđi cântă cocoşii! Hi-i-î-î...

— D'apoi de acuma lasă-î să cânte, boda-proste lui D-đeū că ne-am vėđut în Erbicenî şi am scăpat de Lunga şi de Spinósa. De-acuma uite-te bine, măi Ióne, ţine drumul tot în-nainte şi ajungem drept la pórtă lui Popa Costache.

— Apoi de-acuma, părinte Vlădică, prin sat nu murim noi, măi întrebăm, măi...

— Dar ce mai întrebă? !... Drumul merge drept la Popa Costache, numai când se înfundă drumul, treci pe-o hudiță printre două garduri și intri în ograda la popa. Ce om bun e Popa Costache! E un om înalt cu părul și barba galbenă, vorbește puțin, dară bea mult și când o fi el ceva cam cu chef să te ferescă D-deu să-l superi: când ți-o lepăda un pumn te face turtă. Erbiceniî mai toți sunt colțoși de fel, dară cu dînsul nu vâșcă, n'aŭ când se juca. Eram într'o ți de față când venise unul și avea de gând să se ıea la hartă cu dînsul, dară când a strigat odată Popa Costache: *du-hu-le*, c'așă e vorba lui, s'a dus munteanul pare că n'a mai fost — știi că Erbiceniî sînt munteni, că ei nu vorbesc ca pe-aici, ei ȃic *ăla, aia*... Dar cu mine e fôrte blând, să veȃi ce bine o să mă primească că, veȃi, eŭ le sunt rudenie, mi-e nepot de ..

— Ptrr...uu! Părinte. Mi se pare că ne-am incurcat?

— Nu, nu! Mergî încet înnainte, n'aî grijă, aici nu e la Spinósa.

— Da, dă-o la dracul de Spinósa, că eŭ de sciam, ȃeŭ, nu intram vizitiŭ la Sfintȃia D-tale!

— De acuma ce-a fost s'a trecut! Dar ce sat urit e Spinósa! Nu-ı vedeai tu cum ședeau

pe lângă garduri ca nisce stafii, nici nu se mișcău, nici nu vorbeau și prin sat întuneric pare că era pustiū.

— Apoi, veđi, ei nici n'aprind luminarea că n'au ce face acasă, că, dóră, ce case au ei, nisce colibe ori patru päreți goi și mai nici odată nu e nimeni acasă, fără numai dór femeile și copiii: bărbații ori sint la pândă la șleah, ori, cum se đice, la șosea, ori staū lungiți pe afară prin pae, prin gunóe și pun la cale treburi de-ale lor ca să nu-ı audă nimeni.

— Măi, dară tu de unde le știi tóte așa de bine, nu cum-va ești și tu?

— Eū? Ferescă D-đeū! Dară, veđi, eū sint de peste dél, de la Sirca: tată-meū a fost la cuconul Vasile Bosie și ómenii pare că nu știū! Dacă vrei să ști cine sint spinoșenii du-te și 'ntrebă la Sirca! Prrruuu! Mi se pare c'am ajuns.

— Póte, dară nu se vede, e 'ntuneric. Știi ce? Fă la drépta, fă la drépta! Așa, bun, stăi! Ian strigă!

— Dar cum să strig?

— Cum?!... strigă: Părinte Costache!

— Părinte Costa-che!!... Vaı de mine, ian auđi ce mai de căni!...

— Mai strigă!

— Ce?

— Mai strigă!

— Ce? Spune mai tare că din pricina cânilor nu-ți aud glasul.

— Ce spui?

— Ce ȳici?

— Nu 'nțeleg ce spui!

— N'aud ce ȳici!

— Cum?

— Ha?

— Mai strigă!

— Eї, strigă!!... Pă-rin-te Cos-tache!!...

— Nu s'aude, părinte, n'auȳi ce mai de câni?! De ce mă tragi de spate?

— Șeȳi pe capră liniștit, nu te mai mișca până ce se vor mai potoli câniї.

— Cum?

— Tacї din gură și stai locului!

— De ce să stai?

— Să mai tacă, dóră, câniї.

— Apoi chiar aũ mai tăcut.

— Ian du-te acuma și deschide pórtă.

— Da, de unde, ce vorbescї D-ta, părinte, acuma e de dat jos, intr'atâtea câni?!

— Atunci dar mai strigă.

— De strigat, da! Pă-rin-te Cos-ta-che!!...

— Măi di!

— Părinte Cos-ta-che! heeei!!!...

— Par'că s'aude cine-va.

— Da, aud și eu tușind o babă; ian să vedem. Părinte Costache!

— Nu-î acasă părintele Costache, dară ce-ți trebue?

— Spune-î, măi Ióne că am venit eu: Părintele Vlădica.

— Părinte-le Vlă-dica!

— Cine?

— Părintele Vlă-dica.

— E! Ba Vlădicoiú!!

— Vine, bre?

— Ha?

— Vine cine-va, dic?

— D'apoi, de, vine? N'ai auđit cum a trintit ușa? Se vede că s'a culcat iară. Părinte Costaaaache!

— Care'î acolo?

— Noî, deschide pórtă

— D'apoi pórtă n'o veđi că e deschisă! Țibă cine de-acolo.

— Cum e deschisă, vino și-o veđi!

— Apoi nu e aceea: acolo e pórtă de la ocolul vitelor, îndréptă 'ncóce caii și vino drept la mine. Așa.

— Trage 'nainte, măi Ióne. Acasă e părintele Costache?

— Ba, părintele s'a dus la Podul-Ilóei.

— Dar cocóna preotésa?

— Cucóna preotésa e acasă : măi şedea la lucru cu cucóna Catinca aşteptând pe părintele.

— Apoi spune-î că a venit părintele Vlădica.

— Bine, sărut mâna, mă duc.

— Aşa, Ióne, trage în dreptul uşei. Boda-proste c'am ajuns la o casă de om.

* * *

— Aşa, va să-dică sînteţi bine cu toţi?

— Da, mulţumim lui D-şeş, sîntem bine, numai eă tot cam slabă, cam....

— Dară mult măi întârzie Costache, ori se vede că s'a dus târziú?

— Cam târziú, adevărat, dar şi dacă se duce măi de vreme, tot atâta face. Cînd se duce el de acasă flăcăul nici nu măi închide, lasă pórtă deschisă până ce vine, că lui bărbatu-meú nu-î place să strige la pórtă; şi el cînd se duce nu vine cu una cu două.

— De ce?

— De! Cine se duce la tîrg nu se duce ca să bea apă. La tîrg ori te întîlnesci cu un

prieten, ori îți capeți un prieten prós-păt, ori de frig, ori de cald tot ției un păhar; un păhar aduce după dinsul altul și când te întorci acasă cât de târziu merge calul de rupe pămîntul, calcă peste leu și peste balaur, cum țiece părintele meu. Dar de ce nu măi luați o bucată de friptură ori măcar niște brânză?

— Nu, nu, mulțumesc lui D-țieu că am mâncat... cât un turc de cei calici!

— De, dacă sciam că o să veniți....

— Dar ce măi trebuie măi mult?! Eú sînt mulțumit că m'am vțieut ajuns aici: acuma dacă l'aș vedea pe Costache!

— E! Pe Costache lasă-l, acuma să te duci să te odihnesci bine, că sînteți ostenit și plin de frig.

— Aș! Ce ostenit!

— Ba, da, să vție culcați să vție odihniți; iată colo din față în odaia cea mare v'a așternut, v'a făcut foc....

— Dar eú cred că trebuie să vină și Costache; dória e după miezul nopții?

— O veni, n'o veni Prea sf. Vóstră culcați-vție și vție odihniți!

*
* * *

— S-s-s-s-s! Stăi murgule că te bate cazacul! Gheor-ghe!

— Eă, părinte Costache.

— Deshamă calul și... nu fi prost, m'ai înțeles?

— Înțeles, Părinte.

— Bine. Nea cuciu, nea cățel! Măi Gheorghe, ați dat voi ceva mâncare la câni?

— Dat, Părinte, cum nu?!..

— Să dați, măi, că-i păcat de D-șeu că dóră și ei sînt ómenî.

— Cum să nu dăm. Dar a venit părintele Vlădica.

— Ce?

— A venit părintele Vlădica.

— De unde scii tu?

— Sciu, că dóră s'a culcat în odaea cea mare.

— Ș'apoî! Preotésă deschide ușa. N'auđi, deschide!

— Aî venit?

— Venit, dar tu ce mai faci.

— Dară nu te duce acolo în odaia cea mare, că acolo...

— De ce să nu mă duc? Odaea cea mare nu-i tot casa mea? Adă lumînarea la mine.

— Ba, da, dar...

— Ss! Cată-ți de tréba ta.

— Dar a venit părintele Vlădica și dórme.

— Fără vorbă, eă nu sînt Vlădica, eu sînt popa Costache!

— Bine, fă ce scii!

— Aşa. Ho, ho, ho, dar cine e culcat acolo? Ian se mai apropii luminaea să-l vedem! Cu barbă!... Cu fes negru pe cap!... A! Uit'te-l deschide ochii.

— Ce D-đeă?! Cine umblă cu luminaea? Visez eă? Am ajuns la popa Costache ori nu? Sînt la Spinósa, pe Lunga? Cine e acesta aşı nalt, cu suman lung, cu căciula aşı de mare? Am pătit'o. Uit'te cum se uită la mine, sînt pe Lunga!

— Eă, jupâne te-ai deşteptat? ai deschis ochii? Cine eşti D-ta? Nu vrei să răspunđi? Ha? Ba, đeă spune nu te fă şiret! Ce te uiţi aşı la mine, n'auđi? Cine eşti, jupâne?

— Eă.... Eă! Nu mă cunoşti, Costache?

— Ce?!.. Ce Costache? Ce Costache? Ian scólă, mă rog D-tale, şi vino încóce să ne vedem ceva la ochi, să ne măsurăm barbele! Haide mai repede! Nóptea în casa omului, când nu-î omul acasă!!...

— Dar bine?

— Haide, haide! Sîntem în sat dar tot nu sîntem în pădure: tot avem şi noi în satul nostru o bucată de primărie....

— D'apoi, nu mă cunoscî, Costache ?

— Avem și noi puterea noastră, nu sintem așa de pierit, așa de isbeliște, slavă lui D-șeu, tot mai mișcăm încă...

— D'apoi bine, Costache ? !..

— Am șis să poștești mai încóce !

— Costăchel...

— Ce Costăchel ? !. Acuma să te vșd în picióre ! Nu scii, pe semne, cine e popa Costache ? Du-hu-le !

— Mș rog !

— Nu te scolî ?

— Cum nu ! De ce să nu mă scol ? !. Mș scol numai decăt ; iacă mă imbrac.

— Să te vșd !

— Iacă numai decăt !

— Dar ce, ai antereu ?

— De, am...

— Ai și giubea ? ! Ești chșiar lăutar în tótă forma, bravo ! Dar scripcă ai, să ne tragî un taxim, o cșntare ? D-ta îi fi știind să cșnți frumos ! !... Cum ? Ai și potcap ca popii. Ian pune-l pe cap ! Brava ! Popă în tótă puterea cuvintului !!. Ian uită-te la mine ! A-a-a-a ! Părintele Vlădica ! !... Blagoslovesce, blagoslovesce, sărut mâna, prea sfinte ! Blagoslovesce și iartă că am greșit : iacă mă pun în genuchi.

Blagoslovesce, prea sfinte stăpâne! Blagoslovesce! Am greșit, am păcătuit și nu voesci mórtea păcătosului, ci să se întórcă și să fie viu: blagoslovesce!

— Fii blagoslovit, fii blagoslovit, de mi de ori!

— Bodaproste !! Preotésă, mâncare pentru părintele Vlădica!

— Da, nu, Costache, nu măi umblați: măi bine m'aș odihni că, mulțumesc lui D-deu, am mâncat, am mâncat bine!

— Ce mâncat, ce mâncat?! Preotésă, mâncare! Să tae vr'ó două găini, înțelegi, că dóră e părintele Vlădica nu-î un căne să-l ții nemâncat.

— Dar las pe mâine, părinte, că nu trebuie, e târziu și părintele Vlădica ostenit!...

— Ce ostenit, ce vorbă! Pentru părintele Vlădica nu-î târziu nici odată. Părintele Vlădica ne ospetat în casă la mine, la popa Costache?!... Friptură, preotésă! Blagoslovesce, Prea sfinte! Am greșit, blagoslovesce!

— Blagoslovenia Domnului preste voi, cu al seú dar și cu a sa iubire de ómeni tot-dea-una acum și pururea și în vecii vecilor!

— Amin. Sărut mâna. Acuma, dacă nu te

superi, să-mi dai voe să ved ce mai este pe aici prin eparhie.

— Bine, bine, poftim.

* * *

— Ha-a-a, ha, ha-a!

— Dar ce-e, măi Gheorghe, te-a găsit căs-carea?

— D'apoi ce să faci, mamă Zoită. N'auzi cocoșii cântă de-a patra oră!

— Apoi de-acuma pân la Țiuă...

— Ce mai pân la Țiuă! De când a răsărit lucéfărul de Țiuă!!.. Dar D-ta, Ióne, ce mai dici? Când porniți la Iași?

— D'apoi, de! Tocmai acuma trecând pe la feréstră imi aruncaí ochií în casă: nu prea sint semne de pornit la Iași! In garafa cea mare numai pe fund se mai vede ceva roș: merg bine părinții noștri! Ian ascultă-í: pare c'aú intrat în leturghie. M'am uítat și eú la D-lor; părintele Vlădică tot bate, uit'te așa, cu mâna pe masă și cântă, iară părintele vostru ține isonul.

— Ian du-te, măi Gheorghe, și mai adă niște lemne, că uit'te n'am foc de ajuns și eú trebuie să învêrtesc aice frigarea, nu pot să mă duc.

— Dar, ce, încă nu-í gata friptura?

— Aşa-a-a! Bravo, preotésa, bravo mamă Zoiță! Iaca și friptura gata. Acuma blagoslovesce, prea sfinte! N'auđi, prea sfinte? Ce, ai adormit?

— Ba, nu ; dar mă gândeam eű, ęű, păcat, mei Costache, că nu ești tu cântăreț! Hei, când s'ar face cumnatu-těű Gheorghe, de la Iași, să tórne el un axiom glas al șeselea!..

— Hai, poftim prea sfinte, ia o bucățică de friptură de găină, de post ; știű că pe unele locuri acuma e postul crăciűnului. Poftim.

— Dacă e de post atunci bine.

*
* * *

— Ei, rămăneți sănătoși!

— Sărutăm mâna, va să ęică chiar porniți?!

— Apoi, slavă lui D-ęű, am stat destul ; uít'te sórele e aprópe ęe asfințit, ne-apucă iar nóptea pe drum. Rămăneți cu bine.

— Sărutăm mâna!

— Sărutăm drépta!

— Sărutăm mâna!

— Blagoslovesce!

— Măi Ióne, dară unde e bastonul meű?

— Uíte-l colea.

— Unde?

— Acolea jos, uít'te pe sub capră lângă picórele D-tale. Iată-l!

— Cum, e rupt?

— Apoi rupt, că nu știu cum a căzut, se vede din trăsura, și un câine de aici l'a luat, se vede, ca să-l ródă și l'a dus tocmai lângă lemne și mama Zoita căutând nisce lemne mai subțiri l'a rupt!

— Ba-a-a-tă-te!... Bunătate de baston!

— De! Ba încă era să-l pue pe foc!

— Și-apoi la ce l'ai mai pus în trăsura, pă-că-tosule?

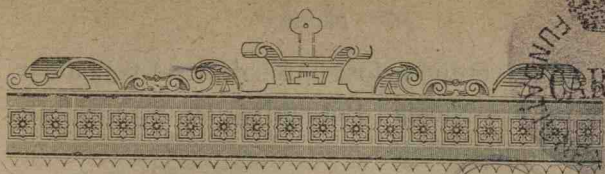
— De, m'am temut să nu fie păcat; lucru sfint, băț de Vlădică.

— Ei, haide, mână, că te cârpesc odată de-ți sar toți dinții!!...

— Hiii-î!

— Blagoslovesce-l.

NICOLAE POTOCHINĂ ȘI CINSTEA DE LA ȘLEAH

Cine era Nicolae Potochină, cred că știți. Era om dintr'un sat de alătura cu satul nostru, cumnat de soră cu Ión al Gafiței și ginerile lui dascalul Vasile pe care îl știu și copiii.

Nicolae Potochină — D-đeș să'l erte, — că dór a murit și el, era un om de mijloc. De bătrân era cam de vr'o 45 de ani, dar la cap tot negru. În tinerețele lui fusese el cioban, apoi ca gospodar a mai fost și printre fruntași, dar, știți cum sint vremurile, mai scăpătase bietul om. Casa lui, însă, și gospodăria lui, mult puțin acolo, cât a dat D-đeș, tot avea el, și trăia cum putea. Sërmanul — măie e pe unde a inserat — par-că îl ved cum mergea: șovile, șovile... așa-i era mersul, era șchiop.

Vream să vă spun de cinstea de la Șleah.

Mare veselie a fost la Șleah, nu-î vorba dar de nu era Nicolae Potochină, trecea nesciută ca și multe altele.

Ciudat lucru. Până ce nu faci ce-va pe lume, poți să mori cât îi vrea, nici dracu nu'și mai aduce aminte de tine. De pildă Nicolae Potochină: îți aduci aminte de dînsul numai după cîntea ce a făcut-o el lui Gheorghe Dumitraș, în ziua de sf. George, adică de ziua lui.

Iată cum s'a întîmplat. Arendașul moșiei ce făcuse, ce dresese, mi se pare că nu se prea împăca cu proprietarul și se vede, și după alte socoteli ce'și făcuse singur, închisese cărciuma din sat.

Era pe la sf. George.

În ziua de sf. George toți ómenii din satul nostru care în cotro dicea că sfînt Gheorghe ca acela să nu mai dea D-deu: ce ți-e bun că vine o sîrbătore, dacă nu ai cu ce s'o serbezi, Nici tu vin, nici tu rachiu, nici măcar nisce bulercă ori cât de rea, numai udă să fie și să pută acolo a ceva.

De sîrbătore, sîrbătore era, dar pe ce puteai cunosce?

Dascălii clopotiseră și bălălăiseră bîetele clopote — numai de le-ar fi rămas de cap, — dar satul tot pustiū era. Alte dăți, cînd era

cârciumă în sat, să te fi făcut la o serbătoare, halal! Dis de diminéță, nici n'apuca popa a eși de la biserică și la cârciumă să și făcea câte o bătălie, două. Acuma, însă, îți era mai mare jalea! Sórele era aprópe de amiadă-đi și dór câte un băiat două mai vedeași mișcând prin sat, dar și aceia cu sumăeșele între umere și, inchipuiți cu câte un bețișor, se duceau și ei din sat în colo la vr'o stână să mănânce caș dulce.

Bieții ómení ceí mai bătrâni, numai de géba se mai răsésără și-í mai láuseră femeile. Ședeau care pe unde puteau: unul cu fața în sus pe o laiță dârlâia dintr'o trișcă; altul rezemat cu mâinile de pórtă, cu gura căscată și cu ochii pe jumătate închiși, să uita pe dealuri; iar altul pe o prispă, cu cótele pe genuche și cu capul între mâni, se uita când la câinele care ședea lungit dinainte-í, cu botul pe labe, când la scuipații ce'í făcea pe jos țignind mereu printre dinți.

Se auđea el, nu'í vorba, că cu ajutorul lui D-đeú se va deschide cârciuma și la noi; dar să trăesci murgule să pasci érbă verde. Până atunci cine scie câte serbători trebuie să mai trecă!

Urit de tot. Iti venea să íeí câmpii.

Asta era până pe la amiadă-đi.

După amiadă-đi, însă, eși vorba că ómenii se duc nu știu unde.

De o-dată gândeai că-ți șagă; dar șaga era șargă. Incepeau a se vedea chiar care cu carul, care cu căruța, la drum, băete. Tot drumul spre satul de alătura era plin de lume. Numai toiri, toiri de femei cu câte o legătură de pască vedeai mergând.

Se duceau, dar unde?

La satul de-alătura, adică, nu tocmai alătura, mai incolo ceva, lângă șleahul Iașului: era o cârciumă care se cheamă cârcima de la Șleah.

Acolo la cârciuma de la Șleah se vestise de vin bun, 1 leu vechiu și 8 parale ocaua, și era și scrânciob. Acolo mergeau ómenii noștri.

Tot satul, până și moșnegii se duceau. Babele de demult erau duse. Chiar și vataful Ionică pusese la praștie mânza cea sură și se dusesse cu vătășița la Șleah.

Mai 'nainte satul nu se părea pustiú, pentru că ómenii ședeau pe acasă, dar acum era curat pustiú.

Pustiise bïetul sat, pentru că nu era cârciumă, iară cârciuma de la Șleah parcă era

un iarmaroc, ori vre un hram cum se face prin părțile de sus pe la biserici.

Lângă Șleah era un tâpșan întins. Pe tâpșan cârciuma și lângă dinsa scrânciobul.

În ziua aceea, locul dintre cârciumă și scrânciob și de la scrânciob înainte, ca vre-o cincî-șese obrate era numai lume. Un ac n'a-veai unde scăpa fără să cadă pe un om.

Iar prin prejur érași numai care și căruțe. Mulțime de lume era. Cârciuma gema, prin prejurul scrânciobului foia ca furnicele, dinaintea scrânciobului o horă lungă cât ziua de mâine și mai prin fie-care car și căruța era întinsă câte o masă. Numai ólele cu vin, ghiontind în dreapta și în stînga, cât mai puteau străbate prin mulțime.

Cine scie din câte sate erau ómenî acolo. Câți nu se vęduseră cine scie de când, câți se sătuseră de vorbit în sat la dînșii și câți alții găseau locul potrivit să resădescă prieteșug nou și să-l ude cu câte-un pahar de cinste!

Toți se cinsteau și se firitiseau.

Bătrânii sfátuiau, flăcăii și fetele jucau, femeile, ca să le crească cânepa, să dădeau în scrânciob, cârciumarul necăjia cu umplutul ólelor și lumea cu deșertatul.

Despre Şleah, cam de o parte de scrânciob şedeau cei ce priveau la horă : femei cu copii, băetănaşi, fetișcane care ar fi avut gând să ieasă în lume, câte o babă mai răsléță, înfârșit de acei ce merg cam pe alătura cu lumea, care sînt și nu sînt ómenî, orî copii orî nevolnici.

Printre dînșii, pe marginea unui loc gropilat şedea și Nicolae Potochină, şedea pe un mal, cu picîórele în gropiș și se uită la lume.

Cum şedea acolo omul, de-odată nitam nisam, fără măcar «negri țî's ochii» să dică cui-va, cum n'ați dis D-vóstră căci n'ați fost acolo, numai ce vine Gheorghe Dumitraș și incepe a se lega de dînsul, ca bóla de omul sănătos.

Gheorge Dumitraș, din același sat cu Nicolae Potochină, era un flăcăuan cam de vre-o trei-đeci de ani, lat în spate, nalt și sdravăn, de gândeai că, Dómne feresce, de te-ar prinde în mână, nu mai scapi téfár.

De felul lui nu prea era arțăgos Gheorghe Dumitraș, dar, de, ferescă D-đeú, când are să pățescă omul păcatul, îl pătesce. Vorba ceea : Orî te silescî să-l ajungî orî il așteptî să te ajungă.

Ce se întêmplase ?

Ce se întemplă la ómenī. Se întâlnise cu unul cu altul, cu neamurī, cu prietenī, și cum era atunci o ȃi ca aceea, sērbătóre mare, ba încă și ȃiua lui, cu unul cinstesce un păhar, cu altul alt păhar, de ici puțin de colo puțin, când cauți să face mai mult. Apoi vinul, nu-ī ca apa, de la o vreme se sue la cap. Nu-ī vorba că Gheorghe Dumitraș pôte-apucase și mai multișor ceva, că dór odată pe an e Sfin-tul Gheorghe. Dar mai la urmă pôte nici nu era vinovat omul. Unul ȃice ūea, altul ūea, ce-ai să faci, la dracu, n'ai să ūei?!

A luat. S'a c'am potrivit omul de a luat și acum caută cértă.

— Mai era ceva încă. Satul de alătura—unde ședeau Potochină și Dumitraș era un sat vestit de mare, avea de tóte, mai vr'o douē-ȃeci de case. Casele erau rare și pe lângă case aveau și semănături. Vatra satului nu era deosebită de țarină. Unde era vatra satului, erau și păminturi de lucru. Așa li se dăduse la 1864, când li s'au împărțit păminturi pe la clăcași. Pe de o parte, din pricina apropierei era îndemână ómenilor, iar pe de altă era vai de sufletul lor. N'aveau cap să ție un purcel ori găină o măcar slobodă, prin vatra satului. Să îngrădescă bucăți așa de mari de loc nu le

dădea mâna, să ție o pasăre, un purcel ceva pe lângă casă aveaŭ nevoie. Ce să facă? Și vițelul și purcelul și găina numai împiedicate și priponite le țineau. Alt-fel vecinic trebuiaŭ să aibă sfadă. Și chiar cu tótă priponéla, câte certuri erau !...

Ușor lucru era acolo de găsit capét de vorbă. Numai cine nu vrea nu găsea. Ba încă trebuia să se stăpânéscă.

Gheorghe Dumitraș se vede că găsise și el ceva, numai vremea nu era potrivită să se pótă stăpâni. Se puse 'nainte a lui Potochină cu mâinile în briŭ, avea un briŭ roșiŭ — parcă'l văd, să tot rezema când pe un picior când pe altul, ocăra pe Potochină de-l făcea albie de căni și-l suduia cum îi venea la gură.

— Măi, păcătosome, măi, tontule, măi, șovârnogule, măi, șontorogule, te calc în piclóre, numai nu mă îndur, că ai o casă de copii și mi-e milă, dicea Gheorghe Dumitraș și se rățoia la dinsul.

Potochină tăcea și numai când și când îi dicea să-și caute de trebă.

Ți-ai găsit omul! Gheorghe Dumitraș nu vrea să se dea. Incepe a făgădui lui Potochină că are să-l ție de pěr.

Potochină își ție cușma de pe cap și dice :

— Na, măi, Gheorghe, vino și mă țiea.

— Dar, ce socoți că mă tem? face Gheorghe Dumitraș și hăț! pe Potochina de pěr.

Atunci Potochina îl prinse numai de mână, dar cât ai clipi îl prinse și de chică. Avea Gheorghe Dumitraș o chică de-î bătea ume-rile, dar și Potochină când și-a înfipt mâna într'insa, lasă... îi plângea de milă. Parcă de când lumea nu măi fusese Dumitraș în picior, căduse în genuchi înaintea lui Potochină, iar Potochină îi turnase după cap toc-măi piciorul cel ront.

— D'apoi, măi Gheorghieș dragul badei, nu-î păcat de D-zeu să mă calcî tu în picior, să-ți faci tu ris de mine, de un ront, de un păcătos, care are o casă de copii? întrebă Potochină, și cu pumnul după cefă nu-î măi mântuia de cărat.

Dumitraș dintru 'ntăiu măi pipăia în cóce și 'ncolo cu mâinele, dar de la o vreme îi luase Avram sporul: mântuise ocările și 'ncepuse măi cu binișorul.

— Moș Nicolae, mă rog Dumitale, nu te îndurà.

— Dar tu cum te 'ndurî de mine să mă calcî în picior?..

— Mă gătescî, moșule! Destul! Valeu!...

— Tacă, măi Gheorghe, ruşine bre, că te aud fetele.

— Mă rog, valeu, destul; ómenii bunii, săriţi nu mă lăsaţi, strigă Gheorghe Dumitraş înăduşit, ba ajunsese de-î dicea lui Potochină :

Bădiţă, sărut mâinele şi piclórele. —

Potochină însă par'că era tocmit cu diua.

Strigă el, bietul Dumitraş, dar ómenii ca ómenii, când nu-î dóre pe dinşii nu se prea ostenesc să alerge, li se părea şagă, şedeau şi se uitaă.

Ba şi un alt păcat :

Tatăl şi mama lui Dumitraş, căci trăiaă, cum erau în cârciumă, auđind de isprăvile lui Potochină, dădură fuga să-l scóţă.

În tinda cârciumei, însă, era pimniţa, care tocmai atunci se 'ntêmplase deschisă şi amândoi moşnegii, cum erau şi ei ameţiţi, nu băgară de sémă şi căđură unul după altul în pimniţă.

Par'că dracul îi vrăjise :

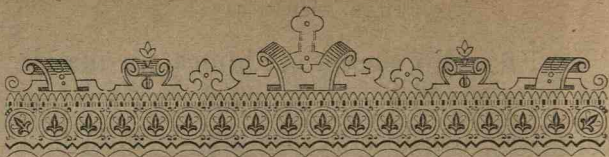
Nici dintr'o parte n'avea noroc bietul Dumitraş.

De la o vreme, însă, au sărit ómenii, şi s'au pus care pe unul, care pe altul şi cu vai nevoe l'au scos din mânile lui Potochină pe bietul Dumitraş.

Să-l fi vădut acum, cât lumea nu mai ȃi-
cea că-ı el! Nu mai séménă cu Gheorghe
Dumitraș, flăcăul cel frumos și roșiu la față.
Numai céfa-ı era roșie, iar la față păr'că atunci
ıi luase pânza de pe obraz. Vorba ceia : Să te
feréscă D-ȃeu de ómeni insemnați, prea ade-
vêrată se părea.

Așa bătae sănătósă până atunci nici că-ți
dăduseră ochii a vedea, și când ıți aduci aminte
nici nu-ı chip să nu ȃici : feréscă D-ȃeu, ba
incă și pe puiul cel de șérpe. Cine nu crede,
póte să întrebe măcar și pe Gheorghe Dumit-
traș. Nici cei ce aũ vădut nu cred că vor uită,
dar Dumitraș negreșit că va ține minte, și va
spune-o, socot, și pe cea lume. Acolo póte se
va ınpăca și cu Potochină ; căci din ȃiua aceia
ochi cu dinsul n'a voit să mai dea.

LOGOFËTUL GHEORGHE

Logofët, dar să mă scie relele cât am sciut că-î logofët. Când l'am cunoscut întâiași dată pe Gheorghe, l'am cunoscut ca servitor. Iată cum :

Intr'o ȝi, sînt acuma vre-o trei ani, merg în lōcalul unei societăți studentesci să citesc gazete. Intre gazete, pe masă, în odaia de citit, găsesc un fel de carte legată. După cum era cam unsurōsă, mă miram ce carte să fie. Gîndul meu imi ȝicea par'că să fie vre-o carte preoțescă, dar popi nu vȝdusem pe acolo. Deschid, găsesc într'insa o suplică :

«Domnule Președinte, subsemnatul... informându-mă că prin punerea în disponibilitate a D-lui Gheorghe... a devenit vacant

postul de servitor al clubului, cu cel mai profund respect vă rog să bine-voiți a lua în considerație titlurile mele și a mă numi în acel post. Tot-odată vă anexez și titlurile legate la un loc, promițându-vă credința în serviciu cu zel, a... etc.»

Caut actele.

Citesc într'un loc. Prin această se adevărește că... m'a slujit cu credință timp de..., în alt loc altă adeverință; mai încolo o atestare, un certificat de armată și fel de fel de titluri: unul că a fost curier la Bibliotecă, altul trăger (hamal) la gară, altul servitor la un otel, altul rîndaș, în sfârșit act de naștere, de botez, de vaccinare și altele.

Peste câtă-va vreme, împrejurarea veni să mă mut în nisce case prin apropiere de localul acelei societăți. Aveam nevoie de cine-va care să-mi facă ceva slujbă în casă: să scuture, să curețe, să aducă apă, să facă foc, să ștergă hainele, ghetele și altele de care numai când ai nevoie îți aduci aminte.

M'am gândit că servitorul societății ar putea să facă asemenea treburi și am rugat pe un membru al societății, din cei care mergeau mai adese pe acolo, să-l întrebe dacă se prinde.

Chiar în acea sérá imi bate cine-va la uşă şi-mi intră în casă un om cam negricios, mic de stat, şi cam de vre-o 30 de ani la vèrstă.

Nu-l cunosceam. Nu sciam ce voia. Aşteptam să vèd.

Imi spune că-i servitorul clubului şi fără zăbavă 'mi întinde şi o carte pe care imi părea că o cunosceam. Erau tocmai titlurile de care vorbii.

Ne-am învoit, şi Gheorghe intră în slujbă la mine. Ii diceam Gheorghe, pentru-că pe altul care fusese înainte-i la mine il chemă Gheorghe şi apucăsem a mă deprinde cu «Gheorghe»; iară el Niculae se numea. Şi apoi chiar şi uitasem cum il chiamă.

*
* * *

Pe atunci stăteam în tovărăşie cu Mihai, un prieten al meu, care-şi bătea capul cu învăţături matematicesci. Liniştea imi plăcea şi mie, nu-i vorba, iară Mihai curat numai linişte căuta.

Pe lângă, cum se dice, că de felul lui Mihaiu era cam smuncit din botez, apoi matematicile lui il făcuseră, pentru cine nu-l cunoscea, chiar

ursuz. Îi plăcea să vorbescă cu ómenii, să riđă, să spue ; însă de se nemerea să dea peste unul din cei ce aũ obiceiul a vorbi mult și a spune puțin, era vai de om. Cine știe câtă vreme după aceia ținea minte și ȃicea că i-a bătut capul, că l'a prostit, că l'a turburat, că i-a furat vremea în care el ar fi putut să lucreze cine scie câte teoreme ori cel puțin să fi stat măcar, cu gustul lui, să fumeze o țigară în tihnă. Chiar a doua ȃi ori a treia ȃi de l-a fi auđit pomenind ceva de porc, măgar, dobitoc și alte scule de acestea, trebuia să scii că tot de acel cu care vorbise era vorba. Nicı slugii nu-ı dădea tot-d'a-una voe să strângă ori să măture prin casă, numai să nu-l stingherescă de la citit. Iar hainele, paltonul, nicı odată nu lăsă să le ștergă cu peria, ȃicea că nu vrea să-și facă ris de lucrul lui, să-l róđă cu peria, după ce-l ținea parale ; dacă-s prăfuite; n'are de cât să le scuture. Incă ceva : diminéța să sculă diminéța, dar până la vremea sculărei nu voia să-l turbure nimene.

*
* * *

Gheorghe intră în slujbă, aduce lemne, face foc, și chiar în acea séră începe să se mărturisescă ce fel de om este și ce fel de apucături are.

— Mult mă mir eū, ȃicea, cum sînt alȃii aȃa fără socotélă și fără cumpăt, că nici odată nu-s la locul lor. Eū, iată că nu pot aȃa. Mulțumesc lui D-ȃeū, la cȃȃi stăpâni am fost, n'a fost unul cȃruia să nu-ȃ pară rēū cȃnd ieȃeam de la dînsul.

— Póte-ȃi trebuesce, Gheorghe, ceva parale? Spune.

— Ís prea buni boierii. D-ȃeū să le dea sȃnătate, că tare-s buni... Aȃi poftit apă?

— Nu! Părale!...

— Nu. Sȃrut mȃna, că eū aȃa mȃ-e... cȃnd oiū lua incaltea să ieū odată, să înteleg ceva.

— Bine, Gheorghe. Atunci veȃi dacȃ este apă și apoi te poȃi duce.

El șede.

Șede. Inșă șede ca un strȃjer și nu ne vine la socotélă.

— Eȃ, Gheorghe, acuma te poȃi duce.

— Mē duc, dar mē uȃt și eū la portretele celea. Tare's frumóse!...

Mihaiū se uȃta la mine și strȃngea din umeri ceea-ce insemnȃ că Gheorghe ne furȃ vremea.

— Are haz să ne batȃ capul, ȃicea Mihaiū.

Gheorghe șede și se uȃta pe pȃreȃi. Ne

uitam și noi, dar la ce să te uiți? Lampa avea abajur, așa în cât păreții în sus de pe la jumătate erau în întuneric. Dar Gheorghe se uită mereu. Se uită par'că ar fi vrut să le mănânce cu ochii, iar de la dinsul venea un miros de rachiū de te adormea.

— Ei, ce mai ȳci, Gheorghe?

— Așa avea și cuconul Vasiliu, niște portreturi... Și eū am avut unul... d'apoī dacā n'am avut minte și l'am dat...

— L'ai dat? Dar boīerii la cari ai ședut, ce diceau?

— Hai, care de care mă ruga să șed. Și eū ași fi ședut, dar nu puteam. Eșiam și mă duceam aiurea, gândind că acolo umblă câniī cu colaci în cōdā și când la urmă tot dracu... Așa's stāpāniī...

— Ei, apoī ȳci că te duci. Gheorghe?

— Mă duc, da...

— Da, ȳi, spune!

— Da, ȳceai D-vōstrā mai adineauri... dar mie nu-mī trebue așa multe...

— Parale, ha?

— Numai vre-o cincī-spre-ȳcece bani...

— Bine, Gheorghe. Ține jumătate de franc.

— Ei, apoī prea mult... Să vē aduc restul.

— Ba 'n astā sérā să nu-l mai aduci.

— Apoi pôte vè trebue?

— Nu-mi trebue nimic. Am să mă culc.

— Atuncea dar, mâine... Iacă, de aceea la un boier dacă slujești se chiamă că slujești la un boier...

— Buna-séra, Gheorghe, buna-séra.

Se duce.

*
* * *

A doua zi, când am deschis ochii, în sobă focul făcut, hainele șterse și aședate la locul lor, ghetele de asemenea, dar când și cine le făcuse acelea, nu știu.

Bietul Gheorghe! Gândeam, se vede că ieri a avut și el un păcat. Cine scie? Păcatele's pe ómeni. De bucurie că și-a mai găsit o slujbă, pe lângă cea de la Club, a bcut și el un păhar mai mult și vorbeași el ce putea, dór nul'om cunósce. Fie. Tréba lui. Cel puțin bine că n'a mai venit să-mi bată capul cu restul.

Séra așteptam să-l găsesc acasă: nu. Caut de nu cum-va e pe-afară: nu. Intru în casă: chibrituri s'aprind lumînarea, nu găsesc. Un guturaiu mă necăjea. Grabă aveam să caut nu știu ce. Prin casă, Gheorghe, cu grijitul lui, ce făcuse, ce dresese, umpluse lumea de scaune. Incotro mă întorceam mă loveam

și era un întuneric de nu-ți zăreai mâna. Ce era de făcut? Mă grăbeam dar numai cu graba rămâneam. Cat încóce: întuneric; apuc încolo: întuneric; gândesc la Gheorghe, Gheorghe nu-î, tot întuneric.

În vremea asta aud pe cine-va suindu-se pe scări.

— Gheorghe, tu ești?

— Eă. Iacă am întârziat, că până am putut scóte...

— Unde's chibriturile?

— Poftim.

— Aprinde tu!

— Nu... poftim, că...

Intind mâna să țieu chibrituri, el îmi pune în mână nisce bani.

— Ce's astea, bre?

— Apó, iacă, de aceia am întârziat, că apucasem a cheltui și am stat până ce am scos de la unul care-mi era dator...

— Dară ce's acestea?

— Asta-î de aséră, știți restul...

Iarăși restul. Bietul Gheorghe ca să-mi aducă restul, sërmanul om, umblase pe la datornici de ai lui să scótă parale și se ostense ca vai de el: cât colo mirosea a rachiü, sërmanul. Ce să-î faci? Ostenélă! Parcă 'l vèd

aprinzând lampa, cât de cu jale se uitá și stărnută.

— Ce, Gheorghe, ai și tu guturajă?

— De, aibă-l cine l'a mai avut... Dar pe mine mă dor ochii...

— Ametela nu-ți vine?

— Nu, nu se află. De aceea nu, făr' de cât aste doue degete de la mâna dreaptă mă dor și ochii.

— Și cum te dor?

— D'apoi, de, cum? M'apucă un fel de cărcei de degete, ș'apoi numai ved că m'apucă și ochii.

— De ce nu te cauți?

— Dómnne... cum să mă caut?! Da numai eú știú cât mă caut. D'apoi, de! Iacă chiar mă adineóra, mă duceam iar într'un loc să mă întreb de unul care am auđit că se pri-cepe, și numai ce m'-am adus aminte de res-tul cela și m'am dus colo să cer părăle și nu-mai ce ved că iară m'apucă durerea. Ce să fac, dacă așa 's deprins?! Așa mi-e feleșiagul meú. Eu dacă sciú că am să dau ceva într'un loc, nu mă las până ce nu dau. De ce să mă bucur eú la un lucru de nimic? Mai bine sărac și curat, de cât pentru ęece, ęouă-ęeci de bani să mă fac de rís.

Gheorghe nu se făcea de rîs.

La fie-care două ȕile, un jidan aducea gaz și punea în lampe și într'o tinichea, să fie pentru a doua ȕi. Gheorghe nu scia tréba asta. Lua gazul din tinichea și-l turna în lampe, și apoi ȕicea că cumpără din târg cu banii lui.

Bravo om cu credinȕă, ȕiceam. Iată ce va să ȕică om slujit.

Peste câte-va, ȕile, jidanul cere să-î plătesc nu sciũ cât gaz, că am umplut de atâtea ori lămpile și tinicheaua.

— Cum ai umplut tinicheaua, când cu tinicheaua Gheorghe cumpără gaz din târg?

— Póte să cumpere! Să fie sănătos. Eũ sciũ că pun.

— Auȕi, Gheorghe? Ce faci cu gazul din tinichea?

— Gazul? În lampă 'l pun.

— D'apoi spuneaĩ că cumperi din târg?

— Apoi da, pe acela 'l pun.

— Dar pe cel-lalt?

— Dar să chiorăsc, să nu mai ajung să vėd pe mama, dacă am vėdut eũ gaz în tinichea. Dórá n'aveam să-l vind !... Săracul de mine !... Eũ în lampe l'am pus.

— Dar ȕiceaĩ că cumperi din târg...

— Apoi am cumpărat. Nu știți că încă am cerut parale să plătesc ?

— Sciū, cum nu. Dar când te duceași să cumperi, tinicheaua era deșertă ?

— Deșertă. Cum deșertă ? Adică deșertă era, că încă am ridicat-o și m'am uitat într'însa, ăa așa... Lasă... sciū eū cine mi-a făcut-o asta. Dacă nu m'o pomeni el jidanul ăsta, tótă lumea va vedea : il sciū eū pe jidanul ăsta. Am mai vădut așa unul care punea puciósă în gaz ș'apoi dăcea că-î fain, dar când aprindeași lampa colo, pocnă de, de, de...

Adică Gheorghe cumpărase gaz... din tinichea și jidanul al dracului nu-l răbda inima să tacă : nu destul că punea gaz în tinichea, mai cerea și parale pe dînsul. Făcea supărare lui Gheorghe, care de feleșégul lui era om tare gingaș. Ba chiar gingaș. Mai de câte ori venea séra de la apă, venea cu câte o jalbă, de pildă : că unul acolo la cișmea, nitamnisam, s'a legat de dînsul și a dîs că are să-l bage în criminal, ori a dîs că are să-l pue la gardă, ori să-l închidă la poliție, ori să-l stre-fuiască.

— Cine'î acela, il întrebași.

— Cine?... Iea un căne al dracului. Un

golan, ȕicea el, dar eũ nu mẽ daũ cu una cu douẽ.

— Apoi ce-ȕi pasã dacã ȕice ?

— Nu-mi pasã, fãr' de cãt, de ce sã ȕicã ? Cine-ĩ el ? Cum pôte sã mẽ deie el, pot eũ sã-l daũ ŕi eũ... Scie numai a se lega de ómeni. Pentru ce sã mẽ dee el ?.. Par-cã am fãcut cui-va vre-un rãu ?!.. N'am fãcut nimãnuĩ nimica, slavã Domnului, pôte sã ȕicã pãnã i s'o duce gura la urechi. Ce-mi pasã mie de vorba lui ? ... Nicĩ nu vreaũ sã sciũ.

Nu vrea sã scie Gheorghe ; a doua-ȕi, inãã, il auȕiaĩ jeluindu-se din noũ.

*
* * *

Cãt despre lãfã apoi se ȕinẽ de cuvẽnt. Fãcea tóte chipurile ca dór ar putea s'o ea tótã-o-datã, sã inȕelãgã ceva. Cãnd nicĩ nu te gãndeaĩ, numai te trezeaĩ cu Gheorghe, mai cu sãmã sãra. Venea in casã ŕi se apucã de așezat, de sucit, de hodorogit, de gãndeaĩ cã nu mai isprãvesce. Mihaiũ, cãnd il vedea, numai in-cepea a pufni ŕi a numãrà la file. Așteptam totuși sã vedem la ce capãt are sã iasã. Lãsam tóte baltã.

— Lasã Gheorghe, ce mai lucrezi acolo ?

Nu-î nevoe, îi diceai. Gheorghe, par-că nici n'audea : sucea, foia, bocănea, lucra înainte și făcea câte nu-ți mai veneau prin' cap.

Intr'o ȕi, fără să prind de veste, aud pe Mihaiu :

— Fugi măi de acolo !!. Ce dracu mă gādili la picióre ? Ai înnebunit?!...

Mă miram ce să fie. Dar ce erà? Cum ședea Mihaiu și citea la masă, Gheorghe pe sub masă, găsise cu cale să-î ródă cu unghia de pe ghétă o stropitură de noroiu.

Iti venea a crede că erau adevērate spusele lui că-î plāngeau stăpāniū după hārnicie. Era harnic. Lucra ce lucra și la urmă, când nu mai avea ce face, numai ce-l vedea că se opresce cu o mână în buzunar la palton și cu cea laltă scārpīnāndu-se în cap, uitāndu-se imprāștiat pe pāreți și tușind. Atunci trebuia să-l întrebī ce vrea, alt-fel orī ședea așa stālp și tușea, orī începea a se duce și a se întorce iērāși te mirī după ce. Dacă il întrebaī, spunea că are nevoe, însă nu vrea să strice léfa și te rugā să-î dai un franc, dar imprumut. Imprumuturī de acestea pānā la sfārșitul lumei va fi făcut póte peste douē-ȕeci. Ș'apoi avea și prilej bun de imprumutat. Ne potrivea cu imprumutul pe rānd, când eram câte unul

singur, și, ca să capete, se apucă mai întâi să facă, vre-o trebă ceva. Și dragă-ți mai era hărnicia lui la așa prilejuri, când îți aduceai aminte că altă dată te lasă fără picătură de apă, mai ales că hărnicia când îl pălea, nu-l lăsă cu una/cu două.

Imi aduc aminte dintr'o dimineță. Mihaiu încă dormea, iar Gheorghe venise, făcuse focul și se apucase de trebă. Mereu umbla în coce și în colo prin casă, așa ridică, deritică, și tropăia cu cismele par'că jucă bătuta.

— Dar cine dracu hodorogesce? întreabă Mihaiu și se întorce cu fața la părete.

— Da... nu. Ia eu...

— Las la naibă... mântue!

— D'apoi că de acuma și mântuiu, că chiar mă gândeam eu să nu vă supăr, fără de cât...

— Bine, bine!

Gheorghe stă cu hodorogitul, nu mai răspunde, dar mormăesce singur nu știu ce. Apoi începe a merge în vârful degetelor prin casă cu atâta băgare de seamă că de multă grijă ce avea să nu hodorogescă, dădu peste o masă, răsturnă o garafă și făcu o hodorogelă de cește și de pahare, că sări Mihaiu par'că de când lumea nu mai dormea.

— Ce este, bre?...

— Da... masa asta...

— Hei du-te, mă rog. Ești. Nu-mi mai trebuie trébă.

— Gheorghe strânge nisce hârburi.

— Du-te, bre! Du-te! Haide!...

— Mă duc. Sărutăm mâna.

Mihaiu întinde mâinele peste cap și se culcă să dórma în liniște.

Când dormea mai bine, numai ce aude un bocănit. Deschide ochi, ce să vadă? Gheorghe pusese lângă feréstră o masă și pe dînsa un scaun și el se cocoțase tocmai sus pe dânsule.

— Bre, bre, bre, bre!... ȕice Mihaiu, dar ce mai faci?!

— Ia la perdéua asta, aici, bat un cuiu.

*
* * *

Tot de feleșagul lui, Gheorghe erà și om cuminte. De la o vreme își puse în gând să se apuce de economie și chemă și pe mă-sa să spue să-l ținem mai din scurt cu léfa, dóră i-ar rêmânea de luat ceva multisor pe la sfârșitul lunei.

— Bîata mamă, e femeie bétrână, și D-ȕeu scie... Și eu cât muncesc tot pentru dînsa...

— Apoi ascultă, mătușă: feciorul D-tale are la noi hac sése-pre-đece franci pe lună, slujesce la noi de trei săptămâni și a luat opt-spre-đece franci. Așa este Gheorghe?

— Așa.

— Osândite-ar D-đeș, măi băete! Nu ți-e rușine obrazului?! Auđi d-ta?! Mă inșelă, daŭ din părăluțele mele, ș'apoi încă mă aduce și aice să mă rușineze înaintea D-vóstră. Gândeam eŭ că așa are să fie. Par'că am mai văđut eŭ vre-odată pără din mâna lui...

— Dacă mî-aŭ trebuit...

— Lasă, măi băete, lasă, că tot-d'a-una ți-aŭ trebuit. Dare-ar D-đeș să nu-ți mai trebuéscă! Tu ai să mă mănânci, tu, tu... ție baba, și-o pornesce pe ușă.

-- Stăi, mamă, să nu te împiedici pe scări.

— Tu, tu, tu, tu...

A eșit. S'a dus biata babă plină de bucurie că bietul fecioru-sěu muncea numai pentru dinsa.

Ce să facă și el!! Dacă-î era mamă. Ba încă noi ne miram cum de nu era și însurat; nu-î vorbă într'o ți il întrebarăm:

— De ce nu te însori, Gheorghe?

— Eî, face el, strânge din umere, întorce capul în altă parte și fără să ție un cuvint, se

apucă de bocănit nu sciū ce, par'că nici n'ar fi auđit; dar umblă repede: strânge, ridică, duce, aduce, umblă pe afară, vine înapoi și în stârșit cine scie după câtă vreme, cum ședea plecat în genuchă și caută nu sciū ce cu un bêt pe sub un dulap, îl aud mormăind.

— Par-că așa se însoră!!.. Cum is femeile în diua de astă-đi.... Numai mode!... Gospodăria...

— Ce spuī, Gheorghe?

— Ia.... aicea, nu pot scóte, răspunde el, și caută mereū. Îl găsise hărnicia.

*
* * *

După cât sciam, Gheorghe avea în fie-care lună șese-spre-đece franci, și de la Club trei-đeci de franci cu odae, încălđit și luminat.

Intr'o đi Gheorghe nu veni. A doua-đi se repeđi ca prin foc, iar a treia-đi aduse vestea că de la Club a dat demisia:

— Ți-aū primit-o, te aū lăsat să eși?

— Cum să nu mă lase?!.. S'a găsit un alt pricopsit care a intrat în locul meu și pe mine m'aū pus în disponibilitate. Dar, ș'apoi dacă m'aū dat afară, las, să-i dea D-đeū bine. Mi-am căutat și eū altă slujbă. Am vėđut

eŭ de mult că numai cu Primăria n'are să mērgă.

— Ce Primărie, bre?

— Ia aici la Primărie...

— Ei? Ce faci acolo?...

— Ce să fac? Scriŭ și eŭ. Fac suplici, fac... de, câte le trebuie la ómenŭ.

— Și-ți plătesce ceva?

— D'apoŭ cum!

Intr'adevăr, de multe orŭ vėdusem pe Gheorghe cu câte un condeiŭ după ureche, dar de venit în minte că-ŭ scriitor nu-mŭ venise.

— Ș'apoŭ te duci des pe la Primărie?

— Da, mă duc. Apoŭ de câte-orŭ întărziam de nu veneam pe aici, unde gāndeai că eram?

— la primărie. Aveam de lucru, scieam....

Câte o-dată scieam așa de mult că mă durea și mâna.

— Póte de aceia te dureau degetele?

— Da, de aceia!... nu mă mai dureau....

Acum nici nu mă mai duc. Am intrat la Goldner la tipografie. Ian te uŭtă la mânile mele, is numai cerneală de cea de tipografie. Ce să fac? Dă! Incaltea mă bucur măcar de atâta că voiŭ învăța și eŭ un meșteșug.

— Și ce trébă faci acolo?

— Eū sînt la mașina cea mare, învîrtesc la rôtă.

Gheorghe s'apucase de meșteșug și venise să ne mulțămescă de slujbă, că lui nu-î mai da mîna să slujescă. Aduse în locu-î pe noul servitor de la Club și el se duse la tipografie să învețe meșteșug.

* * *

S'a dus Gheorghe par'că n'a mai fost.

Peste vre-o trei zile, într'o sêră cînd nici nu gîndeam la dînsul, ne trezim cu o ovreică.

— Mă rog D-vóstră, aici șede un logofêt?...

— Ba aici ședem noi, i-am rêspons.

Ovreica se duse, dar nu târziū veni iară.

— Mă rog, logofêtul acela mî-a spus că-î logofêt, scrie la D-vóstră.

— Cine? Gheorghe?

— Ba Nicolae il chiamă.

— Nicolae!! Apoi nu mai este aice.

— Vai de mine! Am la dînsul mulțime de pãrale. I-am dat pe datorie. Mi-a spus că D-vóstră aveți să plătiți pentru dînsul.

— Și D-ta ai cređut?

— Ș'apoi, ce folos că n'am cređut? Mai bine ași fi cređut și n'ași fi dat din mînă.

— Apoi cată-l și D-ta.

— Par'că n'am cătat. Am auzit că-i la Goldner și când m'am dus acolo, i-am găsit pe toți, numai pe dînsul nu. Dac'am întrebat mî-a spus că a eșit de mult de acolo.

— Cum?! A învățat meșteșugul?

— Meșteșug? Lui nu-i trebuie să învețe. El scie meșteșug dacă m'a 'nșelat pe mine. Scie bun meșteșug, bravo logofăt!...

Logofăt!

Lucru negândit, Gheorghe al nostru era logofăt și noi nici cu spatele nu sciam.

Al dracului lucru și boeriile: vorbesc cu unul, gîndesc că-i om ca toți ómenii și când colo el cine scie ce câneriū mai este.

Iași 1883.

LA HÎRLĂŪ

De multă vreme auđeam pe tatăl meu vorbind despre mine și dičând :

— Ioniță, Ioniță ; dar vremea trece și Ioniță e băiat mare : ȳată, cu ajutorul lui D-đeu, ce avem acum ? 1864 ; la Maiũ ĩmplinesce opt ani. Trebuie de acuma să-l daũ la Hirlăũ la școlă.

Tatăl meu đicea, cei din casă ĩl ascultaũ, și eũ... eũ ĩĩ prindeam vorba și cãutãndu-mĩ mai departe de jucãrii, fãcẽnd cocoșei de hãrtie, ori fãcẽnd cu fõrfecele, din hãrtii rupte de prin condicele și ceaslõvele tatei, cai potcoviți, õmeni cãlãri, bulgari cu pantalonĩ largi, turci cu șalvari și cu cialma, boi cu cõrne, capre cu barbe lungi, și cãte alte vietãți pe

care le înșiram pe ferestre;... par'că mă aud cum îmi diceam în gând :

— Ioniță e mare, adică eu sint mare! Se-nțelege, de când tot mic, tot mic... de acuma sint mare, de acuma la școlă, la școlă domnescă, la Hirilău.

Și când ajungeam cu gândul la Hirilău, o uliță lungă, plină de care și de căruțe începeau să mi se întindă prin minte, printre două rânduri de case cu streșini late, lipite unele de altele, pe sub care, pe lângă tărăbile încărcate cu clituri de bucăți de săpun, cu cercei, mărgele, flori, cu inelușe de cositor albe ca argintul, împuchițate cu lumii albastre, roșii, verzi și de toate soiurile, cu scule de lânuri, cordele, bolduri, etc. ; pe lângă tărăbile încărcate de bucăți de pește sărat, crăpi întregi despicați și puși unul peste altul, morun, tinichele slimóse verzi pline cu unt-de-lemn sau cu uleiú ; pe lângă tărăbile încărcate de pâne și covrigi ; pe lângă ușile deschise ale dughenelor de abagerie și cismărie din care ieșea un miros des și mucigăios de iufturi și de cisme nouë ; vedeam lume peste lume mergând parte la deal, parte la vale, aci întâlnindu-se, aci încrucișându-se și oprindu-se la o tarabă sau la alta, și negoțindu-se și

cumpărând. Tóte acestea le vedeam în gând, și tóte acestea alcătuiău ulița târgului Frumușica. Dară mie nu-mi plăcea să ȕic că e Frumușică, că la Frumușica fusesem, voiam ca acesta să fie Hirlăul, că de Hirlău îmi era mie dor, că de Hirlău auȕisem povestindu-se atâtea și atâtea lucruri. Tatăl meu când avea de târguit ceva mai de sémă se ducea la Hirlău; cuconul Ștefănache Cirimpeiu, vechilul, la Hirlău; grămăticul la Hirlău, piserul la Hirlău, tótă lumea la Hirlău. Apoi Hirlăul era și târg mare, pentru că era mult mai departe de cât Frumușica: înteiu și înteiu era satul nostru, Oneștii, apoi mai mare de cât dinsul era târgul Frumușica, după acésta Hirlăul și apoi Iașul, după care ceva mai departe, adică cel mai mare de cât tóte era Ierusalimul, unde se duceaú ómenii de se făceaú hagi.

De Hirlău îmi era mie dor; prin Hirlău mă primblam eú de atâtea ori cu gândul și pe sub șandramalele lui, printre lumea care umbla pe acolo pe dinaintea tărăbilor, mă vedeam și pe mine, îmbrăcat cum eram cu o bluză créță de flanea roșie cu puchiței negri, lungă până aprópe de genuchi, cu pantalonași scurți cu volănașe de aceiași materie și pe cap cu o pălărióra négră, cam pe céfă, îngăitănată

și înconjurată cu cordele roșii, cari îmi atâr-
nau pe spate. Mă vedeam mergând și oprindu-
mă dinaintea unei țărăbi pe care se vedeau
mulțime de feluri de hârtie poleită din care
ași fi putut să-mi fac niște cocoșei să se ducă
vestea. La marchidani cari veneau pe la noi
prin sat de strigaū : marfă ! marfă ! și vindeau
femeilor și babelor piper și tămăe, și băe-
ților și fetelor mărgelile, inele și câte o drimbă,
care cânta așa de frumos ; la marchidani în
coropcele lor cu trei patru caturi, vădusem
eu multe lucruri, vădusem până și căluți de
turtă dulce, dar hârtie poleită nu. La Hirlău
însă trebuia să fie, că de acolo cumpărase cu-
cóna Ilinca, preotésa cea bătrână, un păretar
(iconostas) de hârtie poleită. Ce-are a face co-
ropca unui marchidan și cu un târg ca Hirlăul !

— Bade Gheorghe, dar D-ta ai fost la târg ?

— D'apoi !

— Ai vădut cum sint dughenele ? Ai vădut
că din față tóte sint deschise : ușile fără uși,
ferestrele fără sticlă și dacă te uiți de afară
veđi până în fundul dughenei ?...

— Apoi așa.

— Dar pe țărăbi ai vădut ce mai de lucruri
frumóse ? plumburi : roș cu albastru, condee,
muzici, drâmbe, pistóle ?

— Se 'nțelege.

— Bade Gheorghe, mărchidaniî de la târg aduc marfa, care o aduc la noi în sat?

— Poî cum!

— Bade Gheorghe, satul e sat unde șed oamenii, și târgul e un sat de marchidani?

— Da.

Așa vorbeam într'o ȃi cu Badea Gheorghe care era argat la noi, și uîtându-mă la dînsul cum își lucră niște opinci, mă gândeam:

«Ferice de ómenii mari, ei se duc la târg când le place, nu le ȃice nimene nimic. Badea Gheorghe a fost la târg; tatăl meu, de câte ori il dóre câte o măsea, ȃice de-î pune caii la trăsurică și se duce la târg, la bərbierul cel care are clește și-î scóte măséua îndată. Costache cel-l'alt argat al nostru, a fost și el la târg, ba încă la Hirlău, că la Hirlău spune el că s'a întemplat de s'a scáldat cânele nostru Leu într'o puțină cu lapte acru. Al dracului Leu; A făcut și el multe, dar i s'a înfundat și lui. Când a furat pânea cea mare nu l'aũ prins, când a furat bucata cea de păstramă de óie, nu l'aũ prins, dar acuma... de... cum ȃice Cucóna Catinca, urciorul nu merge de multe ori la apă!..

Să fi fost și eu pe acolo, ce așî fi mai ris!

Costache mergea cu sania la lemne, pe uliță, prin mijlocul drumului; dar lui Leu se vede că i-a mirosit a lapte acru, că știu eu cum mirose el: stă pe loc, ridică botul 'n vânt, suflă repede, repede, lărgeste nările și mișcă nasul încóce și 'ncolo cum aș mișca eu un deget. Lui Leu i-a mirosit a lapte acru, a luat-o tiptil pe sub dugheni, și când a dat colo de putina cu lapte acru, cam plecată dinaintea tărăbeii, s'a ridicat frumușel, a pus două labe pe gardinea putinei, s'a apucat de lins de pe dógă, ș'apoi ca s'ajungă mai bine la lapte, s'a suit cu totul: a pus piciórele dinapoi pe gardină și cele dinainte mai înăuntru în putină, s'a apucat de mâncat, și tocmai atunci, se vede, a venit și jidanul cel cu dughéna, și când a strigat: ho! el de frică s'a scăpătat din picióre și a căzut în putină. Ce-o fi ținut atunci jidanul?! Dar cei-l'alți ómeni?... Apoi după ce a eșit din putină, alb și plin de lapte acru, că d'abia vedea cu ochii, când a început el a fugi pe sub dugheni și a se scutura, îi făcea alb; toți ómenii de pe sub rândul acela de dugheni, au rămas albi! Costache ar fi pățit'o el bună de ar fi știut care-va al cui este cănele. Dar Costache tăcea și se strica de ris. Când m'ași duce eu odată la Hirilău m'ași uita din-

adins pe unde ar fi câte o puțină cu lapte acru ! Oare când m'oiu face eu mare să mă duc la Hirău, să ved' vr'un câne plin de lapte acru, orî să-mî scot și eu măselele la bărbier?..

Cam așa mă gândeam eu și mă gândeam de multe ori, și vedeam chiar tîrgul : tărăbile înșirate, cu ferestre și rafturi pline de sticle cu rachiuri albe, gălbui și roșii, în care se vedeau de departe, printre prăfuéla sticlei, roșul spălăcit al vișinelor umflate ; apoi stâlpii ușilor și păreții împănați de cue în care erau atârinate tistele de linguri de lemn, pungî rotunde de piele, încrețite la gură și cu băeri lungi de șuvițe de piele împletite ; șiraguri de sape, șiraguri de pălării negre și vinete scrise pe funduri cu cridă ; cercuri de care erau spânzurate câte cincî șése coase, pe care vîntul le mișca împreună cu cercul și le lovea unele de altele, și câte și mai câte. Imî părea că sint chiar în tîrg : simțiam miros dulceag și prós-păt de covrigi caldi, miros de pâne dospită, miros de cismărie nouă și de piele dubită, miros de băcănie : un fel de amestecătură de miros de rachiú, céră de luminări, unt-de-lemn, saú brânză de oae și pește sărat, și auđeam chiar vuetul, vorba și hărmălacul din tîrg : jidovesce amestecat cu romănesce,

un nesfârșit ram - ram - ram - ram - ram, care se amesteca cu scârțitul carelor, cu nechezatul cailor, hodorogitul rôtelor și sfârâitul cârnaților care se frigeau mai prin toate răspântiile în nisce tăvi mari, din care se ridica un fum subțire-albăstriu cu un miros plin și usturoiat; iar din acest vuet aușeam din când în când desprindându-se și câte ceva mai răspicat:

— Hei, lele! Ce ai la traistă? — Bine, las să fie așa.

— Dău că nu dă mâna; să n'am parte de ochii cu care mă vezi! — Dacă vrei, na-ți; dacă nu vrei nu na-ți! — Trei lei și un ort, pentru dumneta! — Hei! Bade, bade, nu vii să-ți dau o căciulă bună pentru flăcăónul D-tale? — Dacă i-ai da, i-ar prinde bine!

Aușeam și simțeam atunce, și aușeam și simțeam de câte ori mă gândeam și mă gândeam foarte adese, pentru că toate lucrurile de care credeam că aveam nevoie și care mi-erau dragi, vedeam că veneau de la târg. Până și banii veneau de la târg: cine ducea la târg o păreche de boi, dacă-i vindea, aducea acasă mulțime de galbeni.

Tote veneau de la târg; și câte nu-mi trebuiau mie? Așa de pildă un pușcaș din sat,

venind în tr'o Ți de la vênătore⁷ cu pușcă, tolbă, corn și tóte cele trebuito^{re}, se opresce la noi, chîamă pe mama Sultana și ne lasă doi iepuri.

Iepuri și pușcă, numai grija lor n'avu-
sesem pîna acum.

— Așa sînt iepuriⁱⁱ, mamă Sultano?

— Dar cum să fie?

— Hm! Ce urechi mari! mustăți!... Mamă Sultano, iepuriⁱⁱ a^u mustăți?

— Nu ve^{đi} că a^u!

— A^u mustăți, mamă Sultano, dar sînt impușcați?

— Da.

— Apoi dacă sînt impușcați de ce sta^u cu ochii deschiși?

— Apoi așa!

— Mamă Sultano, dar dacă te-ar impușca pe D-ta, aⁱ șede^a cu ochii deschiși?

— Mmm! Drac!...

Apoi: de ce asta, de ce cutare, și întor^{ce}-i, rêsucesce-i, cată-i de la unghii și pîna la dinți, și-i prôhodește, și-i cercetéză: ce fac? pe unde trăesc? cum? și cu ce? și cum îi vênéză? Dar de ce folos?! Costache îi jupóe, le íea pîlea, mama Sultana îi face bucate și e^u, nu sci^u pentru ce, dar sta^u în bucătărie și mă țin mere^u de mama Sultana.

— Mamă Sultano, dar pentru ce îi împuşcă pe iepuri ?

— De, ca să-î împusce!

— Dar pe un câne ar putea să-l împusce?

— Apoi, la ce? Dór cânele nu se mănâncă.

— Dar o găină ar împuşca-o?

— Găina face ouë, păcat!

— Dar cocoşul?

— Cocoşul cântă.

— Dar o raţă?

— Păcat şi de raţă, că şi raţa face ouë.

— Apoi dar să împusce răţoiul!

— E! Nu se póte! Cum să rămâie raţele făr'de răţoiu.

— Apoi răţoiul nu cântă, nici...

— Dar cum să rămână casa fără răţoiu?!

— Aşa nu se póte, gândesc eu. Păcat că n'am eu o puşcă să veđi cum s'ar putea. De cât ar fi adus puşcaşul acei doi iepuri, mai bine ar fi adus o puşcă. — Ce bine e să ai o puşcă!

Mă gândesc şi gândul îmi sbórá la têrg la Hirlău. La Hirlău trebuie să fie puşci de vindut, îmi diceam, şi zăream chiar in Hirlău la uşa unei dugheni, printre nişte şiréguri mari de covrigi, aninată şi o puşcă, o puşcă mare ca aceea de la puşcaş. Dar mie mi-ar trebui una

mai mică! Una mică nu de împuşcat iepuri, ci pentru împuşcat vrăbiî! Dar pentru asta trebuie mers la Hirlău!

Iar Hirlău! Puşcă la Hirlău, sabie ca a soldatului celui de la curte, la Hirlău, tôte la Hirlău. De ce n'a lăsat ôre D-deu ca fiecare sat să fie jumătate sat și jumătate Hirlău! Ce aprópe ar mai fi Hirlăul!

Ar fi fost aprópe în adevăr Hirlăul, dar până atunce rămânea tot departe de mine și eu departe de el, și departe și de hârtie poleită și de muzică, și de pistóle și de puști pentru împuşcat vrăbiî, și de tôte.

Tatăl meu tot dice c'ó să mă ducă la școlă la Hirlău, dar când m'ó duce? De mare, sînt destul de mare! Încă de vr'ó două palme să mă cresc și sînt cât dinsul! Pe mama Sultana mai am ajuns'ó: până peste vr'ó câte-va săptămâni o întrec chiar!

Eram mare, căci-mă măsuram eu mereu punându-mă lângă sobă, lângă masă, la uşorul uşei și mai cu sémă lângă uşa bucătăriei, care era aprópe numai cât mine și vedeam singur că eram destul de mare. Cu tôte aceste... Se vede că pe mine n'ó să mă mai ducă la Hirlău!

Cine scie cine se duc la Hirlău! Cum nu găsesc eu ceva să mă pot face mare!...

Cam așa mă gândiam și câte gânduri de aceste nu 'mi treceaŭ prin minte, când o dată într'o séră, când ne pusesem la masă, aud pe tată-meu :

— Vra să ȃică Ioniță mâne séră mânâncă la Hirlău, mâne la scólă.

— Da, saŭ ba, saŭ nu sciŭ ce răspond cei-lalți, dar eŭ rêmân cu imbucatura în gură, mă uit la el, vreaŭ să-l înțeleg și nu înțeleg nimic, par'că nu vorbesce de mine, par'că nu mai sint eŭ Ioniță, care era băiat mare și trebuia dat la Hirlău, la Șcôla Domnăscă.

Două lucruri mi se arată și mi se amestecă prin minte :

Hirlăul pe care îl doream și șcôla cu profesorul care trebuia numai decăt să mă pună la citit. Incep, decî, a spune în gând bucați din Bucóvna mea, pe care o sciam din scórtă în scórtă și par'că mă aud cum ȃiceam incesitor și rēpede : az zemne-erz-az, buche-cu-bu-cacu-estu-che-buche, glagole-lude-az-la-glagole-on-go-lude-estu-le-glagole..... și cu incesul de la acéstă slovenitură ajung cu gândul la Hirlău.

Cei-lalți mânâncă, cei-lalți vorbesc, spun, aŭ trébă, iară eŭ sint la Hirlău. Nu sciŭ ce mai fac, nici nu sciŭ când dorm. Nóptea la

fie-care minută mă deștept, mereu visez că tatăl meu a plecat singur și că eu am rămas.

Nóștea aceea a fost mai lungă de cât o întregă vecinicie, și ziua de a doua-zi, ziua când mă vedui cu tatăl meu în trăsură pe drumul Hirlăului, începu să'mi pară de asemenea lungă: aci mi se părea că am rătăcit drumul, aci imi părea că trăsura o să se răstórne, o să se strice și n'o să mai putem merge mai departe; aci un nor care se ridică nevinovat pe albăstrimea cerului imi pare că o să aducă o furtună care o să ne opréscă pe loc. Și cu toate aceste, ziua era atât de frumoasă, o lumină așa de limpede, un aer așa de prospăt și de întăritor, nisce vederi așa de frumoase! Apoi cântări de paseri de câmp, cântări de cosași și de caii popei prin earbă cu târa, târa, târa lor nesfârșită; crăștea al cristeilor; pitpalacul potârnicilor și veselul și harnicul rac, rac, rac al bróscelor, întovărășit din când în când de câte o strună mai grósă a câte unui broscoiu mai bătrân sau a unui buhaiu de baltă, făcea o adevărată sərbătóre. Mare și frumoasă sərbătóre fusese ziua pascilor, cu hora, cu scrânciobul (dulapul) din sat, dar ziua ducerei mele la Hirlău era încă și mai frumoasă. Drumul acela nici astă-zi nu'mi ese

din minte. Pentru întâiași dată mergeam pe acolo și tot ce vedeam imi plăcea, la toate mă uitam și totul până și o móră pustie, móră de la Nacu, de și era incueată, pustie și infundată, găvozdită lângă o iezetură, într'o mocirlă părăsită și verde de mătretă, totuși mie mi se părea slăvită, poetică. Frumusețea locurilor mă făcea să uit din când în când lungimea drumului, și dacă lungimea nopții se mai scurtase pentru că ațipeam și adormeam din când în când, acum drumul se scurta pentru-că gândul imi sbura la visurile aievea, care răsăreau din farmecul frumuseții locurilor.

Când ajunsei, însă, la bariera Hirăului nu mai știu ce făceam, nu mai știu dacă mai eram Diaeu, eu Ioniță, eu Ioniță băiatul părintelui conul de la Onești. Visam, eram incredințat că visasem, și chiar visam.

Visam că treceam pe o uliță necunoscută, apoi pe alta și pe alta și pe nu știu mai câte; visam că mă făceam pe la o casă mare așezată de o parte din târg, casa albă și fără nici o îngrăditură, care semăna a ceva pustiū și care se dicea că era școla Domnescă. Apoi... nimic...

Când m'am deșteptat, vedui trăsura noastră

dinaintea unei case, pe care nu o cunosceam, iară tatăl meu, care era lângă mine, mă sărută de vre-o câte-va ori pe frunte și pe obraz, și apoi se sue în trăsură.

«Remâneți sănătoși, Țice el. Cată Ioniță, fii cuminte și nu te pune cu băeții la bătălie ori la trântă să ve rupeți hainele. Rămăi cu D-lor, cu D-l Săndulescu, și D-lor aū să 'ți dea tot ce ți-o trebui... și jucării și tot, tot, tot! Auđi? Rămâneți sănătoși».

Atăta mai vorbește, se închină către noi și plécă.

D-l Săndulescu mai Țice nu sciū ce ; eū însă staū neclintit : mă uit după trăsură, mă uit multă vreme și rămân uitându-mă D-l Săndulescu pe care îl cunosceam fôrte bine, căci adese ori venise pe la noi și el și soția lui, D-l Săndulescu însă, la care țineam fôrte mult, apropiindu-se de mine și luându-mă în brațe, imi Țice :

— Haide în casă.

La aceste vorbe două șiróie de lacrămă mă podidesc, un suspin adânc imi coșesce pieptul și un plâns nemângâiat și nesfârșit imi ese din pept cu cuvintele : lasă-mă ! lasă-mă !

— Vrei să-ți cumpăr jucării ? mă întrébă.

-- Nu.

- Vrei portocale? acadele?
- Nu.
- Un cuțitaș?
- Nu.
- O muzică? O.....?
- Nu! Nu!..,
- Atunci ce vrei?!
- Tata! strig eu o dată și nu știu ce mă fac.
La Hirlea era de toate, dar tata nu era.

RALIȚA

Ionită e mare, sintem în 1864, are opt ani, e bun de școlă, ȃdice tată-meu într'o ȃdi, și în curînd mă duce chiar, la Hirleu, la școlă.

Acuma, la Hirleu, nu mai am nevoie să vă spun că mi plăcea ori nu, pentru că în scurtă vreme multe mi se întempleră. Așa, de exemplu, la amedă nici într'o ȃdi nu veniam la prânz, pentru că la școlă mă asculta domnul monitor Surtenu și mă spunea lui D-l profesor Tâzlaceanu că nu sciũ : be-a-ba, be-ă-bă, be-e-be, be-i-bi, be-o-bo, be-u-bu și D-l profesor Tâzlaceanu mă oprea la caraol, adecă mă oprea la școlă ca să postesc, să mi se mai ușureze capul, ca să pôtă intra mai cu

inlesnire: be-a-ba, be-ă-bă, be-e-be, be-i-bi, be-o-bo, be-u-bu.

Intr'o ȃi, fară ca măcar prin minte să'mă vie, când mă duc la școlă diminęta, aud pe cei-l'altți școlari spunęnd că a murit Arghiropol — cine o fi fost acela — și nu mult după aceea sună clopoșelul; noi cu toții mergem în școlă și D-l Tăzlăceanu ne ȃice ca să mergem pe-acasă cu toții, să ne îmbrăcăm bine și să venim repede îndărăt ca să mergem la paradă.

Să vă mai spun că nu sciam ce va să ȃică paradă, nu e nevoie; destul că m'am dus acasă la gazdă, și, într'o ȃi căldurósă de April, ca să fac pe voea lui D-l Tăzlăceanu: să mă îmbrac bine, am lepădat hainele de vară și m'am îmbrăcat cu tot ce aveam mai gros, adică m'am luat paltonul de iarnă — pare că-l ved, și acuma, un paltonaș lung blănit și cu guler mare — cisme lungi, căciulă pe cap.... m'am îmbrăcat tocmai ca de paradă și încă ce paradă?!... pare c'ar fi murit împęratul!... Am plecat de la școlă cu toții, școlari și profesori, ne-am dus până la marginea târgului la o casă galbenă, — casa lui Arghiropol — și de acolo împreună cu mortul ne-am întors îndărăt la târg, am scoborit ulița școlei până la Eforie

și de acolo pe ulița mare, de pe la sfântul Gheorghe până la sfântul Dumitru, prin munteni, am mers de ne-aũ eșit ochii nu o jumătate de an ca de la sf. Gheorghe la sf. Dumitru, ci un veac întreg. Multora pôte nu le-o veni să credă, ași voi să'î vęd însă mergênd o dată în rënd cu copiii : cel din 'naintea ta pășesce încet de n'aĩ unde să pășesc'i și tu, iară pe tine te calcă pe picioré cel din urmă ; și nu uita să măi pui la socotélă ca să fii îmbrăcat în haïne de paradă : blană, cizme lungi, căciulă. Pare că mă vęd și acuma mergênd pe ulițele Hir-lăului într'o ȃi frumósă și căldurósă cum n'a măi fost și nici n'o măi fi alta și în mijlocul unui necurmat tang-tang de clopote de la tóte bisericile, un sunet care acoperea tot vędzduhul târgului și care pare că mărea zăpușéla și căldura ȃilei ; pare că mă vęd aprins la fața de căldură, ștergênd mereũ sudórea și în desnădăjduirea mea ȃicênd : măi bine nu măi murea Arghiropol.

În altă ȃi altă istorie : proprietarul case-lor în care se mutase gazda mea, un óre-care părintele Parteni, din greșală, se vede că n'a fost dus la ureche, și după ce căptușise bine luleaua neamțului, veni la casa unde șe-deam și se apucă de lucrú : mobile, borcane

de dulcătă și tot ce găsea prin casă, lua și arunca afară, ajutat fiind întru această duhovnicéscă îndeletnicire și de cucóna preotésă, care, pe cât socot, dusesse de-adreptul la gură. Ca să nu dea sfințiile lor peste mine, eă mă ascunsesem sub un scaun rezemându-mă cu piciórele pe chingile lui.

În adevăr, pe mine nu m'aă văđut, însă aă văđut scaunul și într'o clipélă mă pomenii aruncat cu scaunul tocmai în mijlocul curței.

Mai multe de acestea mi se întemplase, totuși acum pot să spun că eram mulțumit la Hirilău, dar eram mulțumit numai pentru-că la Hirilău scăpasem de Ralița.

*
* * *

N'o sciți pe Ralița.

Eă o sciă fôrte bine. Ralița este o fetișóră de séma mea, fica lui coconul Toader care era prieten cu tótă lumea și era prieten și cu tată-meă. Bietul cuconul Toader, D-deă să 'l erte, pare că mi-e dor de dinsul.

«Cafea, dulcătă, un pahar de rachiă, o pișcătură de pâine și mâncare pentru cuconul Toader». Acestea erau vorbele cu care deschidea ușa cuconul Toader. Era om fôrte

bun; lăsă pe totă lumea să rișă de dînsul și să-î dică orî-ce, numai cu condiție ca să-î dea mîncare: mîncă totă ziua, avea darul mîncărei.

Cuconul Toader venia fôrte dese-orî la noi, și de multe orî venea și Cucóna și fetița D-sale. Când veneau singuri, tréba lor; iară când veniaŭ cu fetița, numai ce auđiam:

— Ralița, du-te și te jócă cu Ionița!

Ralița, de cuvînt, fuga la mine, iară eŭ ca să nu rêmân mai pe jos, fuga la dînsa, și-apoi, dă Dómne bine: prin grădină, prin bob, prin coșare, prin finărie, prin pod.... nu rêmânea loc pe unde să nu ne-ascundem; într'o ți ne-aŭ găsit tocmai pe virful casei.

Așa mergea tréba de cîte orî venea Ralița la noi, ba mi se pare că pusesem la cale ca într'o ți să merg și eŭ pe acolo ca să ne suim pe casa lor. Mě gândeam acuma chiar ce bine o să ne fie pe casă la cuconul Toader: eŭ o să staŭ la un bold al acoperămîntului și Ralița de la cel-alt bold o să strige: „cu-cu...“. Cu tóte acestea lucrurile se schimbă alt-fel. Din ziua de cînd ne aŭ găsit pe casă și chiar îndată după-ce cuconul Toader a plecat de la noi cu cucóna și cu Ralița, incepuî a auđi de ici de colo:

— «Hei, ce ȕici Ioniȕă, ȕi-e dragă Raliȕă?»

«Ha? Dar pe unde aȕi mai fost? Ha? Prin pod aȕi fost?» Mai ales mama Sultana nu mē mai slābea cu Raliȕă.

«Hei, de ce ai vērsat paharul cel cu apă? Nu l'ai vēduȕ?!.. Dacă era Raliȕă o vedeai?!.. Adă-mi sticla cutare de colo! Nu vrei, dacă te-ar chema Raliȕă, te-ai duce!»

Apoi: «Vino la masă, Raliȕă, du-te încolo Raliȕă». Cu încetul mama Sultana imi schimbase și numele; în loc de Ioniȕă imi ȕicea Raliȕă.

De o-dată când începuseră a'mi vorbi de Raliȕă, rideam și nu băgam în sēmă; mai pe urmă însa, vēdēnd că gluma prea se îngroșă, începui să mē cam pun pe gânduri:

«De ce tot Raliȕă și Raliȕă? Prea multă
»Raliȕă! Raliȕă asta nu prea.... Se vede că nu
»e frumos să umblu cu Raliȕă, nu șēde bine
»să mē joc cu Raliȕă?!.. De acuma nu mai
»vorbesc cu Raliȕă».

«De acuma nu mai vorbesc cu Raliȕă», imi ȕisei în gând și ca să mē ȕin de vorbă aștep-tam cu nerābdare ca să mai vie Raliȕă pe la noi pentru ca în ciuda tuturor să nu mai vorbesc cu dēnsa.

Intr'o ȝi mă jucam acasă pe afară, căci de joc, slavă lui D-ȝeu, aveam loc  i de ajuns  i de intrecut. Casa era pe o colină. In partea despre m d -ȝi, in fa a casei se vedea tot lacul  i, dincolo de lac, tot  esul care se intindea p n  hăt departe la p lele unui deal pe care era a e at satul in care  edea cuconul Toader. Lângă curte, p n  in vale, se intindea ocolul pentru vite; iar in partea despre r sarit, p n  iar  i devale  i p n  aprópe de lac, se intindea grădina n str . C nd mă g ndesc la grădina, par-că o văd  i acuma: mare, mare, in-conjurat  cu un gard de nuele  i plină de fel de fel de verde uri s manate tot table, table, unele l ng  altele: ici o tablă verde de cartofi, dincolo o tablă tot verde dar mai gălbue de fasole, dincolo o tablă vine ie de bob ori de varză  i a a mai departe. Din curte trece i in grădina peste un p rleaz; iară de indata ce trece i p rleazul vede i o cărare, care despic nd grădina in dou  p r i, se scobor  drept p n  h t devale lângă gard, unde inalt   i cucu t  ca o barză cu ciocul lung, să zărea cumpăna d rz   i m ndr  a unui pu . C te c sur  nu petreceam eu juc ndu mă la acest pu , aci plec nd cumpăna in jos, aci d ndu-i drumul  i aci tr g nd'o din nou ca s'o vir p n 

în fundu puțului să ved cât e de adânc. Câte
șile n'am petrecut eu în acéstă grădină! De
atâtea ori pe șil alergam din curte la puț, de
atâtea ori pe șil măsuram eu cărarea, că mai
la urmă cărarea imi plăcea că era o nimică,
imi părea numai de o palmă. Când porneam
la fugă de la pârleaz, cărarea imi părea ca o
curea, care pare că 'mi-o trăgea cineva pe sub
picior, și de la pârleaz mă pomeniam lângă
puț. Nu vă puteți închipui cu tóte acestea,
ce lungă imi părú într'o șil acéstă cărare. In-
cepusem mai adinéori să spun, că într'o șil
mă jucam acasă, pe afară. Eî bine, mă jucam
în adevăr și eram chîar prin curte, când de
o-dată aruncându-mi ochii pe șes, ved.... știți
ce am vedut? Credeți că am vedut lacul sau
drumul de pe vale ori satul din față, de pe
costa délului? Nu. Nimic dintr'acestea. Am
vedut numai pe Cuconul Toader cu cucóna
Ralița; și, așa i-am vedut, ori ca să șic mai
bine, așa 'mi-au sárit în ochi, că tot șesul,
tótă valea și tot dealul și tot locul dinaint a
mea imi păreaú că tóte sint numai eî, sau mai
bine imi păreaú că tóte sint numai Ralița, și
Ralița imi suna și în cap și Ralița imi părea
că eram și eî.

Ce-am mai făcut, ce-am mai șis după acésta,

nu sciū; sciū atâta că mă pomenii de-odată alergând la vale pe cărarea din grădină, care de astă-dată îmi părea ca o scândură care mergea împreună cu mine și chiar și mai repede de cât mine, și la capăt nu mă ajungeam; mă pomenii alergând pe cărarea din grădină și în sfârșit mă vedui pitulat lângă puț. — Ce făceam acolo! Cine e acela care ne-ar putea spune ce-o să facă el când o veni mórtea să 'l strângă de gât? Nu sciū ce făceam. Tot ce-ași putea să spun este că tot gândul meu era acumă ca un isvor nesecat și nesfârșit de: Ralița-ralița - ralița - ralița - ralița - ralița, căci atâta auđiam, atâta îmi suna în minte ca un clopot nemilostiv.

Ralița-ralița-ralița,... când de-odată auđ la deal în curte:

— Ioniță! Ioniță! Unde este Ioniță?!

Ralița căuta să mă găsiască.

— Ioniță! Unde ești Ioniță?! Dar Ioniță, adică eū de colo de lângă puț:

— «Dă Dómne să nu mă găsiască, dă Dómne să nu mă găsiască...» că numai D-đeū dóră dacă ar fi făcut vr'o minune, alt-fel nu era chip să nu mă găsiască Ralița.

«Dă Dómne să nu mă găsiască! A! de nu mī-ar fi frică să nu mă vađa, hei, ce-ași mai

trece gardul într'o clipelă, și, dupe ce m'ași vedea eū dincolo, de-o măi pune ea mâna pe mine, apoi Raliță să-mi ȃică atunci și căni.

Așa mă gândeam, când de-odată vȃdui ceva negru pe cărare, apoi un rapa-rapa-rapa-rapa repede la vale, și, hop, mă pomenesc cu Ralița.

— Aici ești, Ioniță?

— Ba... nu...

— Dar ce faci acolo?

— Eū?

— Da, ce faci acolo, ha?

— Eū... aici este apă... în puț...

— Dar de unde vine apa asta aici?

— Apa?... vine din... din... apa are isvóre.

Vrei să-ți arăt isvórele?

— Vreaū, da. Unde sint?

— Isvórele sint dincolo, peste gard. Vrei să le veđi, stăi acolo. Uit'te, eū mă duc pe ici. Uit'te, pun așa piciorul pe gard și mă suī, și... dar stai acolo, așteptă și... și... și...

Și... în sfârșit sar de pe gard afară din grădină și la fugă cam prin dosul și prin prejurul gardului, și fugi, fugi vȃrtos. Se întâmplase într'o ȃi de mă speriasem de un bivol. Era pe acolo un bivol împungător și eū fiind într'o ȃi afară din curte, temȃndu-

mă ca să nu mă ajungă, într'un suflet am fost în casă, dar tot n'am fugit cu atâta grijă ca de Ralița. Par'că mă ved cum fugeam: pălăriuța négră lăsată pe spate, și eū plecat cu capul înainte, par'că sburam. De astă-dată n'am ajuns în casă, ca atunci cu bivolul ci intraiū în gazdă tocmai în cotinéța orī în bordeiul porcilor, unde pentru prietenia Raliței și de sufletul mamei Sultanei, mă dădui de bună voe, jertfă porcilor, și acésta pentru vr'o douē césuri, căci până ce n'am văduț pe cuconul Toader cu cucóna și cu Ralița duși departe, tocmai prin fundul șesului, n'am eșit de acolo.

Dar câtă ralițaială am mai mâncat eū încă și dupe aceia de la Mama Sultana, numai D-deū scie. Tocmai de aceea numai când mă vedui la Hirlău, numai atuncea mă credui mai în liniște. În adevăr la Hirlău eram liniștit: mă duceam diminéța la școlă la be-a-ba, be-ă-bă, Monitorul mă asculta, băeții imi mâncaū din ghiosdan cozonacul, care mi-l dădea gazda mea, ca să am ce lua în gură până ce voiū veni acasă, la amiadă, (era după paști). Dl. Tăzlaşeanu mă punea la post, și totul mergea bine. Mă plimbam prin oraș, mă duceam la pompierie, mă uitam la catargul cel mare, unde

se păzea de foc și mă gândeam ce bine ar fi să mă pot sui și eu acolo sus; halal cine e soldat, se sue în cătarg când îi place!

— Mamă Frăsină, ȕic eu într'o Duminică bucătăresei, D-ta ai vȕdut cătargul?

— Dar cum, Dómne iartă-mȕ, să nu-l vȕd!

— Mamă Frăsină, dar D-ta te-ai suit în cătarg?

— Dar la ce, Dómne iartă-mȕ, să mă sui!

— Mamă Frăsină, dar dacă-ȕ vrea să te sui, te sui?

— Poi ce nevoe am eu să mă sui acolo?

— Dár dacă-ȕ avea nevoe, te sui?

— Poi n'am nevoe să mă sui acolo.

— Mamă Frăsină, dar unde te sui D-ta?

— Nu mă sui nicăiure. Când eram mai tȕneră, cum e acuma la paști, mă suiam și eu în scrânciob (dulap), dar acuma...

Scrânciob vȕdusem și eu de multe ori, și se vede tocmai de aceea nu făceam nici un haz de dinsul; cu tȕte acestea în dorul cătargului o luaș și eu spre scrânciob, mai virtos că n'aveam ce face acasă: be-a-ba, be-ă-bă, îl sciam încă de multă vreme pe de rost, așa că la școală mă duceam de-a-dreptul la post.

*

* *

Parecă vȕd și acuma scrânciobul și cu lumea

de-acolo : o cumplită înghesuială de lume. De departe mie îmi părea ca un fel de paradă de la Arghiropol, o paradă care d'abia mergea. În partea din 'nainte, ca un fel de steag, se vedea scrânciobul, însă în partea mai de la urmă se ridica un nor de praf, de credea că e din gura tartarului, acolo era hora la scrânciob. Din apropiere vedea un adevărat bâlciu de sărbătoare. Lăutarii cântau, hora juca, scrânciobarii striga : loc ! loc ! loc ! cât le lua gura. Lume de-o-parte și de alta, unii mâncau și bea, alții sfătuiau, alții jucau popice ; mai încolo bucătării, grătare unde se frigeau cârnații și de unde eșea un miros de-ți cirnea nasul ; prin prejur băeți cu acadele, portocale, mere murate și altele.

Până acuma nici o-dată nu fusesem eu numai singur la scrânciob ; de aceea căuta să intru pe unde era mai puțină lume. Mă oprii chiar lângă proptelele scrânciobului.

— Dacă ași avea și eu un scrânciob, nu mare, mic așa cât mine, cum l'ași mai învârti ; ași pune într'un scaun și pe câinele nostru, pe Leu !...

Cam așa gândiam, când de-odată scrânciobul se opresce și lumea se îndesesc la scaunul de jos, unde se aude :

— Un sorocovăţ...

— Eă daŭ doî!

— Cinci lei jumătate.

— Şese lei!

— Şese lei! Lasă că te 'nvêţ eă să vii să
mă imădesci la scaun.

— Invaţă-mă vere, că şi eă te-oîŭ învêţa.

Şapte lei jumătate.

— Opt lei!

— Opt lei şi jumătate.

— Nouă lei!

— Dece lei în capăt!

— Dece lei! Hai scóte pãrale, să te vëd.

— Scot, măi, scot, nu te teme! Ce te pu
tu cu cojocarii?!... Ce, gândesci că numai
cãsapii şi porcarii aŭ pãrale?!... Iată dece lei.

— Daţi-i drumul!

— Ha! Ha! Ha!... S'a pãrlit cojocarul! Dece
lei ca să se dea în scrânciob cu fata jupâne-
sei de la spital! Ha! Ha! Ha!...

Aşa se mai aude la urmă şi scrânciobul
plécă; dar nu face nici trei învêtituri şi nu-
mai ce iară:

— Staţi! Opriţi la Ghiţă cojocarul! Daŭ
un galben să-l daţi jos cu tot cu fată.

Iată galbenul.

Scrânciobul se opresce, şi Ghiţă cojocarul

scoberîndu-se din scaun cu tot cu fata jupănesei de la spital, plécă spre horă, spunënd nu sciũ ce din gură și arătând pumnul; iară cel cu galbenul se așeză în scaunul gol, cu mâna în buzunar la pantaloni, se razemă într'un cot, se uită spre horă, suflă zdravăn pe nas și dă din picîore pare că face óle. Până la una alta se vede că îi place chîiar lui însu-și cum este el, și de aceea fără voe chîiar te uitaî la dinsul cum era îmbrăcat: haîne negre de postav; la gât în loc de cravată un șerfuleț de lână de canava roșie, împletit de mână; cizme cu tocurile înalte, cu două tălpi gróse și pline de ținte; iară pe cap pălărie vinată de fils: boer în tótă forma.] Boerul însă stă și se uită, stă și în sfârșit strigă:

-- Hei scrâncîobari, ia să-mi aduce-ți aice pe fata cucónei Ilencu, duduca cea de colo cu filea și cu flori în cap.

La aceste vorbe, un scrâncîobar și cu vătăful de la scrâncîob se duc la horă, la ceta fetelor, smulg pe una dintre dinsele și o aduc pe cât pe sus, pe cât pe tîriș, o aședă în scaun lângă Domnul cel cu galbenul și mână înna-inte, împrejur.

Domnul cel cu galbenul trage pălăria pe ochi și face loc fetei pe scaun, iar fata se

prinde cu amândouă mânele de huluba scaunului și se întorce cu spatele la dinsul pare că ar fi fost certați.

Uitându-mă la dinșii, de unde ședeam de lângă proptéua scrânciobului, îmi venea și mie în minte povestea cu Ralița, și mă miram singur în gând :

«Ce fel de ómení trebuie să măi fie și aceștia : daú parale ca să se dea în scrânciob cu fete. Cum de nu le e rușine!... Când m'ar pune pe mine lângă o fată, Dómne, m'ar lua dracul!»

În timpul acesta însă, scrânciobul se opresce

— Ho, ho! stați! opriți la chir Panaite și măi puneți o nadă că e prea ușor acolo. Luați de colo de lângă proptea pe băețelul cel cu legătura roșie.

La aceste vorbe eú mă uit imprejur să ved de ce băețel vorbesce vătaful, când colo, hop, mă pomenesc cu un scrânciobar, care mă iewa pe sus și mă pune în scrânciob la chir Panaite, adică la Domnul cel cu galbenul, între dinsul și între duduca cea cu florí în cap.

Când mă ved eú colo lângă o fată, ce să vă mai spun? ertați-mă fraților și D-đeú să vă erte pe toți, saú povestea popei când l'a luat porcul călare nóptea din biserică : remăi să-

nătos dascăle, că pe mine m'a luat dracu! Cât de multă lume îmi păruse mai 'nainte la scrânciob, acuma îmi părea și mai multă; iară tótă acea lume care mai 'nainte își căuta de trebă saú de petrecere saú de vorbă, acuma părea că lăsase tot și se uita numai la mine; pare că-i auđeam pe toți, din tóte părțile, ȑicând: uit'te Ioniță șade cu o fată, Ioniță șede cu o fată! Ioniță cu-o fată! Ioniță cu-o fată! Ioniță! Ioniță! Ioniță și iar Ioniță.

Chiar scrânciobarii acuma par'că nu mai strigaú: loc! loc! loc! par'că strigaú: Ioniță! Ioniță! Ioniță! Și băeții cu acadele, cu portocale și cu mere murate tot Ioniță strigaú. Ce rușine! Ce rușine! Cu tóte acestea scrânciobul merge, învêrte zdraván și nici un mijloc de scăpare nu se vede. Chiar Panaite dăduse un galben și acuma trebuia să-l dea mult ca să-și scóță paralele. N'ar fi mai ajuns mama Frăsina cu scrânciobul și cu tinerețea ei.

— ȑi să ne dea o porție, ȑice în trecăt Chir Panaite către vătaf.

— Are haz că o să-i aducă de mâncare!... Ah! De-ar da D-ȑeu să-i aducă mâncare! Când s'o da jos Chir Panaite ca să mănânce, hop și eú de colea din scrânciob și la fugă acasă! Ce bine e că 'i-a venit în minte să se

ducă să mănânce!... Cam așa gândesc eu, când de odată scrânciobul se opresce. Eu de grabă să săr jos...

— Stăi, băețele, dice Chir Panaite, stai că mai avem trebă. Până să isprăvescă, însă, D-lui vorba, numai ce mă pomenesc cu un băiat de cârciumă că-î adusese porția, adică: o ólă de vin, o jumătate de pâne tăiată în două sferturi și două bucăți sdravene de cârnat. D-lui plătesce băietului, scóte o hasma roșie din buzunar de la pantaloní, o întinde pe genuche, pune óla pe dinsa, cam între picióre, pe care le strânge bine, pune paharul lângă ólă, pânea mai sus despre dînsul, iar bucățile de cârnat le ıea în mână și scrânciobarii încep iarăși să invêrtescă:

«Nainte băeți, cu toții!» și scrânciobul sbórá, nu glumesce.

«Așa, bravo! Așa îmi place mie să mérgă scrânciobul», dice Chir Panaite. Apoi, luând o bucată de cârnat:

— «Duducă, Duducă! Dar mata nu mănânci o bucată de cârnat? N'auđi, Duducă?»

Are haz că o să-mı dea și mie să mănânc, aice în fața lumei, mă gândesc cu tot dinadinsul, pentru că la noi acasă nici odată n'aveam voe să ıes cu mâncare de la masă,

orî să mă duc mîncînd, orî cu gura plină, să mă vadă un om străin.

«Cine s'a mai vădut să umble cu mîncarea molfăind pe afară și înaintea ómenilor? Nu-mai calicii și țigani și soîurile cele rele! Ómenii mîncă la masă, frumos și cu rînduială».

Așa mi se spusese acasă și aceste vorbe imî sunău prin minte, cu tóte acestea Chir Panaite, dupe ce dăduse Duducăi o bucată de cîrnaț, se întórce și la mine.

— Ian ascultă, Nicule, cum te cheamă?

— Pe mine... Ioniță.

— Ioniță?!..... Bravo. Na-ți o bucată de cîrnaț.

— Nu... că... eă nu...

— De ce?

— Mmm — am mîncat acasă.

— Eă! Mîncat acasă, las că sciă eă, ține de colea și tacă din gură; ține și pâne.

Ce să fac? Iaă pânea și cîrnațul și petrec mâna cu dînsele în colo la spate. Ce n'ași fi făcut eă ca să le pot arunca! Chir Panaite și cu Duduca D-sale începuse a mînce, iar eă făceam planuri cum să arunc bucățile din mîna.

— Eă, face Chir Panaite, ce dăci, e bun cîrnațul la scrînciob, duducă Raliță?

«Bun» mi se pare că răspunde Duduca, iară
 eă remân turtă. S'a isprăvit! Nu destul că e
 fată, apoi o cheamă și Ralița!... Ralița, Ralița.

— Nicule, nu mai vrei o bucată de cârnat?

— Nu, las, Duducă, lasă că-î dau eă de
 la mine!

— Nu, nu, las că-î dau eă. Dar ce are bă-
 iatul, uî'te cum s'a schimbat la față!

— Póte e ceva bolnav? !... saă?... Hei
 scrânciobari, țineți aici! Să-l lăsăm să se ducă!
 Cine scié..... cârnațul a fost cam gras, și....

In acest timp, însă, scrânciobul oprindu-se,
 eă de bucurie săr singur jos, cad în nas, dar
 repede mă scol și într'o clipélă, par'că n'am
 mai fost pe-acolo. De s'ar fi uîtat cine-va de
 la scrânciob în urma mea, ar fi vėđut numai
 praful ca o sfóră lungă vinătă-albie, care se
 întindea pe deasupra drumului până în de-
 părtare, unde se mă zărea numai ca un
 punct negru saă ca o pană, care fugea fără
 să atingă pămîntul. Acea pană eram eă —
 Ioniță.

*
 * *

Am pățit'o și la Hirlău.

Vremea până séra am petrecut'o bătând laturile, când prin grădină, când pe dupe casă. Orî pe unde mă duccam, mă aşteptam să întêlnesc pe cine-va, care să deschidă vorba de scrânciob. La masă n'am mâncat nimica, iară séra, inaintea culcărei, când să mă inchin, la : «Tatăl nostru, care eşti în ceruri», ȕisei : şi ne izbăvesce de cel vicién.şi de Raliȕa.

DICTANDO

De acuma, Ioniță nu măi mergi la Hirlău, de-acuma mergi la Târgul-Frumos la școlă, așa îmi dise, într'o di, tata.

Tatăl meū se mutase de pe la Hirlău, pe unde ședea măi nainte și din acéstă pricină trebuia să mă iew și pe mine de la școlă din Hirlău, unde învățasem anul acela (de pe la Paște până la sf. Petru) și să mă dea la Târgul-Frumos, unde îi venea, acuma măi cu apropiere.

Aușisem eū de mult vorbindu-se despre Târgul-Frumos; aușisem povestiri despre iarmarocul (bâlciul) cel mare care se face acolo de Sfintul Ilie cu lume multă, prăvălii cu fel

de fel de jucării, care vin de-a dreptul de la Iași; comedianți cari merg în catalige, alții cu mămuțe, alții care jăcă păpușele, cu Vasilake cel cu nasul mare, care vine și cântă și câinele îl apucă de nas și Vasilake trage și câinele trage și de odată vine un om sêlbatic cu capul sburlit și cu-o gură mare și îi apucă pe amîndoi în gură și îi înghite.

Auđisem de mult vorbindu-se despre Târgul-Frumos și măi auđisem și pe tatăl meu că o să mă dea acolo la școlă și bucuria mea era nespūsă. De-un lucru numai mă cam îngrijam: mă temeam ca profesorii de la Târgul-Frumos să nu fie prea rēi.

— Tată, întreb eũ într'o ęi, dar Dom-profesor de la Târgu-Frumos nu pune pe băeți la *caraol*, adecă la post, ca Dom-profesor de la Hirlău?

— Nu, Ioniță, îmi respunde el. La Târgul-Frumos dacă înveți bine și te porți cuviincios, îți dă premii, îți dă cărți frumóse, condee frumóse....

— Dar la stroi nu-ı pune pe băeți?

— Cum la stroi?

— Așa, tată, cum îi punea la Hirlău.

Acolo Dom-profesor punea pe toți băeții în rând ca pe soldați și dacă era vr'un băiat

care a făcut ceva, vr'o greşelă, ori pe care l'a însemnat monitorul, îl punea să trecă pe dinaintea celor-lalţi şi fie-care îl scuipa şi-i trăgea şi-o palmă. Eram să dau şi eu unuia o palmă, dar el era mare, că era din clasa a patra, şi eu mic, n'ajungeam...

— Nu. La Târgul-Frumos, nu. Băeţii care se pörtă bine şi învaţă....

— Dar córne le pune, tată?

— Ce córne? Aice e scólă bună; aice se 'nvaţă carte, se 'nvaţă.... câte nu se 'nvaţă aice. Lasă, o să veđi.

Aşa închee tata şi eu aştept cu încredere până când într'o ęi mă înscrie la şcólă la Târgul-Frumos.

«Ce are aface Hirlăul cu Târgul-Frumos! Adevărat că şi Hirlăul e mare, e mult mai mare de cât Târgul Frumuşica, dar la urma urmei, Târgul-Frumos este altă ceva: e Târgul-Frumos!.... De cât Târgul-Frumos dóră Iaşul dacă o fi mai mare?

Aşa mă gândeam eu într'o ęi mergând la şcólă dis de diminéţă, într'o diminéţă de tómnă prin luna lui Octombrie 1864.

Mergeam la şcólă, căci eram băiat mare, implinisem opt ani la Mai în 4. Mergeam la şcólă la Târgul-Frumos şi mergeam pentru întâiaşi

dată. Cu o ȕi mai 'nainte fusesem numai în trecăt, împreună cu tatăl meu, de mă înscriisesem în clasa I-iu și acuma mă duceam să staū chiar în școlă, să staū în bancă să ascult pe D-nu profesor, să fiū chiar școlar de-a binele și să învęț tot ce se învaț acolo.

Mergeam și cu cât mergeam mai mult cu atât mi se părea că pășesc mai larg și mai apăsat, cu atât mi se părea că sînt mai mare și puternic, și par'că chiar pămęntul de sub picioare încă simțea greutatea și apăsarea pașilor mei. Iar tótă acéstă putere și voinicie, mi se părea acuma că îmi vine curat numai din pricină că sînt scolar al scólei din Târgul-Frumos. Mi se părea chiar că de erī de când m'am înscriis la școlă și până astă-ȕi am și mai crescut.

Ce încet și męrunț mergeam mai erī până a nu mă înscrie la școlă, și cum merg astăȕi! Ce mare și ce puternic mai sînt acuma!... Ah! De-ar trăi mama să mă vadă cum mă duc la școlă la Târgul-Frumos, că aci e negreșit, Târgul-Frumos. Aci, aci se face bâlciul cel mare de la Sf. Ilie cu comedianți și măimuțe și păpuși și boscăriī. Aci e școlă acea bună unde nici nu se postesce, nici nu se pune în caraol, nici la stroī, nici córne....

Aici e școala unde se învață tot... tot! Negreșit, dacă ești de la Târgul-Frumos, te faci și profesor: iată D. director de la școala din Hîrlău, era de loc de aici din Târgul-Frumos, feciorul părintelui Gheorghe. Dacă înveți aici poți să te faci și ofițer și ghinărar și căpitan și chiar ondrosițer!... Ah! Dómnne, câte lucruri frumoase s'or mai fi învățând aici! Aci trebuie să se fi învățând și boscării!! Dacă ași învăța și eu vr'o câte-va acuma în grabă, Dómnne, ce ași mai face când m'ași duce acasă!!... Dar cine scie?!... Dacă o fi greu de învățat?!... Cine scie cum s'o fi învățând aici?! Eu pe cartea mea sciū a citi; ba sciū chiar și pe din afară. Orî și când m'ar întreba pot să răspund fără nici o greșală chiar ca în abecedar: «Din arborele cădută tótă lumea taie lemne; vine mură în gură; baba bate mâța; popa bate tóca; Platon și cu Aristot suduiaă filosofia? (Adică de ce s'o fi suduit!) Tot paifulul își are umbra lui... (numai asta cu paifulul nu prea îmi vine la socotélă: dracul scie ce o fi însemnând paifulul!! De potrivit par'că s'ar potrivi cu païu, dar, eu socot că trebuie să fie un paner, un coșuleț, adică: tot coșulețul își are umbra lui... adică... da: dacă îl puî la sóre orî la lumină trebuie să aibă umbră...»

(Tótă încurcătura mea vine din cauza ortografiei, care întrebuiința u scurt fără semnul scurtărei).

Cam cu gânduri de aceste ajung la pórta școlei. Mă apropii de pórta să o deschid, pun mâna pe clanța, dar când să apăs, par'că un glas de la spate îmi strigă: Feresce-te! Ce faci? Nu scii că lucrul de care te atingi e sfânt, locul de care te apropii e de o mie de ori sfânt și oprit pentru un nevrednic ca tine, care nu scie măcar ce e *paiulul care are umbră*?!

De-odată rămân pe loc, cu ochii țintă la clanța portitei pe care o țin cu mâna, dar nu mișc nici ochii, nici capul ci aș vrea să mă fac mic, mic, atât de mic ca să nu mă simț nici pământul și să nu mă simț nici eū singur. Cu tóte aceste prin o mișcare fără de voe a mânei clanța se ridică și portița se deschide cu o scârțâitură așa de tare că mie îmi pare că fără îndoelă s'a auđit chiar până la Hirlău

Portița se deschide. Eū pășesc în curte și de-aici încolo nu mai sciu nimic, nici cum merg, nici pe unde intru, și mă pomenesc de-odată în clasa I într'o bancă.

Acuma să te vedem! Ține-te Ionița la învățat!

Fii cu băgare de sémă ca să ai ce spune acasă.

*
* *

Clasa e mare, mai mare de cât la Hirău, și pe pãreți e mai frumos: sint spânzurate una lângă alta și una sub alta mulțime de tăblițe de hârtie grósă pe cari se vede tipărit cu litere mari: ba, be, bi, bo, bu, etc.

In fața băncilor e masa lui Dom-profesor, dar Dom-profesor nu e acolo, băncile sint puse la rând și numai pe la un capăt al lor este loc de trecut. Băeții de prin capete trec pe acolo, cei de prin băncile dintâiu intră pe sub bănci, iar cei de pe la perete ei sciū pe unde mai intră, orī pe unde mai ese dacă aū de eșit.

Eū nu mai sciū prin ce întemplare eram in banca cea mai din fund. De la mine până la pãrete erau numai trei băeți.

Pe la capătul băncilor se plimbă cu o hârtie in mână Domnul Prigorénu — monitorul clasei—un băiat mare, inalt și imbrăcat cu o manta de uniformă militaréscă. Se plimbă de vr'o câte-va orī, apoi se duce la masă și de acolo se uită spre băeți cu o căutătură așa de posomorită că eū incep să cred că acesta e Dom-profesor; iar băeții staū toți ca sfinții.

În momentul acesta, însă, intră și Dom-profesor, Domn Ionescu, un om tânăr, cu mustața neagră, cu părul creț, frumos la față, înalt și îmbrăcat ca un ofițer: postav negru și cu vinu albă, pușca uniformă de fir, ci tot de un fel de postav alb; și la mâneci și la șapcă are făcute de șiret alb, nisce trese mari și incurcate ca la ghinărari și îi șade așa de bine lui Dom-profesor, de jurî că e de cei de la dric.

Băeții îl primesc cu rugăciunea obicinuită: Impărate cerese etc. apoi băeții șed jos. Dom-profesor se așază pe scaun și începe a cauta nu știu ce prin cutia mesei, iar Dom-Prigorenu cu un glas încet și apăsător strigă:

— St!... Tăcere că scrie Dom-Ionescu!

Băeții tac și stau nemișcați. Și eă tac, dar în inima mea se luptă de o-dată mulțămirea și nerăbdarea:

— A! Bravo, acum o să ne învețe... cum scie D-lui .. ca la Târgul-Frumos.

Așa dic eă în gând, privesc țintă la masă și aștept.

— Ore ce face Dom-profesor? A! D-lui scrie! Face o scrisóre. Uite-te ce repede mai scrie și cum mai aduce pana!!... Ce vrei, dacă e la Târgul-Frumos! Dacă ași putea eă scrie ca D-lui!!... Uite-te a isprăvit o scrisóre, a

dat' o de o-parte. Acum face alta. Póte o să ne arate și nouă cum se fac scrisori?! Dacă ași putea face eū scrisori... ce ași mai scrie!! Ași scrie tótă ziua! Și mai la urmă pare că ce?... E așa greu de scris? Am auđit eū cum se scrie în scrisori: scrii colo de asupra, de pildă:

Iubite Samurachi,

și după aceea scrii mai departe:

Maí întâiū doresce ca sfinta mea epistolie să vė împintene în monumentele cele maí fericite; cât despre mine veți sci că sint ca vaí de capul meū și doresc să aflu asemenea și despre D-vóstră....

»Aha! Uită-te. Dom-profesor a maí isprăvit o scrisóre; acuma începe alta. Dom-Prigórenu se uita prin bănci.

»Uită-te un băét ese din bancă! Ore unde se duce? Se duce spre masă, se opresce în fața lui Dom-profesor, ridică două degete sus; ȕice nu sciū ce din gură, ȕice maí tare. A! s'aude: ȕice: «Dom-profesor învoiți-mė până afară». Da, așa ȕice, Dom-profesor nu se uită, D-lui scrie. Băétul schimbă din picióre. Maí iată un alt băét și încă un altul se duce lângă cel-alt. Staū toți cu mânele în sus, spun toți din gură, toți schimbă din picióre.

clasa, iar după foșnitură o tăcere de pustiū. Nimenea nu se mișcă, orî cel puțin știu că eū unul mai nici nu suflam. Nu știu de ce, dar simțiam că mă tem și îmi părea că și celor-l'alți le era témă de ceva.

Monitorul se mai preumblă de colo până colo, îl ved plecându-se și vorbind din când în când cu câte un băét, îl ved scoțend câte o bucată de pâne din ghiozdanul unui alt băét și punend'o în ghiozdanul seū, îl mai ved din când în când umblând și cu pările, ba într'o vreme avea și un steclete pe care l'a vîndut unui băét; apoi iarăși îl mai aud strigând :

— Spatele la scaun, mânele la piept; să n'aud gura nimēnuea.

Și așteptând să ved ce e dictando, îl mai aud încă de multe orî strigând, până când în sfirșit dá Dumneđeū și vine Dom-profesor.

*
* *

Dom-profesor vine. Dom-Prigorénu îi ese înainte, îi dá o hârtie și Dom-profesor strigă :

— Ghiță Osu!

De o-dată ved că ese din bancă un băét mare, tot așa de mare ca și dom-Prigorénu, și merge cu mânele în jos spre Dom-profesor care de o-dată cu mâna lui plină de

galóne il înfășcă de păr — avea păr lung băétul — il învârtesce de vr'o cincî șese ori de la drépta spre stânga, apoi il întórce de la stânga spre drépta și în sfârșit il isbesce cu capul de tabelă cu atâta voinicie că băétul cade jos și tabela se rěstórnă peste děnsul.

— Eși afară! strigă Dom-profesor înfuriat și tremurênd. Eși! Eși! Prigorene, dă-l afară.

— Haide-afară, strigă Dom-Prigorénu, țiea pe băét mai mult în brațe și-l scóte pe ușă.

— L'ai dat afară?

— Da, Dom-Ionescu!

— Pentru ce l'ai dat afară? Adă-l aci la dictando. Adă-l aci de urechi.

— Dom-Prigorénu ese și numai de cât intră îndărăt aducênd de urechi pe Ghiță Osu.

— In genuchi, măgarule!! Unde te duci, nu scii că astă-đi e dictando? Așa. Acolo să-mi stai! Acuma să ésa Vardilénu Ión.

— Present, rěspunde un băét tot așa de nalt și cu un păr blond și tot așa de mare ca al lui Ghiță Osu.

— Ce present? Eși afară, strigă Dom-profesor, și de îndată ce băétul se apropie, îl țiea de păr ca și pe cel-l'alt, și il învêrtesce.

— Mě rog, Dom-Ionescu.

— Ce mă rog? ȕice Dom-profesor. Pentru ce te rogi? Pentru ce? Pentru ce?

Băétul nu mai ȕice nimica, se pare că nici nu mai suflă, dar Dom-profesor îl învêrtesce înainte până ce băétul cade jos.

— Așa, măgarule, te lași jos?! Te faci prost?! Stăi să-ți arăt eu. Prigorene, pune-l pe bancă.

Intr'o clipă Dom-Prigorénu lungesce pe Vardilénu pe banca cea dinainte și Dom-profesor care scosese din cutia mesei o vargă lungă, vine repede și începe a-'i trage lui Vardilénu pe nerăsuflăte.

Vardilénu țipă, strigă; Dom-profesor trage; varga se rupe, Dom-Prigorénu îi dă alta care rupându-se, Dom-profesor o trintesce de capu lui Prigorénu :

— Măgarule! Ți-am spus de o mie de ori! să-mi cauți vergi bune, să nu mă faci să mă opresc la mijloc de o sută de ori! Marș de-acolea, dă afară pe măgarul.. ori să stea la genuchi. Să vină acum Gangură Vasile.

Din bancă se ridică acuma un băét micușor, ceva mai mare de cât mine, cu părul blond, tuns și îmbrăcat cu o manta cu glugă roșie. Vardilénu se aședă in genuche

lângă Ghiță Osu, Dom-profesor așteptă pe Gangură, însă clopoțelul sună de 12 ore.

— Atunci tu Gangură să-mi rămâi aici, și tu Prigorene. — Rugăciunea.

Un băet ȳice rugăciunea, Dom-profesor ese, băeții ese și ei și mai la urmă es în sfârșit și eũ și mē duc acasă.

*
* *

— Aha! Iată și Ioniță vine acasă, a eșit de la școlă. Hai, Ioniță, mănēnci?

— Nu mi-e fóme.

— Dar ce ai, de ești așa roșu? Te dóre capul. (Mē intrēbă acasă).

— Nu; dar mi-i frig.

— Ce ai? Tremuri?!..... Ce ai pățit.

— Nimica..... La școlă.....

— Ce ai avut la școlă?

— Nu. Nu eũ. Astă-ȳi numai Ghiță Osu și Vardilénu și Gangură, dar pe Gangură l'a lăsat mai pe urmă că a sunat clopoțelul.

— Dar ce-a fost?

— Ce să fie?! ȳiseiũ eũ: Dom-profesor....

A fost..... Dictando.

PLOMBIREN

Plombiren! E cam de mult povestea asta, dar sint și lucruri cari nu se invecnesc. Sint vre-o câți-va ani de când veneam din străinătate.

Eram pe drumul de la Paris spre Viena și luasem bilet până la Passau.

Să mai povestesc plăcerile ori neplăcerile drumului nu mai cred de nevoie, căci oricine a fost la drum scie, iar cine n'a fost va învăța când se va duce.

Tótă grija mea era de bagaje. Avusesem nevoie să-'mi transport cărțile, și ca să am unde le pune pe tóte, imi mai cumpërasem încă vre-o două gémantane — sistemul cel mai nou, adică fórte eftine și fórte próste,

însă cu marca fabricicii, producțiune veritabilă nu imitațiune.

Basat pe acéastă înaltă calitate a gémantanelor mele, nu prea putém dormi liniștit; mă temém ca nu cum-va să le crape pinza de pe spinare, să se deschidă și să dea prilej amploiaților nemți să cadă în ispita de a se face proprietari de cărți franceze. Așteptam, deci, fericitul moment în care voiū ajunge la Passau să-mi véd gémantanele, și încă ce fel așteptam!! De la Nuremberg în schimbul a vre-o două mărci, pe care cu multă esactitate le-am depus în mâna conductorului, sórta mă favorizase cu chilipirul de a căpeta o cabină de clasa întâia în care cu tot dinadinsul m'am culcat ca la mine acasă.

Ei bine, vă asigur pe tot ce poștiți, și chiar pe cinstea conductorilor de la trenul nemțesc, că în nóptea aceia n'am dormit nu de două mărci ci nici de două franci de ai Papei de la Roma, pe care nu-i măi schimbă nici dracul.

Nu putém dormi de loc. Adică adormiam, dar când gândiam că dorm măi bine, începeam să mă visez la Passau, imi vedém gémantanele deschise pe din dărăt (pardon)

și inconjurate de nemți cari nu se împăcau de la împărțela cărților mele ca și curelarii de la pelea calului celui care îi ducea în trăsură. Dar bun e Dumnezeu! Cum trecuse Nuremberg, trecu și Ratisbona și a doua zi diminătă pe la vre-o șapte sau opt césuri mă pomenii la Passau și când mă scoborâi la gară pe peron ghiciți ce vedui? Vedui gémantanele mele puse unul lângă altul, dar se vedeau și cărțile în ele; erau deschise așa cam de vre-un lat de mână și stăteau așa de frumos pare că rîdea la mine. Le plesnise incuetóarele din bálámale, dar în schimb erau încinse cu câte o bucată de sfóra — cadou, se vede, de la inspectorii nemți. Va să dică o parte din vis mi să isbândise; dic o parte pentru că tótă nóptea le visasem deschise de cea-l'altă parte.

În sfârșit vis ca vis, dar ce te faci tu acuma? Dacă le scoți de la bagaj trebuie să le porți cu tine. Cum să le porți? Póte ai gust să te plimbi, să măninci, să veđi orașul, orașul Passau, oraș istoric, unde s'a încheiat pacea.... despre care puteți să citiți în Istoria Universală de Mandinescu, oraș în sfârșit aședat pe malurile acelei vine Europene, etc. etc.!.....

Să nu le scot! Dar ce să fac? Staă, mă uit la ele, fac o țigară, gândesc, dar pace; nimic nou, nimic de sémă; pe cât le vedem mai deschise pe atât planurile mi se închideau mai rău.

Un amplotiat cu șapca lată și cu căfa tot așa de lată trece repede. Daă după dēnsul să-l întreb, dacă nu s'ar putea să..... mai știu eă ce, pôte să le lege măi bine, dar n'apuc a țice încă : *bitte mein Herr* și când arăt cu mâna spre ele ce aud de la dēnsul? un *verboten* așa de gros și desfundat că îmi venea să-mi iaă țiuă bună de la gé-mantane. Ce-o fi gândit el nu știu.

Ce să fac!

Mă duc în restaurant, măninc, beăă; mă duc prin oraș, mă preumblu pe malul Dunărei și pe pod și pe sub pod și pe cine scie unde; dar și în restaurant și în oraș și pe malul Dunărei și pe pod și pe sub pod ce gândiți că ved eă? Gândiți că ved ce măninc, oră ce beăă, oră lucruri nouă, oră lume alésă, dame cu tualete elegante? Nu. Pretutindenă ved numai gé-mantane deschise cu încuetoă stricate și legate cu sfóră, iar când întorceam ochiă și mă uitam ceva măi lung, pare că auđém și câte un *verboten*.

Timpul însă deslégă tóte, căci el deslégă și punga.

Pe la vr'o trei după améză, casa de bilete se deschide. Imi scot bilet pentru Viena și voiü să schimb și biletul pentru bagage. Ce să fac ? Mă gândeam eü. Nu mai scot gé-mantanele de la bagaj. De cântărite sint cântărite, le schimb numai biletul și le las să mérgă înainte. Dacă mî-o roi vr'o carte douë să le fie de bine. Pentru împăcarea consciinței însă voiü da ceva la vr'un Gepäek-träger să mai pue vr'o bucată de sfóra și sănătate, eü când le-am dat pe séma lor le-am dat incuête. Lucrul dracului :

Uitasem că acolo e frontiera Austriacă. Când mă duc să plătesc pentru bagage, casierul mă trimete ca mai dintâiul să le vămuesc. Iar după ce le vămuesc, când să le daü la bagage, un fel de Ober-träger de acolo nu vrea să le mai priméscă.

- Apoi de ce D-le ?
- E stricat, deschis, nu se póte.
- Apoi vin de atâta drum, tocmai din....
- Nu se póte.
- Dar, bine, dacă le-o mai lega ?....
- Nu se póte.
- Dar dacă ?....

— Nu se pôte.

Nu se pôte și nu se pôte, adică orî-ce 'î ȕic eũ, el imi r̄spunde numai: es geht niht, p̄nã cãnd vine un altul maĩ b̄tr̄n, schimbã cãntecul, spune vr'o cãte-va cuvinte și sfirșese cu vorba: plombiren, adică a plumbui.

— Bravo, asta-ĩ încã una: trenul pl̄cã și eũ sã încep acuma a umbla dupã plumbuit ḡmantanele! adev̄rat cap de n̄mț, m̄ gãnd̄m eũ și ascultam cum fluera mașina. Cu t̄ote acestea, n̄mțul scia ce ȕice.

— Apoi ce spuĩ D-ta, D-le? Cãnd sã umblu eũ dupã plumbuit acuma? Unde sã m̄ duc? Orĩ se pôte plumbui aici unde-va, apr̄pe?

— Sigur, r̄spunde el.

— Uit'te ce, D-le poĩ trimite D-ta sã le plumbuiascã?

— I a, w o o h l!

— Cãte parale costã?

— Eĩn marck.

O marcã, f̄rte bine, ȕic eũ, și cãnd scot marca și ĩ-o pun ĩn m̄nã, pe minut se schimbã fața Europei. Era o ȕi seninã, zefirul legãna bolțile poetice și afumate ale salei ĩn care se primeau bagajele și ĩntr'un adagio f̄rte patetic priveam cu ce grațiositate mi se

cântăreaă gémantanele care într'un viitor fôrte apropiat trebuiaă să fie plumbuite.

În sfirșit iewă chitanța, arunc asupra gémantanelor o privire plină de simpatie și de încredere, plec din sală și peste vr'o dece minute, instalat deja într'un vagon, plec spre Viena.

Câte lucruri bune sînt în străinătate, ce va să dică țera civilisată, ce va să dică experiența! Ce ași fi făcut eă dacă nu s'ar fi găsit aci la dispoziția călătorilor un serviciu de plumbuire? Biata țara noastră!.... Când vom ajunge ore să se plumbuiască și la noi? Mare-i D-deă, însă.

Să sperăm. Cam așa mă gândeam acuma și în repeđiciunea trenului priveam cu nesățiu la frumusețea locurilor bogate și poetice care se aștern între Passau și Viena, un fel de Silesie a Austriei,—plină de semănături frumóse—de pomă și de poene, pe verdéța cărora pare că ai vrea să te lungesci, să dormi și să visezi o vecinicie întrégă. Și în adevăr, poetisam și eă, că de ce n'ași fi poetisat? Ce trébă aveam? Acum nu-mă mai vedeam gémantanele deschise și legate cu sfóra, acuma le vedeam închise aprópe ermetic; iar pe încueitorile lor de alamă galbenă la țitina fie-cărei

clanțe vedeam câte o pată viněție și strălucitoare de plumb. Eram prin urmare asigurat, nu-mi mai rămănea de cât să strig: trăiască Austria, trăiască împăratul, trăiască Ober-trăgerul de la Passau.

Cu aceste gânduri ajung la Viena.

Aici trebuie să-mi ved și gémantanele! Am dat o marcă, dar nu-mi pare rău. Ce ași fi făcut eu la vreme de séră cu gémantanele deschise, pe mâna unor Gepäck-trăgeri necunoscuți? Când îți ai lucrurile asigurate, ai alt curaj: alt-fel mergi, alt-fel pășesci chiar. Ce haz ar avea să intri în Viena abătut și prăpădit ca o curcă ploată. Săracul *Ober-träger* de la Passau! El a fost un fel de înger!..... plumbuitor! De l-ași întelni, deșu că l-ași cinsti cu o halbă de bere și 'i-ași da și o țigară. Scot deci o țigare, o aprind, îmi ieau un aer mai prezentabil, dacă nu de baron cel puțin de vr'un director de prefectură de la noi, scobor din tren, mă sui într'o trăsură și sunt gata să plec în oraș, aștept numai sosirea bagajelor. Cu toate acestea bagajele nu vin. Trăsurile se îndesă, birjarul meu începe un șir de felicitări cam surugiești, dintre care îmi pare că mare parte erau la adresa mea.

Ce p^ote să fie? Caut în c^oce, caut în colo, nimic; însă f^orte curios pentru că cele-l-alte bagaje mi-le adusesese, numai bieteles geamantane r^emăseseră în urmă. Când colo, ce să veđi?! Doi ómeni scoboraũ încet din gară duc^end un pat, un fel de targă ori năsălie pe care se duc morđu pe la ț^eră. Cred^em că e vr'un mort, când de o-dată v^ed pe pat g^emantanele mele puse unul lângă altul, mult mă căscate de cât la Passau și încă fără sf^oră.

V^e închipuiți acuma bucuria mea. Dar în sfirșit, eram la Viena. Ș'apoi ac^uma înv^ețasem și eũ ceva nou — sciam cum se plumbuesce. Trăiască plumbuiala!... La Viena Ober-chelnerul de la Hotel a măi adaos ce e dreptul, un cap^et de sf^oră pentru care a trebuit să plătesc un fiorin, dar când m'am dus apoi la gară, m'am dus cu alt curaj.

Când mă duc să daũ g^emantanele la bagaj numai aud de o-dată:

— Das geht niht, adică asta nu merge.

Dar când đice el că nu merge repede adaog și eũ: *Plombiren*.

— A! Plombiren? *Ia wohl!* îmi r^espond^e, și eũ, ca probă de consimțim^entul meũ, îi pun în mână o jum^etate de fiorin și tr^eba merge strună.

Ba în timp ce se încărcau bagajele, auzii pe unul făcând gură că sînt nisce gémantane deschise — negreșit că erau ale mele; însă numai de cât i-s'a răspuns.

— *Lassen sie, das ist plombirt*, adică : Lasă, asta-î plumbuită.

Scăpai și de Viena.

Cu tóte acestea, plumbuirea se pare că era cunoscută numai prin Austria, căci, când ajunsei în țară la noi, la Suceava, iar dădu-î de belea cu betele gémantane. Nu voia să mi-le primescă așa deschise și legate cu sfóră cum erau.

— Ce vorbesci D-le ? îi dic eu ; gémantanele astea au fost de două ori plumbuite pâhă acum.

Îi spun în scurt de cele două plumbuituri, îi dau un franc și îi dic :

— Haide, *plombiren și D-ta*.

În sfîrșit cu ajutorul lui D-șeu și al francului meu scap și de aici și ajung acasă la Iași cu gémantanele tot legate cu sfóră dar cu mulțumirea în suflet, că s'a introdus și la noi acest fel de plumbuială.

— Bravo, îmi dicém eu în gând, va să dică de acum înainte știut să fie :

Când veđi că nu prea merge, scóte francul și : *plombiren*.

Mi-a fost dat însă să mă văd un lucru :

Gémantanele mele nu măi erau așa căs-
cate ca la Passau. Acuma nu măi ridéu la
mine să li se vadă dinții, din contra, erau cu
buzele strînse și prea lipite și gura dusă în
fund ca la o babă. Erau superate : mulțime
de cărți dispăruse și acuma nu măi era așa
pline, se vede că plumbuiala românescă de la
Suceava avusese un efect lacsativ. Par'că le
văd figura tristă și pösacă.

Pe semne ori-țe stomac gol nu e vesel !

Mă uitam și eü la dênsele și mă gândém la
cărți, dar n'avém ce măi face : era prea tîrziü.
Prin urechî însă îmi rêsună numai :

Das ist plombirt și plombiren.

II

BABA ȘI ȚIGANUL

(Poveste)

Era odată, nu știu unde, într'un sat, un om sărac, dar sărac nu glumă, și cu o puzderie de copii : două-spre-dece avea. Bețiv nu iera bietul om, părađuitor nu, dar harnic săracul și cinstit de mersese vestea. Numai un cusur avea. Era bun, prea bun, așa de bun că cu bunătatea lui lăsa pe alții să-l încalece. El avea un frate mai mic, dar bogat putred, și cât era lumea numai la dînsul muncea, dar de la dînsul nu s'alegea cu nimic. Se întorcea sêra de la dînsul cu câte o străchióră de grăunțe, de le-ar fi mâncat copiii de crude, dacã s'ar fi cumpănit să le dea pe mîna lor. Tótă bogăția lui erau două parale, atâta avea el la viață.

Intr'o diminéță, când să mérgă la frate-séu, aude crainicul.

Ómeni, femei, copii, alergău din tóte părțile.

Patru slujitori cu săbiile scóse duceau la spânzurătóre un țigan.

Omul cel sărac haide și el.

Când ajunge la locul unde erau ridicate furcile, țiganul se sue pe scăunel, calăul își suflecă mânecile și-î pune ștréngul în gât, iar un slujitor spune că țiganul este osândit la spânzurătóre pentru că-î dator la visterie douë parale.

Lumea care până atuncea vorbise, nu mai ȃdicea nici un cuvînt. Numai o ímbulđélă gróznică era. Care de care, cu fălcile íncleștate de máhnire, cu ochií păenjeniți și abia rėsuflând, uitându-se drept ínainte la locul osândei, se índesaú să ajungă cât mai aprópe. Tăcere amarnică.

— Stați, stați, eú îl rėscumpěr, s'aude strigând cine-va dintr'o margine și de o-dată se vede ínnotând prin mulțime un bîet om mai sdrențáros de cât țiganul cel osândit. Era omul cel sărac.

— Vreaú să-l rėscumpěr, ȃdice el, și când ajunge, se descinge de chimir și íncepe să-l scuture.

— Ce faci, ȕise frate-s eu cel bogat, care era de fa a. Ce? Te-ai găsit bogata ?...

—  'apoi dacă-s sărac? Nu-  păcat să mor  un om? D r  cu două p rale n' am să mai mă imbog tesc...

— Dou   i cu două  i cu două fac mai multe, ȕice bogatul.....

El sc tur nd chimirul, sc te cele două p rale, plătesce, scapă pe ȕigan  i se duce la tr ba lui.

ȕiganul după dinsul.

— S rut m nele  i picioarele.

— Tac , m i omule,  i- i cată de drum.

— D'apoi m' ai sc pat de la m rte...

— Dacă te-am sc pat, dă-mi pace.

— Fer sc  D- eu! De-acuma nu mă las de D-ta. Pentru că m' ai sc pat, am să te slujesc  i eu, ȕicea ȕiganul  i se ȕinea grapă de om.

— Du-te, bre omule,  i mă lasă în pace. La min  n' ai nici ce m nca. Dar ȕiganul, pace, s' a dus acasă la om.

* * *

S' a dus, să-  fie de bine. Eu nu mi-a i fi mai bătut capul: ce-are să facă, ce-are să mai dr g , s n tate.

Baba, însă.... sta i, u tasem să spun că cei

două ómenii aveaú și mamă, care ședea la cel bogat.

Baba, mama lor, tot ca babele, cum auđi că s'a dus țiganul acolo, o scurma la inimă, nu se putea răbda să nu mă iscodescă ceva.

— Vai de mine! Ai auđit tu, măi băete, că frate-tėu s'a potrivit de a primit în casă baragladina ceea de țigan. De acuma negreșit că are să s'apuce cu dinsul de tâlhării. Bre, bre, bre!... Tare ar măi fi bine să putem afla!

La o vorbă ca aceea omul se cam pune pe gânduri, iar baba și sleiesce planul :

— Puneți-mė pe mine în lada cea mare, ție ea, și mă duceți la dinșii. Spuneți că vė cam cercă nisce hoți și vė-e frică să țineți acasa lucruri măi scumpe. La dinșii nu se măi duc tâlhării că n'aú ce lua. Număi, ție baba să-mi puneți acolo și vre-o ólă de gălusce să am cu ce măi lua ședėnd.

Cum aú ție aú și făcut.

Când veni séra, baba în ladă, lada pe sus, și la cel sărac. Omul o primi.

— Lasă, gāndea el, vor dormi din cei copii pe dinsa.

Țiganul se uita măi cu jale: simțise că-i cam grea lada.

Cāt vorbeaú în casă, baba cu urechia trăgea.

Ei nu sciaă nimic, vorbeau înainte și din vorbă în vorbă ajung până și pe la cel bogat.

— Dă-l pe mâna mea, ȕicea țiganul.

Iar baba din ladă :

— Așa?! Tălharule! Lasă...

— Auleu, puile, d'apoi acolo imi era! făcu țiganul.

Cei-l'alți se mai uitaă încóce încolo, dar țiganul lăcătus meșter : mâna pe ladă și haide, cu noroc sâ dea Dumneđu, deschide.

Inăuntru, baba tologită pe o cóstă, ședea într'un cot cu óla de sârmale dinainte.

— Mânânci la sârmale? Ha? întrébă el, și... se vede, nu prea merg pe gât?!... Ian să-ți mai ajut și eu.

Hăț pe babă de după cap și începe a-î îndesa la sârmale pe gât. Se opintea ea, baba de-odată sâ mai tușescă, dar țiganul cât cu mina cât cu me-lesteul cel de mestecat mămăliga îndesa virtos. A tot îndesat până ce a ertat'o și D-đu pe biată babă, dar încaltea a murit și ea sâtulă. Scăpă de lumea asta păcătósă și țiganul de dânsa.

La urma urmei, țiganul îi mai puse în gură o sarma și mâna de-asupra ca și cum ar împinge-o cu degetul pe gât. Sârmalele ce mai rămăsese le deșertă în mânele copiilor, de sufletul bunicăi, și în sfârșit bietul țigan în-

chise lada să nu-l năpăstuéscă cine-va c'a umblat într'ênsa.

*
* *

A doua ȕi lada a fost luată acasă.

Când deschide omul:

— Eî, mamă, ce-ai auȕit vorbind? Na...a! Măi femee, adă nisce apă mamei. S'a înecat cu o sarma.

— Ce spuî, bre omule? Dómne feresce! Asta-î înecat? N'o veȕi că-î țépănă?!...

— Tacî, să nu fie într'un cés rău...

— Ba-î mórtă... mórtă ca toȕi morȕii. Veȕi tot din pricina lăcomiei. Gândea că nu s'a mai sătura.

In sfârșit, de ce a murit, a murit. Dumne-deu s'o erte și pace bună.

A doua ȕi orî a treia ȕi, dupě rênduêla creștinescei legî, cu tótă cinstea cuvenită unei bătrâne, o aũ înmormîntat. Numai atâta : le era cam de scandală ómenilor că n'apucase a se precistui. Dar cum a fost, s'a trecut. Aũ mai dat și eî vr'un sârindar, câte-va sărăcuste, câte-va leturghii și de pomană încóce încolo, câte o óie, câte un miel, ceva haîne mai vechî, și altele, cum sciȕi că se dá și aȕi dat și D-v. Apoi, D-ȕeú s'o ierte și să mâe pe unde a înserat.

*
* *

Fratele cel sărac și femeia și copiii s'au căpătat și ei cu câte ceva. Aū bēut și ei apă mai cu gust în ȃiua aceea.

— Diminēța, când se sue femeea celui bogat în pod s'aducă făină, începe a striga pe bārbatu-sēū :

— Omule, omule, hai fuga cu luminarea, nu sciū cine-ī la butoiul cu făina.

Când se duce omul, ce să vadă ?

Baba cu mânecile suflecate, aședată grecesce pe butoiul cu făină, ținea cu amēndouē mâinile cât mi ți-e bucata de slānină, și rodea.

— Par'că-ī mama, omule ?

— Tacī, mēi femee... Cruce de aur...

— ȃeū, tacī... Na!!... Mare poznă! Uite, măi, rōde la slānină!! Pēcatele! Am uitat să-ī daū de pomană slānină.

Șed bieții ómenī amēndouī și se miră, apoi hotărāsc să dea celui sărac slānina, că ei nu o mai pot mânca, și trimit să 'l cheme.

El veni îndată.

— Uite, frate, mama a venit acasă.

— Ian auđi?!...

— Iat'o colo 'n pod...

— Bre, bre, bre!... Ș'apoi óre ce să caute?...

Trebue să fie vr'o pricină.

— D'apoi, de! Am uitat să daū slānină de pomană, și eū chintesc că pofta slāninei a adus'o.

— Numai c'ăşa, ȕice fratele cel sărac. Dar numai ăşa nu era. Bietul ȕigan o dusesese acolo; el o desgropase nóptea. Şi să nu credeȕi că spusese măcar celui sărac, Dómne feresce, nici Dracu nu scia.

A dus'o frumuşel şi a aşędat'o cum am spus. Iar ómenii în mintea lor credeau că singură venise de pofta slăninei.

Dat'aũ şi slănina şi făina celui sărac.

Chemat'aũ şi pe popa să'ı mai citescă şi el ce s'ar mai pricepe, până la grópă, că dór ăşa muşesce nu aveaũ s'o ducă, măcar că era prohodită odată.

Aũ îngropat'o din nou; iar în casa celui sărac curgeau bodaprostele ca plóea. Bieȕii copii erau cu gurele unse până la urechi de slănină. S'aũ fost înfruptat şi ei din pofta buinicăi.

Cel bogat după ce mai făcu câte-va mętăni de sufletul răposatei, se culcă.

A doua ȕi, când începuse a se *omiȕi* de ȕiuă, se trezi.

— Dormi, măi femeie?

— Ba nu.

— Iea pe vremea asta am dat noi erı nópte de mama.

— Ei,... ian lasă, că parc'ă tot o vęd.

— Sărmana, D-zeu s'o erte, lacomă a mai fost, cât era vie, și tot lacomă-î ș'acuma!... Dar ore ce înegresce colo lângă culme?... Nu cum-va iar...

— Mama !...

— Ian taci?!...

— Ba deș, uite-te bine.

— Mai așa!

Chiar așa era. Baba ședea în picior pe patul din fundul casei și câte haîne erau pe culme, rochiile de ale femeii, scurteici, fermele, bondiți, cojôce de ale omului, tôte le înșfăcase în brațe.

— Bre, bre, bre, bre, bre, bre, bre!...

— De acuma, omule, să-î dăm și haînele de pomană. Eă nu mă mai îmbrac cu dênsele.

— Apoi să le dăm.

Le-aă dat.

Aă chemat pe frate-său. I-aă dat haînele tôte și din tot ce avea: din lucruri, din vite, din oi, din tôte-celea i-aă dat câte ceva de sufletul babei, numai să n'aibă ce mai căuta la dênșii.

*
* *

Tôtă ziua aceea, cel sărac cu femeea și cu copiii căraă cele date de pomană. Popa necăjea să mai îngrópe baba. Iar țiganul dormea

— dus: ostenise cât săpase tótă nóptea și tâbârcise coșcogemite băboiü mort.

Când inseră, omul il chemă la mâncare.

— Dar ce să mănânci? ȕice țiganul.

— Mălaiü, sărmale, plachie...

— Dar de unde?

— De la praznicul mamei.

— Ce dracul!... Nu le-ați mai gătit?!...

— Ba da, dar acestea-s de la praznicul de astăzi.

— Adică de a treia ȕi?...

— Ba iar a fost eșit din grópă, ȕise omul, și-i spuse țiganului tot ce se petrecuse în ȕiua aceea și ce-i dăduse frate-sëu de pomană.

— Ei! și aü îngropat'o iară? făcu țiganul.

— Ingropat, da! Și bietul părinte cât 'i-a mai citit!... Era pic de apă...

— Sërmănul!...

Citise într'adevër bietul popă, d'apoï și de tótă citania câte o óe și câte un irmilie, ba și leturghii și sārindare, m'ași prinde și eü, ȕëu! Chiar singur își făcea socotélă:

«Ce mort cu noroc a fost și baba asta! Bine-a mai mers» ȕicea popa când se culca.

ȕiganul însă dincolo de abia se sculase și tot așa ȕicea și el: Bine 'i-a mai mers popei! Trei pei de pe un mort!...

In sfârșit, țiganul dicea că 'i-a cădut popei lapte 'n pâsat.

* * *

Sciți că țiganilor li sint dragi caii.

Avea popa un mânz, sciî așa cam strâjnic, cam tretin, gras ca un harbuz orî ca un pepene și blând de nu-ți mai dăduse ochii a vedea.

Țiganului îi căduse la inimă. Vrea să facă pe popă să i-l dea lui.

Desgrópă Baba, o duce la popă, o încalecă pe mânz, îi légă picióarele pe sub pântecele mânzului, și îi inodă degetele în cómă, de gândea că-i chiar vie. Incă ședea cam plecată, par'că vrea să dea la fugă.

Diminéța, când iese popa din casă, mânzul cu baba fuga la dênsul. Popa dă să se ferescă, mânzul după dênsul. Fuge, fuges, mânzul fuges și el.

Când să se întórcă inapoî, n'are pe unde. Valeû, de géba. Măi lóne, măi Gheorghe, strigă argații... pace. Dómne Iisuse Christóse... sfinților Anastasie și Chiril și sfinților fără de arginți, Cosma și Damian; Iermalai, Ghedeon, Simion... sănătate. Să ruga bietul popă și cine scie ce va mai fi pățit, până ce aû dat nisce ómeni peste dênsul, că mânzul se vede nici de o rugăciune nu vrea să 'nțelégă.

Dómne feresce! ȕiceaũ ómenii prin sat. A pătit' o și părintele nostru. Să vede că nu i-aũ citit bine și baba a venit acuma pe capul lui.

Dar popa ce mai ȕicea? Vai de sufletul lui! A pus de a săpat o grópă de trei orĩ mai adâncă, i-aũ citit babei moliftele cele mai îndrăcite și a pus de a bătut cu maiul pământul deasupra gropei, să nu mai pótă eși. A făcut el în sfirșit ce-a făcut, numai de pomană nu prea s'a silit să dea, mai ales de mânz nici n'a gândit. Lui nu-i venise prin minte că babei îi place mânzul. Nu. Se culcă liniștit par'că biată babă n'ar fi avut și ea suflet.

*
* * *

Baba însă nu uita. Dorul mânzului o aduse pe la miezul nopței și o culcă în pat la popă.

Când se scólă popa diminéȕa, dă de ceva rece lângă dênsul. De o-dată gândea... nu sciũ ce mai gândea, dar când vëȕu că-i baba, sări popa ars, par'că de când e lumea nu mai fusese culcat. Fugea de i se părea câte un an până ce deschidea câte o ușă. Când s'a vëȕut afară, credea că a scăpat din iad. Mai nici o vorbă nu putea rosti: îi luase Avram sporul. Ședea cu ochii alunați și se tot ferea când în cóce când în colo. I se părea că 'l înșfacă baba.

Mulțime de lume, mai tot satul se strînsese la popa. Ședeau care de care și-și făceau cruce, dar nimeni nu îndrăsnea să se apropie de habă. Măcar un cuvânt nu diceau de dînsa. Iși temeau cojocul să nu le vie și lor rîndul că popei.

Popa se lega de feciorii babei. Dicea că ei trebuie să-o ție de acolo.

Feciorii nu îndrăsneau nici ei. Cel bogat abia scăpase, cel sărac se temea să nu vie și la dînsul să-i sperie copiii.

Iaca vine țiganul.

— Măi omule, dice țiganul către omul cel sărac, tu m'ai scăpat pe mine de la mörte, haide să-ți fac și eu o trébă. Lasă-mă să îngrop eu pe mă-ta, să ved nici de mine n'o asculta.

— Du-te, du-te, bre, răspunde omul bucuros.

— Mă duc, dar să scii că de géba n'o îngrop eu. Să-mi dea și mie ceva. Am să fac cu popa tocmelă...

— Fă ce scii.

Merge țiganul la popa.

— Ascultă, părinte, ce-mi dai mie să-ți îngrop eu baba să nu mai ésa cât va fi lumea?

— Iti daü ce vreï...

— Așa? Atunci imi dai mînzul cel sur?...

— Ți-l daü, bre, și épa ți-o daü, și

potcapiul dacă vrei, numai scapă-mă de osânda asta.

Luă țiganul épa cu mânzul și-î duse acasă. Apoi se întorse la popa, baba în spate și la biserică. Mai săpă ce mai săpă la grópă, pune baba înăuntru și o astupă, apoi íea un par de păducel, il ascute și-l bate în mormânt drept prin inima babeí.

Bătea țiganul și asculta, iar când ajunse parul la inima babeí, atunci spunea țiganul c'a auđit o morăitură ca de motan.

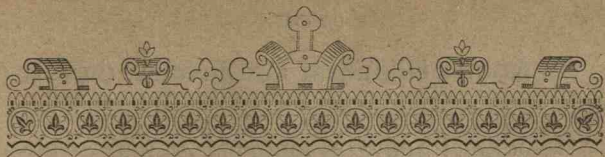
— E strigóică!!... Dar încaltea í-am rupt și eú pïelea, ăicea țiganul.

Intr'adevăr că í-a rupt pïelea, că dupe ce í-a bătut parul ca mai ba să mai ésa baba.

Aú scăpat ómenii de o helea și bïetul cel sărac de sărăcie. Ba încă s'a învățat și meșteșug de scăpat de strigóí, că după aceea cum audeaú de vr'un mort că ar fi strigóíu, îi tur-naú câte un par de păducel în inimă și-í tăiaú gustul de eșit la plimbare. Și astă-đi chïar tot așa să face.

Ferescă D-đeu să fii strigóíu! Nicí în grópă nu-ți daú pace.

POVEȘTEA NEVĂDUTĂ ȘI NEAUDITĂ

(Poveste)

Era un împărat care avea trei feciori.

Intr'o zi feciorii împăratului se cer să meargă la vânat. Împăratul nu vrea să-i lase. Ei se cer, el nu. Se cer, nu. Nu și nu și nu.

Ce să facă băieții? Totă lumea se duce la vânat și ei, cogemite feciori de împărat, să nu se ducă! Haide, cel mai mic se duce la tată-său.

— Tată, de ce nu ne dai drumul?

— Asta e treaba mea.

— Uite-te, toți care de care se duc la vânat.

— Asta e treaba lor.

— Apoi ne pare rău, tată.

— Asta e treaba voastră.

— Atunci ne ducem fără învoire, ȕice bă-
étul, și pornesce.

De-odată împăratul tace, par'că n'ar crede,
dar când se uită pe o feréstră mai de dindos,
numai ce-și vede feciorașiî cârdișor se du-
ceaă. Dă să-î cheme înapoi. Nu vin. Strigă.
Eî merg. Dacă vede și vede, trimete o slugă
după dînșiî cu cuvînt că dacă se duc, ducă-se,
numai pe la muntele vînét să nu se abată că
e rēu de dînșiî.

— Lasă, lasă, rēspund băétiî, și se duc
înaînte.

Bietul împărat le spunea să nu se ducă pe
la muntele vînét, gânda că eî nu sciū. Ți-ai
găsit, draciî!... Chiăr de muntele vînét le era
lor mai mult: aceea-î mânca pe dînșiî. Impă-
ratul le spunea ce scia el, iar eî tot pe gustul
lor făceaă.

S'aă dus la muntele vînăt.

Cum era muntele vînét nimenî nu scia,
dar cine se ducea acolo nu se mai întorcea.

Când ajung eî la muntele vînét, ce să vadă?
Un munte ca toți munțiî, dar plin de vên-
turi: cerbi, căprióre, porci sêlbatici, jderi,
îepuri, vulpi foeaă ca furnicile, n'aveai pe
unde călca.

Când vêd eî atâtea vênaturi, unde se pun

băeții pe vênat, și dăi și dăi și dăi și vênéză. Asudaseră bieții băeții vênând și de gătit vâ-naturile nici că se găteaă. Vênaă vêrtos.

Cum vênăă eî, număi ce se trezesc că în-seréză. Daă să se întórcă acasă, li se par lo-curile schimbate, nu le măi cunosceaă. In-cotro să apuce, nu se pricep; încep a se sfă-tui. Unul dîce una, altul alta, dar din tot sfa-tul nimic nu ese. Nóptea se apropie. Amur-gesce. Le vine fóme. N'aă cu ce ațița foc. Când aă fost pornit de acasă, toți aveaă scă-părátóre, și acum nu găsea nici unul. Par'-că le furase cine-va. Pîeriseră. Ce-î de făcut? Se uîță unul la altul și strâng din umere. Șed.

Cum ședeaă eî, bagă de sémă că se vedea înainte o zare de lumină.

Cel măi mare se duce, dar nu măi vine.

Cei-l'alți așteptă cât așteptă până ce, de la o vreme, cel mijlociă se duce și el să vadă ce s'a întêmplat. Se duce, dar dus rêmâne și el.

Număi cel mititel rêmăsese singur ca un huhurez. Se uîță încóce, se uîță încolo, întu-nerec. Țipenie de om nu se vedea. Haide în-tr'un noroc. Pornesce și el. Incaltea ce va fi să fie: dacă ședea pe loc nu era măi mare pricopsélă.

Apucă pe unde apucaseră și cei-l'alți. Se

uita la zarea cea de lumină și mergea. Dar cum mergea?... vai de capul lui, ca orbi. Cu mâinele băjbăea înainte și până ce pășea odată, cu piciorul călca de două-trei ori într'un loc. Alt-fel putea să dea într'o jidovină să-și rupă capul, că era un întunec mai dihai de cât în iad și nisce locuri ponoroase și pâclișite de-ți stupea sufletul. Dar ce să facă? strângea și el din dinți și mergea.

Cum mergea el, de odată zarea de lumină nu se mai vede. Ciuda lui. Dacă scia, nu pornea măcar de pe loc. Acum ce-i era bun? Se temea să nu fi rătăcit cine scie pe unde, pe la dracu în praznic, să-l cate cei-l'alți ca erba de leac și el habar să n'aibă, să-i caute pe dinșii pe unde nici nu le-a călcat piciorul.

— De-acuma mă-e tot una, ȕice el, și începe a merge mai repede. Numai de-odată: buf! Se împiedică și cade jos. Ce dracu să fie?! Când cată colo vede că s'a împiedicat de o ciótă. O ȕea și el în spate și-și cată de drum.

Frica îi mai trece ceva, dar il apucase ciuda și injura și el câte-ȕ veneaȕ la gură și câte nu injurase de când il făcuse mă-sa.

*
* * *

— Dar, ce mama dracului! De când am pornit de la locul meu și la zarea cea de lumină nu mai ajung!...

Când sfârșește el vorba, de-odată îl apucă par'că un fior repede și numai ce se trezește într'un hraiū mare, în chip de casă lungă, de nu-î mai vedeai fundul.

În mijlocul casei era o grópă și în grópă un foc de vr'o opt care de lemne.

Când ajunge băétul colo, îi ese înainte un om așa de înalt că pe cât bătea lumina focului de abia se vedea până la genuche.

Se uita băiatul la dēnsul, se uita și prin prejur...

De-asupra focului fierbea cogeamite cazan în care din când în când printre bulbucii de uncrop, se vedeau ieșind și iar cufundându-se capete de om.

Împrejurul focului ședeau două-spre-dece cu foile gata să sufle în foc; iar pe lângă păreți ședeau legați de gât, de mâini și de picioare mulțime de ómeni. Printre dēnșii băétul vedu și pe frații lui.

— Ce cauți aice, măi băete? întrébă omul cel mare.

— O lécă de foc.

— Spune o poveste nevēdută și neauđită. Iaca pēcătoșii cei legați de colo nu s'aū priceput să spue. Sciī ori ba?

Băétul se uită în sus la dēnsul și când își

mai aruncă ochii la frații sei și la cazan, ȃice :
sciũ.

— Dacă scii, spune.

— Eũ spun, dar veđi cã poveștile se ascultã
de culcat.

— Așã? Atuncĩ mẽ culc și eũ, ȃice omul
cel lung și se încolãcesce imprejurul focuũ.

Bãetul pune cĩota jos la capul lui, se așezã
pe dẽnsa lângã foc, tușesce, mai ghĩontesce
cu cotele în ceĩ cu foile, și începe :

«In vremea pe cãnd mama era îngreunatã
cu tata, ce sã veđi, într'o ȃi, așã prin postul crã-
ciunuluũ, îi vine mameĩ poftã de puĩ de graur.

— Ce spuĩ tu? Unde s'a mai pomenit? ȃice
omul cel lung.

— Apoi dacã-ĩ așã povestea...

— Eĩ, spune 'nainte !

— Poftã și poftã, de se sperieșerã tođi me-
gieșii. Ce sã facem noi? Unde sã gãsım puĩ
de graur?

« Mama se bocesce, eũ mẽ bocesc, tođi se
»bocesc. Cum dracu nu te-ĩ boci, cãnd ve-
»deam cã mama are sã piérdã pe bietul tata».

— Ho, destul cã mẽ dore capul. Mai încet.
Eĩ, ș'apoi?

— Ședeam și eũ și-ĩ dam chitelã ce-ĩ de fã-
cut? In pãdure póte s'ar gãsi, d'apoi cine sã se

ducă la pădure? Eă m'ași fi dus, n'avea cine rămânea cu mama, că eă eram cel întâiu și cel de pe urmă, alți copii n'avusesse mama. Bunicu-meă și bunica erau mititei. Să-ı las acasă, ce puteau ei să-ı ajute mamei? Să-ı trimit pe dinșii, nici vorbă nu era.

« M'am dus eă singur.

» Am copt vre-o căți-va bolovanı și ı-am
» pus ın traistă să am ce mână, și udătură
» o bucată de rogojină, ș'apoı pe cal și la drum,
» băéte...»

» Merg eă, merg și ajung la pădure. Când colo, pădurea inghețată».

— Cum era?

— Inghețată, dar cum să fie!...

— Bre, bre, bre! Hai spune.

— De odată nu mă bizuıam, dar când mı-am adus aminte că mama pierde pe tata, am opintit odată calul și m'am suit pe ghéță. Dar ce ghéță! Ca sticla. Numai eă sciă cum mergeam. Dar ciuda ımı era și mai mare. Nici un cuib nu vedeam. Era cât pe ce să mă întorc ınapoı. Când de o-dată aud un țipit, Daă pinteni caluluı și la fugă. Nu merg ca două obrațe și bof!!...

— Ce?

— Cade calul drept ın cap și-și rupe gâtul.

Vai de mine! Ce fac eu de acum? Dă în colo, dă pe dincolo, țiea capul acela și-l dau la dracu, pun căciula în gâtul calului, și la drum.

— Stăi, măi!

— Da, ce vorbă?! Par'că aveam când să stați?! Merg eu ce măi merg și numai ce zăresc ghéță crăpată într'un loc. Mă dau jos de pe cal și pun urechea. Aud ciripind. Acolo erau puii.

Brava! I-am găsit dar cum să-i scot? Leped repede cămașa; dau înnot; mă acufund și ajung la cuib. Când să țieu puii, țiea dacă poți. Cuibul era strimt ca simcéua fusului. Bag mâna, nu încape, bag piciorul, nu; dau cu capul și intru cu totul.

— Tii!!

— Apoi de acuma nu măi span.

— Dar de ce?

— Hei! Dór băeții cei de colo mi-s frați și mă dore inima să-i privesc legați dinaintea mea.

— Hai, da-ți-le drumul. Ți, bre!

— Când intru colo, hărști grăuróica de creștă și ies afară. Când o caut eu la gușă, era plină de pui, încă nu-i fătase.

— Of!! Stăi că nu măi pot...

Cât spunea băétul, minunăția cea de om

lung se svircolea ca șerpele și sufla par'că voia să'și dea sufletul.

— Cum ved eu așa, bucuria mea. Incalec și acasă. Când mergeam mai fără grijă, numai ce iar: buf!!

— Ei?!..

— A căzut calul de i-a sărit căciula cine scie unde.

— Mare comedie!!..

— Daŭ cu pinteniŭ să se scôle, el pace. Mă daŭ jos, caut. Îi erau desbinate piciorole. Ce să-i fac? Îi strâng piciorole la loc, dar nu șed. N'am cu ce le prinde. Să fi găsit de unde-va să-i bat un cuiŭ, ar fi fost bine. Dar de unde, dacă n'aveam cuiŭ? Ce dracu-i de făcut? Să mă duc pe jos până acasă, târziu. Mama îl pierde pe tata de tot. M'am suflecat bineșor și m'am pus să desprind piciorole de la cal. Dacă aveam cuiŭ le desprindeam mai lesne. Dar și așa... Le-am ros cu dinții de la cal și le-am pus la traistă.

— Ian auđi?!..

— Se 'nțelege. După aceea m'am îndesat căciula pe urechi, am încălicat pe traistă, și mână. Dar ce să veđi! Cum mergem eu la fugă și cu gândul acasă și mi se părea că merg prea încet, de necaz daŭ cu mână să mă scarpin

în cap; dară scarpină-te dacă poți! Capul nu e la locul lui. Ridic căciula nu e. Am rămas fără cap! Ce e de făcut?! . Adevărat că mulți fără cap trăesc mai bine în ȕiua de astă-ȕi de cât cei cu cap, și ajung mai departe pentru că pot intra ori pe unde, că se pot pleca ori cât e nevoie, că nu se tem că se vor lovi cu capul; dară ori cum, la dracu, mă rog, cum să te duci acasă fără cap?!... Rușine de ómeni!!...

Gândindu-mă eũ așa, numai ce imi arunc ochii încolo într'o parte, și când mă uit eũ bine, ce vęd? Capul meũ, își pusese dumnélui nisce piciorușe de trestie, de stof, și acuma se dádea pe gheață ca băeții cei care fug de la școlă!...

— Fi-ı-ı-ı!... face omul cel lung.

— Așa, mă rog, ȕice băețul; și încă ce necaz am avut până ce l'am vędut prins și pus la loc sub căciulă!!...

— Eı?...

— Eı, în sfirșit l'am pus la loc și am plecat la drum.

Când ajung acasă, numai bine fėtase și grăuróica. A mâncat mama puı și s'a liniștit.

— Bodaproste!!..

— Peste vre-o trei sėptēmăni...

— Ce?... mai este ?

— D'apoï cum ! Peste vre-o trei săptămâni era să fie cumetrie, dar nu era făină. Degrabă eă, pun în car și, la móră. Macin și pornesc inapoï.

« In urma mea cât fusesem la móră ploase țapăn și când ajung la podul gârlei, o prăfărie de mânia lui D-đeă. Daă se trec, se inglódă boii. Hăis, cea, nu-ı chip. Pun sacii la jug și boii în car și haide. Am scăpat.

— Dar n'ai să mai isprăvesci ?

— Mai stăi. Când ajung acasă, găsesc pregătiri pentru botez. Bucuria mea că puteam fi și eă față !

»Dar când colo, în locul tatei popa vrea să boteze pe mama. El vrea, eă nu vréu; el vrea, eă nu. Atunci eă mă înciudez și hăț pe popa. L'am înșfăcat o-dată, iacă așa cum ași lua cióta asta de jos. L'am ridicat cum ridic cióta; și cum ședeă colo cristelnița cu botezul, de pildă cum ședeă cazanul acesta aici, l'am isbit de o-dată drept în cristelnița, ia așa : bof !»

Atunci băétul odată trânti cióta în cazan, de săriră stropii cât colo, și peste cei cu foile și peste omul cel lung, și i-au opărit.

Cei cu foile aă rămas svêrcolindu-se, iar

omul cel lung numai s'a încordat ca un șérpe și a început a mârâi de se cu fremura pământul.

Atunci băétul iewa pe frații lui și, la fugă.

Când ese afară, vede că era chiar pe muntele vinět.

S'aũ dus acasă, aũ mai luat ómeni, aũ strins vênaturile, aũ dat drumul celor legați și pe cel lung l'aũ îngropat acolo și mormântul lui era cogemite movilă, care este și până astă-đi. Iar la muntele vinět din điuva aceea a putut merge orĩ-cine și merg și acuma. Dacă voiți, vė puteți duce și D-vóstră.

POVESTEA POVESTILOR

(Poveste)

Era o babă ș'avea patru feciori, toți ómeni cât ómenii, cogemite hojmălăi, dar leneși de le duhluia urma. Tótă diulica ședeau în casă tologiți ca nisce moroni și așteptaú numai mâncare de-a gata de la biéta babă care era ca vai de capul ei, slabă și bătrână, d'ab'ia mergea, și pe lângă altele și sêracă.

Intr'o di baba s'a supêrat și ea, le-a hotărit să-și íea catrafusele și să plece după câștig.

De-odată nu prea voiaú flăcăiașii noștri, dar dacă aú vêdut că nu e glumă s'aú dus, astă-di unul, mâine altul, până ce a rămas numai cel mai mic. Acela tot era mai cu priință bietei babe: nu se 'ndurá s'o lase așa de isbeliște.

Intr'o bună dimineță, însă, baba s'a sculat și a murit.

Băétul acuma străin, făr'de nici un sprinjin, apucă și el încotro vedu cu ochii: își luă lumea 'n cap și se duse.

Mergênd el, ajunse printr'o pădure cu nisce copaci mari și deși de nu vedea nici sórele. Trei ȝile și trei nopti merge el printr'insa, dar de dat de margine nu mai da.

A treia ȝi pe la prânz, băétul numai ce 'ntâlnesce un călugăr bătrân, bătrân, așa de bătrân că trebuia cu cârja să-și ridice genele ca să se uite la om.

— Bună ȝiua, părinte, ȝice băétul.

— Mulțumesc dumitale, răspunde călugărul, ridicându-și genele. Dar ce vânturi te-aū adus pe aici?

— Slujbă caut, părinte.

— Slujbă? Vino la mine. Am trei oițe și imi trebuie un cȝoban care să le păzescă și să mă-aducă apă de unde beaū și iarbă de unde pasc ele. Dacă vei fi vrednic și-mi vei sluji cu credință, îți voiū plăti bine, iar de nu, îți voiū tăia capul, să mântui lumea de un rēu și de un mișel.

De-odată băétul se uită cam lung la călugăr. Dar mai pe urmă iȝi face socotelă:

«Ce va da D-đeũ, orĩ voiũ muri orĩ voiũ trãi, haide 'ntr'un noroc». Se prinde cĩoban la cãlugãr și pornesce cu dẽnsul prin pãdure.

Oile merg inainte și ei în urmã, pãnã ce ajung la casa cãlugãrului.

Casa cãlugãrului era într'o poenã verde ca buraticul și de jurimprejur ocolitã de nisce copaci nalți și frumoși, tot unul și unul, par'cã erau aleși. Casele mari, frumoșe, dar miroseaũ a pustiũ cãt de colo: nici un suflet de om, nici-o mișcare, numai pãreșii albi și nalți de te lua gróza. Iar de jurimprejurul caselor, în toți pariĩ din gard, era cãte un cap de om. Numai la pórtã era un par fãrã cap.

Cãnd ajung aprópe de casã, parul fãrã de cap incepe a sãri în sus de bucurie și a striga: «Cap, cap, cap!»

— Lasã cã-ĩ vedea cap! Am sã fac cu tine mãmãligã, ñice bãetul riđend.

Dar uitãndu-se pe la cei-l'altĩ pari cunóscce și capetele celor-l'altĩ trei frați ai lui și i se cam tãie gustul de vorbã. Mã cã-ĩ venea sã se lase de slujbã, dacã l'ar fi lãsat cãlugãrul.

Frațiĩ lui fuseserã și ei pe acolo; dar nici unul n'a fost adus erbã de unde pãsceaũ oile nici apã de unde beaũ ele.

Porneaŭ cu dênsele la păscut, mergeaŭ până într'un loc, nu se bizuiaŭ să mérgă mai departe și se culcaŭ. Oile se duceaŭ în tréba lor și când se întorceaŭ înapoi se luaŭ și ei după dênsele. Rupeaŭ de jos nisce érbă și puneaŭ în traistă, umpleaŭ ulciorul cu apă din vre-un pâriu și-i duceaŭ călugărului ca să-și mântue urechă.

Călugărul numai ce punea mâna pe érbă și o cunoscea pe loc, le lua frumușel capul și li-l punea în par.

Dupé amiađă călugărul chémă pe băiét, îi dá haîne ciobănesci : suman, pălărie, glugă ; îi dá un ulcior pentru apă, o răcliță pentru érbă, și-l trimite cu oile.

Când se duce băétul la oi, le găsesce culcate. Strigă la ele, dară una țigae nu se scólă. El o ridică inctișor de jos și o pune în picíore.

Cum o pune în picíore, óia se scutură și-i ȃdice : «Câți ciobani a avut stăpânul nostru nici unul nu s'a ostenit ca tine să ne ridice pe vre-una de jos. Măcar să fi fost cât de bolnavă, începea a te croi cu biciul și a te ghionti cu piciorul până ce mórtă, cóptă, trebuea să te scoli. Pentru aceia noi nimic n'am vrut să-ți învățăm și acuma iată-le capetele prin pari. Iar tu, băiéte, mergi la stăpân să-ți mai

dea un rând de haîne pe lângă acestea și apoi te învêț eũ ce se faci».

Băiatul face precum îl învêțase óia, merge la călugăr, mai íea un rënd de haîne, se îmbracă peste cele-lalte și apoi pornesce cu oile. Ele mergeau înainte pe unde le era drumul și el după dênsele și tot la cea țigae se uita!

Aũ mers înainte, aũ mers până ce aũ ajuns la un pãriũ. Oile trec. Când se trecã și el, de-odatã se dã înapoi de spaímã.

Acolo era un pãriũ cu vermi neadormiți. Până acolo fuseserã câți slujise la călugăr, iar mai incolo, ba.

Óia cea țigae învață pe băét de tăie din pădure o nuia lungă și grósã că d'abia se 'ndoea. O sprijine în mijlocul pãriului, s'apucã de virful ei și când își face o-datã vânt, trece tocmai în cel-lalt mal; iarã vermiĩ cei neadormiți așa de tare roșese nuíeua că din cât de grósã era, rêmãsesse numai cât simcéua fusului.

— Iatã-ne pe cea lume, dice óia cea țigae cãtrẽ băiét. Acest pãriũ îi era hotarul.

Dupã ce trec pãriul, nu mult mai merg, pînã ce ajung pe nisce locuri pline de copaci uscați și de lemne uscate, par'cã era érnã; numai o-mët, orĩ zapadã nu era. O frunzã măcar orĩ un

fir de érbă verde nu se vedea; iar prin copaci sburaă mulțime de păsări care cântău așa de jalnic că te rupea la inimă. Și diceaă: «Vai de noi și de noi și de cei ce ne-aă născut pe noi». Mai sburaă și o mulțime de fluturi, dar vai de capul lor, că ori unde se puneă tot pe uscat nimereaă și eraă așa de slabi că d'abia puteă strânge aripele.

Mai 'nainte era un câmp întins dar pustiă și unde și unde câte-o casă.

Băétului îi veni în gând să vadă cine șed pe acolo. Intră într'o casă și când colo înăuntru, ce se vadă? Era o femeie mórtă, și'n nasul ei eraă virite două fuióre de cânepă. El se uita la dânsa, se miră și se duce mai 'nainte.

În altă casă găsesce un om mort, întins pe pat și cu un topor înfipt în piept. De acesta se miră și mai mult. Dómne feresce, gândea el, ce lucruri minunate mai găsesci pe aici! Mai intră și la altă casă, dar și acolo tot de acestea găsesce: un om mort ședea pe-o laviță cu gura căscată și-i curgea venin din gura unui șerpe mare care ședea spênzurat într'un cuiă.

Nu mai intru de acum prin alte case, dice băétul și-și cătă de drum; dar prin mintea lui numai morți umblaă.

Mai departe ajunge prin nisce locuri așa de

frumóse că nu te mai săturaî de privit. Îți părea că visezi, că nu mai sint aievea : flori, copaci înfloriți și păseri care cu fel de fel de vîersuri diceaũ : « Feríce de noi, și de noi și de cei ce ne-aũ născut pre noi ». Și cîntaũ de te adormeaũ.

Dupě ce trecură de tóte acestea, ajunseră într'o vâlcică, despre amiađa, că tot spre amiađa mergeaũ. Acolo găsiră o mulțime de isvóre și nisce uluce orî treuce sparte și stricate ca de o mie de ani.

Cum ajung oile, ulucile orî treucile, se fac, scii, ca nově și se umplu cu nisce apă ca lacrima de limpede. Acolo era locul de unde beaũ apă oile călugărului. Când încep ele să bea apă, băétul pune ulciorul la gura celei țigăi și-l umple chîiar de unde bea ea.

Dupě aceea, ulucile se fac iar vechi ca mai 'nainte, iar oile se întorc înapoi spre casă.

Mergênd ele încep a pasce. Unde puneau oile gura, deo-dată creșcea câte un smoc de erbă verde ca buraticul, grasă și plină cum nu s'a mai vėđut pe aiurea. Băétul merge tot dupě cea țigae și de unde apucă ea cu gura și el rupe cu mâna și pune 'n traistă.

Când ajung prin cîmpul cel înflorit, mulțime de flori încep a se pune pe hănele

lui; iar el, după cum îl învățase oița cea țigae, lasă de se pun câte vor și apoi începe a lepăda când gluga, când cușma, când sumanul cu flori cu tot și le ȳice: «Ședeti florilor aici că voiŭ veni ca să vă ȳeaŭ». Acele flori erau fete care murise nemăritate. Ele voieaŭ să ȳesă la lume și dacă nu le-ar fi lepădat ar fi murit și el. Păsėrile ce ȳiceaŭ: «Ferice de noi și de noi și de cei ce ne-aŭ facut pe noi», erau copii cari muriseră botezați și precistuiți. Cele ce ȳiceaŭ: «Vai de noi și de noi și de cei ce ne-aŭ facut pe noi», erau copii nebotezați; iar fluturii cei slabi erau copii pierduți.

Când ajunge la casa unde era acel cu șėrpele, intră înăuntru și hăț șėrpele din cuiŭ.

— Ce-ai facut? strigă de-odată mortul ridicându-se de pe pat.

— Am vrut să-ți fac un bine, rėspunde bă-étul.

— Nu, fėtul meŭ, nu trebuie să faci nimic. Acėsta este osānda mea, pentru-că în vieța, cât am trăit, vara când mă culcam, în loc să-mi pun brăul sub cap îl puneam în cuiŭ. Acuma trebuie să rabd, sint douė-ȳeci și patru de ani de când rabd și mai am încă cincian de răbdat. Eram de douė-ȳeci și nouė de ani când am venit aici.

— Iartă-mă, că n'am sciut, ȕice băétul, și se duce.

Când ajunge la cel cu toporul în piept, hăt de topor și-l scóte. Dar omul repede se scólá și-í spune că maí are noué aní de stat așa; pentru-că pe când l era în cea lume când táia lemne Sâmbătă séra, nu lua toporul să-l ducá în casá, il lása spre Sfânta Duminicá înfip în trunchiú; și maí are de stat așa noué aní, Báétul ȕice ca să-l íerte, și se duce.

Dupé aceea ajunge la femeia cea cu cânepa în nas. Cum ajunge, apucá de améndoué fuiórele și smuncesce odatá de le scóte. Femeia se scólá și-í ȕice, ca și cei-lalți, că aceea este osânda ei, pentru-că pe când era în cea lume și peria cânepa la cine-va, îndosea din fuióre; și maí avea de stat încá trei-ȕeci și trei de aní.

Dupé acestea băétul își căutá de drumul lui: trece câmpul cel pustiú, ajunge la páriú, íea prájina, sare și se duce acasá. Când vede călugáru l é rba și apa, sare în sus cât era de bêtrán.

— Bravo, báéte! ȕice el. Véd că maí slujit cu credință până acuma, dar să scií că n'ai scápat încá. Ascultá:

« Să faci o grópá adâncá și mare, s'o umpli de lemne, să dai foc lemnelor și când vor arde maí tare să mă arunci acolo, să ard și eu.

« Apoi la sfârșitul fie-cărei luni să scormolesc în cenușă și vei găsi două-spre-zece ciolănele. Înainte însă de a căuta în cenușă, să iei o albie lungă de un stat de om, să așterni într'însa erbă de pe cea lume și peste densa să înșiri în lungiș toate ciolănelele și să le acoperi cu erbă. Când vor fi deplin două-spre-zece ciolănele, să torni peste densele și peste erbă jumătate din apa cea de pe cea lume, să acoperi érba cu o pânză curată și s'o leși așa trei zile. A treia zi, la revărsatul zorilor, să ridici pânza și atunci îți voi plăti hacul tău ».

Băétul face grópă, pune lemne, le dă foc și când ardea măi tare, umflă pe călugăr în spate și il aruncă. Lemnele ard toate și cu ele arde și călugărul.

Iată m'am scăpat de bietul călugăr. Cine va măi pune de-acum capete prin pari? Dar mie cine dracul îmi va plăti, gândea băétul și se învêrtea în cóce și în colo prin ogradă, de urit.

În vremea aceea oița cea țigaie veni la el și-i duse: « Fă, băiéte, ce ți-a dis stăpânul tău, că nu vei greși; iară când va fi să-ți iei hacul, altă nimic să nu ceri de cât cornișorul de la părete, și cum vei nimeri nu te vei căi. Apoi veni ră și celelalte două oi și porni ră tustrele

pe cea lume, că de acolo erau. Iară băétul ascultând ce-î đisese oița, tot ce l'a învățat călugărul, a făcut.

În dimineța cea de pe urmă, când ciolanele tóte învălitate de érbă și udate cu apă de pe cea lume erau în albie, acoperite cu o pânză curată; când începu a se *onizi* de điuă, băétul merse la albie și încetișor ridică pânza de la un capăt. Când colo ce să vadă? În locul erbei și al ciolanelor, era un băét tînăr ca de șase-spre-đece ani și frumos de nu te mai săturaî sa-l privescî. Acesta era calugărul: întinerise.

— Mai este mult pân' la điuă? întrébă tînărul.

— Nu, stăpâne, răspunde băétul plin de mirare.

— Bravo, bine m'ai slujit, đice apoi tînărul.

Să întinde odată de i se aședă ósele bine, și în sfârșit se ridică din albie, se spală cu apă de pe ceea lume și đice cătră băét:

— Cere acuma de la mine orî ce vroescî și eü îți daü.

— Să-mî dai cornișorul de la părete.

— Cornișorul?! face tînărul, cam pe gândurî: dacă l'ai cerut tu din capul tēü, bun cap ai avut; iar de tc-a învățat cine-va bine ți-a priit.

Apoi merge cu băietul prin toate odaile și tocmai în cea din fund răzalui în fund cu un cuțit pe un părete și scose un cornișor cât un deget. Il dădu băietului și-i mai dădu pe lângă dînsul și bani cât a putut el duce. Dar i-a spus să nu deschidă cornișorul până ce nu-și va avea casa și gospodăria lui.

Dupe aceia băietul își luă ziua bună și plecă.

În urma lui, tînărul flueră odată din degete, și numai ce-i veni un cal negru ca corbul, și cu o șea numai de aur și de pîetre scumpe, că la sôre puteai căta, iar la dânsa ba.

Calul nechéză o dată de rêsună pădurea, iar tînărul il încălecă și sbóră în naltul cerului.

Cum mergea băietul pe drum, mereu se gîndea ce va fi în cornișor. Să-l deschidă se temea, să nu-l deschidă, nu se putea răbda. Aci il strîngea în sin, aci il scotea și se ui'a la dînsul, și tot așa. De la o vreme, însă, nu mai putu răbda, înfipse cuțitul și-i scose fundul.

Cum il desfundă, începură a eși dintr'ênsul fel de fel de vietăți: pesci, păsări, cai, boi, bivoli, cerbi, căprioare, iepuri, lupi, în sfîrșit tot ce vedem astă-đi în lume; iar el își puse

măinele în cap și începu să plângă ca un copil că n'a ascultat cum 'l învățase tinerul.

În minutul acela nu mai se trezesce că-i ese înainte, ca din pământ, un boerănaș, cu haine nemțesci și-i ȳice: «Ce mai plângi și te frăsuesci de géba? Dă-mi ce-ți voiŭ cere eu și vei vedea cum într'o clipă ți le voiŭ strânge tóte la loc în corn».

— Ce să-ți dau?

— Să-mi dai ce-ți va fi ție mai drag în lume.

Băiétul stătu o bucată pe gânduri: Ce să-mi fie mai drag?... negreșit că femeea, gândi el. Ei, și dacă 'mi va lua femeea, ce pagubă? Par'că alta nu voiŭ mai găsi! Apoi ȳice: «Mă învoesc, haide strânge-le». Făcu înscris, îl iscăli cu sânge și-l dădu boerănașului care-l strânse, și când începu a bate cu degetul în cornișor, tóte vietățile dădea una peste alta ca să intre în nuntru, și intrară tóte pân'la una.

După aceea băiétul bucuros strângându-și cornișorul, își luă ȳiua bună și se duse în drumul lui, gândind: cine póte fi acel boerinaș? dar boerănașul era dracul.

După ce se despărți de dracul, băiétul luă drumul spre locul de unde era el; ajunsese în

satul lui, căută să mai vadă casa în care şeduse, dar, sănătate, nici locul nu se mai cunoşcea. Nu-î vorba, nevoie de dînsa n'avea, că bani cu ce 'şi face casă, îi dăduse lui călugărul de ajuns şi de întrecut. Işi turnă nisce case şi nisce şure şi nisce heţuri de mergea vestea. Gospodărie ca la dînsul prin meleagurile acelea nu se mai pomenea.

Cum îşi vădu casele gata, îi veni în gând să se statornicéscă. Se însură cu o fată care îi plăcu lui şi se făcu gospodar în tot bunul. Numai cornişorul încă nu-l desfundase. Acum îi veni şi lui rîndul.

Cînd îl desfundă, începură iarăşi a eşi dintr'însul, ca în rîndul trecut, dar acum nu mai apucau pe câmpî, mergeau fie-care la locul lor : boii şi vacile prin şure şi prin ocóle, caii prin grajduri ; cerbiî prin păduri ; epuriî prin tufişuri ; urşii, lupii, vulpile prin codri, prin lanuri, prin stufării ; pescii prin bălţi ; găinele şi curcile prin poeţi ; vrăbiele prin şure ; căinii în ogradă ; în sfârşit tóte la locul lor, dupe cum a vrut şi le a merit el.

Treburile mergeau bine şi băietul nostru ajunsese omul cel mai vestit. Avea acuma şi un baieţel care-î era ca ochii din cap. Nimica nu-î lipsea. Tóată lumea vorbea de norocul lui şi chiar el se credea fericit.

Dupe câțiva ani de zile îi vine un óspe. Il primesce bucuros, că cu ce să-l primescă avea el, de ați avea și D-vóstră ca dânsul! Trei zile și trei nopți l'a ținut pe bêt și pe mênecat. Femeia nu scia nici cu spatele, nici nu-i trecea prin cap, cine putea să fie acel óspe. Dar omul, sërmanul, bea el și petrecea că n'avea ce face, dar ședea ca cănele în car: numai D-đeú scie cum era inima lui. Să temea nu cum-va óspele lui să fie cel cu care făcuse zapisul, când defundase întâiași dată cornișorul. Și dóră ghicise. Era chiar dracul în picióre.

Când se impliniră trei zile, dracul îi ceru juruita.

— Vrea să dică ai venit să-mi íei femeea? făcu omul.

— Ba nu, eú băiétul vreaú să mi-l dai, đice dracul.

Dracul vrea să-í íea băiétul, dar băiétul nu mai era acasă. De cum venise dracul, băiétul par'că 'i spunea inima, mititelul, că acela nu-í om curat: începu a da dosurile până ce-și lăsă și tată și mamă și apucă în cotro vedu cu ochii.

Tot s'a dus, s'a dus plângênd băiétul până ce a ajuns la malurile mării.

Cum era el necăjit, vădu o mreană jucându-se prin apă.

— Mreană, mreană, ȕice el, tu te joci și te veselești și eă mor de scărbă și de necaz.

— Nu mă joc, stăpâne, răspunde mreana, eă vreaă să te scap de vrăjmașul tău. (Îi ȕicea stăpân că dór și ea să trăgea din pescii cei din cornișorul de la părete).

— Dar cum poți tu să mă scapi ?

— Cum ? De asta te îngrijesci ? Vino la mine să te pun sub un solz, să mă duc în fundul mărei, să pun toți pescii peste mine și lasă de te va măi găsi !

— Haide, ȕise băiétul.

Să duce la dēnsa, să bagă sub un solz și ea se lasă în fundul mărei și pe toți pescii din mare îi pune de-asupra ei.

Ședeau ascunși, nici nu gândiaă. Când colo, iacă și dracul, și cum ajunge, strigă : « Ei, hóță de mreană, ascunsă sub pescii mărei, adu-mi băiétul că-i al meă ».

— Veđi că n'ai putut face nimic, ȕice băiétul către mreană.

— Dă, stăpâne, cât am putut am făcut. În fundul mărei m'am cufundat și sub pescii mărei m'am ascuns : dacă m'a găsit, a cui e vina ?

În vremea aceea, dracul măi strigă și de al doilea și de al treilea și mreana ese în fața apei și-î dă băiétul.

Dracul luă pe băiét și porni cu dânsul la om acasă, că el din mâna lui vrea să-l țiea, că de dânsul îi fusese juruit.

Cum a ajuns la om, s'a pus iar pe bēut și pe mâncat trei ȃile și trei nopti.

Băiétul măi stătu până a doua ȃi și fugi din noū.

Mergēnd el ajunse într'o câmpie. Acolo vēdu el o pajoră rotindu-se, lăfoindu-se și umflāndu-și penele.

— Pajoră, pajoră nerușinată ce ești, tu te rotesci și te lăfoesci și te fudulesci, iar eū mor de scârbă și de necaz.

— Nu, stăpâne, nu mă fudulesc, ci mă pregătesc să te ascund pe tine.

— Auđi!... Să mă ascundă ea! Dacă nu m'a ascuns mreana bine și tot m'a găsit, dar tu unde ai să mă ascunđi?!...

— Eū!!!... Vino colea sub aripă și n'ai hăbar.

L'a luat pajora, l'a ascuns sub aripă și când a strins aripa la loc, nici nu se cunoscea. Chiar dracul a trecut pe lângă dânsa de vre-o câte-va ori și nu l'a tăiét prin cap, că ar fi

acolo. Mai pe urmă însă, pe semne i-au fost spus alți draci, că numai ce vine la pajoră și-i ȳice:

— Hei! tâlhar de pajoră ce ești, dă 'mi băietul că e al meu.

Dintru'ntăiu pajora nu vrea, dar mai pe urmă, n'a avut in cotro, l'a dat.

Cum vȳdu dracul pe băiet, il luă și se duse iarăși cu dȳnsul la tatul lui, și iarăși se așezară pe bȳute și pe mâncate trei ȳile și trei nopți.

Băietul nici o ȳi nu așteptă să trecă și iar fuge.

Data asta ajunge la o pădure. In marginea pădurei vede alergând un cerb.

— Cerbule, cerbule tu sburȳi și te veselești, iar eũ mor de scârbă și de necaz.

— Nu, stăpâne, nu sburd, eũ veniam să te scap.

— Tu să mă scapi?! Dacă n'a putut ea, mreana ori pajora, d'apoĩ tu...

— Eũ?! Vino colea. Am o măsea bortósă, viră-te intr'insa și-ȳi daũ chezășie că n'are să aibă ce'ȳi face!

Cerbul deschide gura și băietul se viră in măsea.

Nu peste multă vreme vine și dracul.

— Hei cerbule, dă 'mi băietul că'i al meu.

— Deu?!... Nu te face!

— Ce, nu te face, dă'mi băietul.

— Sermane! se vede că n'ai de lucru: ți-oii da un băiet de nu'l vei putea duce.

— Ce, adică te puî cu mine?!

— Ba nu. Așteptă puțin, ȕise cerbul, și începu a se da înapoi și a'și pregăti córnela ca să'l isbescă.

Când îl vede dracul încordându-se, i se taie gustul de vorbă și se cam mai duce! A cercat o vreme ca să'l iee de voe, pe urmă își pune în gând să'l fure, dar tot degeaba. Umbla dracul cine scie pe unde, uîtându-se la băiet. Îi curgeau ochii după el, dar n'avea nas să se apropie, că se temea de cerb.

Cerbul scotea pe băiet din gură, umbla cu densus prin pădure și făcea pe drac să se războlescă de ciudă.

Băietul, nóptea dormea în măséua cerbului, ȕiua era cerbul cu densus; iar dracul cine scie câtă vreme a umblat tupilus prin tufe, ca să-l fure, dar n'a putut.

Cu cerbul o ducea băietul strună: când vrea să dórma, dormea în măséua, când vrea să mănânce virá mâna în urechea cerbului și ce gândea acea mâncare scotea. Să deprinse cu cerbul ca și cu un om. Umbla tótă

diua cu dânsul prin pădure: « Hăis, cerb; ța, cerb » și'l ducea de corn la păscut pe unde era érbă mai bună, că bietul cerb îmbătrânise și nu vedea prea bine.

După o bucată de vreme cerbul slăbesce de tot și era aprópe să móră.

— Eú am să mor, stăpâne, ți dice el către băiét, iar tu, indată ce voiú muri, să'mi scoți inima, ficatul, rărunchii și când te vei culca la nópte să pui inima la cap, ficatul în partea dréptă, un rărunchiú în partea stângă și unul la picióre și să te culci fără grijă.

Peste vr'o doué ȓile cerbul móre. Băiétul îi scóte ficatul, inima și rărunchii, și când se culcă pune inima la cap, ficatul în partea dréptă, un rărunchiú în partea stânga și unul la picióre, și adórme dus.

Din inima cerbuluí însă, se face un urs, din ficat un lup, dintr'un rărunchiú o vulpe și din cel-l'alt un iepure, și stăteaú toți în jurul băiétului.

Când deschise el ochii diminéța, înlemni. Nu scia în cotro să apuce. Ursul, vėđându'l speriat, îi ȓice :

« Nu te teme, stăpâne, noi sîntem cãinii tēi. Te vom apăra așa de bine ca și cerbul ».

La aceste vorbe băiétul își vine în fire, se

scólă, începe să neteđescă pe lup și pe urs și să se jóce cu iepurile. Pe urs il numea Greú ca pământul, pe lup Vede; pe vulpe Aude; iar pe iepure Ușurel ca vântul. Mai pe la prânz vine și dracul înbrăcat cu nisce haine bune, ca un boer bėtrân.

Când il vėđură câniș începură a tábări pe dînsul. Băétul însă nu-l cunoscu, opri câniș și-l întrebă ce caută.

— Caut un cioban.

— Iată eú mă prind, tot mî-e urit a ședea degéba; đice băiétul și chîiar face învoială și se viră cioban la dracul. Apoi merge la dracu acasă, íea oile și pornesce cu dînsele la păscut.

Dracul sárea în sus de bucurie că a pus mîna pe băiét. Și-ar fi jucat el mendrele în largul lui, dar n'avea chip: băiétul nu slábea câniș de lėngă dânsul, dómne feresce.

Ce să facă dracul? Cum să scape el de câniș?

Făcu un bordeiú de fer și când venea băiétul la mîncare, acolo-í dádea să mánânce.

Intr'ó de-amiađă, pe când mánca băiétul în bordeiú și câniș ședeaú împrejurul lui, dracul se făcu în chip de lup, luă oile pe fugă și le duse cine scie unde. Apoi veni acasă și spuse băiétului că oile aú fugit.

Băiétul în grabă lăsă lingura de la gură și

alérgă dupe oî ; iar dracul în urma lui închide repede uşa bordeiului, încuie câniî înăuntru și pornesce după dênsul.

Cum îl ajunge, începe la dînsul de tot să-l mănânce.

Băiétul, de frică, se sue într'un copac, și începe a ruga pe dracu să-l mai lase puțin să-și plângă păcatele. Dracul se 'nvoi și băe-tul începu a striga :

« U-u!.. Nea Vede, nea Aude, nea Greu ca pămîntul, nea Ușurel ca vântul!! săriți că móre stăpânul vostru ».

Când strigă el, iepurile din bordeiă aude și spune vulpei : « Auđi, cumétră, că móre stăpânul nostru ».

— Tacî din gură. Adică tu te-ai găsit s'auđi mai bine, făcu vulpea și când îi lipi o labă, căđu iepurile amețit.

Dracul acuma sare la băiét să-l mănânce.

Băe-tul descaltă o opincă și i-o aruncă : « Na, róde opinca până ce voiă gâti bocetul, și începu a striga iară : « U-u!... Nea Vede, nea Aude, nea Greu ca pămîntul, nea Ușurel ca vântul, săriți că móre stăpânul vostru! »

Atunci auđi vulpea și spuse lupului :

— Auđi, cumetre lupule, móre stăpânul nostru.

— Lipsesci de acolo, făcu lupul, și-î dădu o labă de cădu și ea lângă iepure.

Dracul a fost isprăvit opinca, băiétul îi dădu și pe cea-l'altă și iarăși strigă :

«U-u!..., Nea Vede, nea Aude, nea Greu ca pământul, nea Ușurel ca vântul ! săriți că móre stăpânul vostru !»

Acuma aude lupul.

— Auđi, cumetre ursule, móre stăpânul nostru.

Ursul numai se uită la dēnsul cu códa ochiului, și-î cārpesce o labă de cade și el amețit lângă vulpe.

Dracul gătise acuma și cea-l'altă opincă și începuse a se răcădui la băiét.

Ce să facă băiétul ? Îi dădu căciula și iar strigă :

«U-u ! Nea Vede, nea Aude, nea Greu ca pământul, nea Ușurel ca vântul ! săriți că móre stăpânul vostru !»

Astă dată aude și ursul.

— Haide, iepure, dice el. Iea isbesce-te în cel părete, de veđi nu-î face vre-o zare de lumină.

Iepurile sări, și cădu amețit, iar pe părete nici urmă nu se cunoscea.

După iepure sări vulpea. Păți și ea ca iepurile, dar făcu puțină crăpătură. Lupul făcu

mai mult, dar ursul când se opinti odată trecu dincolo cu părete cu tot. După ce trecu, apucă la gónă încotro auđise strigătul, iar după dên-sul și cei-l'alți alergau cu limbile scóse. Cât ai clipi ajunseră la băiét.

Dracul de frică se făcu o ciótă putregăiósă, dar băiétul făcu semn cânilor care într'un minut o făcură mií de fărime.

După aceea băiétul se dădu jos, făcu o țiglă, infipse pe dên-sa nisce bucăți de putregaiú care erau mai putregăióse, și se duse acasă. (Putregaiul era grásimea).

Acasă făcu foc și se puse să frigă putregaiul.

Când așeză putregaiul la foc, începu să iésă nisce sfóră de untură de te înádușea și numai ce se trezi cu drăcóica.

— Pute a carne de-a bărbatu-meú.

— Țeú! Ce Țici?

— Pute a carne de-a bărbatu-meú.

— Ian te cară...

— Pute a carne de-a bărbatu-meú.

— Ce tot carne de-a bărbatu-téú? făcu băi-étul, și când o cãrpi odată cu țigla peste ochi, plesni drăcóica, și tot bordeiul se umplu de păcură din pãntecele ei.

Când a plesnit ea, a eșit dintr'insa și zapolisul ce-l făcuse dracul cu tatál băiétului.

Băietul strânse zapisul, eși din bordei, strigă câinii, îi neteși și le duse să se ducă de acuma unde voesc, că el nevoe de dênșii nu mai are. — Apoi își luă bețul în mână și porni să-și caute părinții.

A mers el, a mers prin păduri pustii, peste văi neumblate și peste deluri de om neurcate, până ce ajunse la un sat.

În sat trase la o casă care i s'a părut lui mai bună. Nimerise chiar la părinții lui, dar nu mai cunoscea nici locurile nici ómenii, că vreme era dóră de când se dusesse el de acasă.

Omul de gazdă cu mare bucurie l'a primit și l'a ospetat, iar după ce l'a ospetat, i-a dis:

— Flăcăule, tare mă-e drag să ascult: povestesc-mi ceva și nu-ți va fi de géba. Mulți boi și vaci și cai și oi și câte altele am dat pentru câte vre-o poveste, cui imi spunea, îți voiu da și ție.

— Ei, moșule, la grea belea mă bagă. Multe sciũ eũ, că multe am pățit și multe am tras de când sint, dar nu-mi vine să le spun.

— Spune, flăcăule, că dacă vor fi de mirare cele ce le-ai pățit tu, voiu spune și eũ altele de mirare, ce mi s'aũ întemplat mie.

Băietul incepu să spue mai întâiu cine erau părinții lui, cum trăiaũ și cum a venit odată.

la ei un ospete de care el se temea ; cum a fugit el și cum ospetele s'a luat după dânsul de l'a găsit și l'a adus înapoi și cum a fugit el din noiu.

Când spunea el, moșnegul într'una suspina, iar când diise că a fugit din noiu, de odată strigă moșnegul :

« Tu ești copilul meu ». Il strinse in brațe și-l sărută cu drag ; iară mă-sa de bucurie nu mai scia pe ce lume mai este.

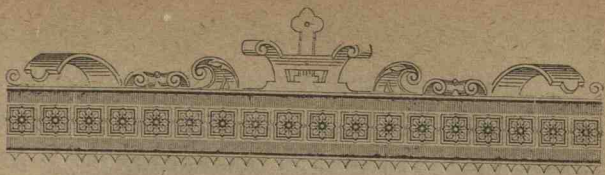
Băietul spuse câte a pățit el și la urmă scóse și zăpisul ; apoi tatăl-său spuse și el câte pățise.

In sfârșit, fiul și părinții se găsiră, se cunoscără și rămăseră să trăiescă de acum înainte la un loc, și au trăit mulți și fericiți ani.

Iară băietul spuse copiilor totă povestea, precum am spus'o și eu, și le-a diis să o spue și ei la alții, precum vă diic și eu.

De atunci s'au început poveștile.

CEL JUMËTATE URS

Era odată un popă care avea două sute cincî-decî de stupi și-î căuta singur; dar se și pricepea la tréba prisăcării. D'apoî și popa și preotésa erau sgârciți: n'ar fi dat cui-va o picătură de miere, măcar să-î fi picurat cu luminarea!

Intr'o bună dimineță numai se trezi popa că-î lipsesce un stup. Cine l'a luat, nu se scie. Popa nici n'a mîncat de scârbă; iar preotésa tótă ziua s'a bocit.

A doua zi, altă bucurie: mai lipsesce un stup.

« Cu rënduiala asta, și se popa, noi avem să rămînem far'de prisacă !! »

Ce era de făcut? S'a sfătuit cu preotésa să se pue de pândă, să vadă cine-î negustorul care s'a făcut tovarăș la prisaca lui.

Căută de cu ziua un știubeiū mare, îl duse în prisacă și, cum amurgi, preotésa întórse știubeiul cu fundul în sus peste popă ș'apoi se duse în casă la copii. Iară popa puse pició-rele pe nisce « pretce » de la știubeiū și ochiul la « ardiniș » și se așeză la pândă.

Pe la miedul nopței, auđi popa dupăind printre stupi: o ursóică intrase în prisacă; apucà stupi pe rând în brațe și cerca să vadă care-î mai greū. Tot cercând ajunse și la popa. Ridică puțin știubeiul și vedënd că-î mai greū de cât cele-l'alte, îl umflă în spate, trecu gardul și se duse tocmai la vizuină, trânti odată știubeiul și numai ce eși popa. Când îl vedu ursóica așa de bărbos, se trase într'un colț și nici nu crăcnea.

Mai pe urmă se deprinse cu el și nu voi să-î mai dea drumul. Ți și nópte ședea popa în vizuină. Ursóica îi aducea de mâncare miei, smeură, miere și ce mai putea. Dar și când ieșia și când intra, astupa la gura vizuinei. Trântea nisce stânci de nici dracul nu le mai putea urni.

Pe când ședea popa acolo, se întemplă de

făcu ursóica un puú. Dar ce puú!... Dómnne feresce! multe mai auđi cât tráesci! că s'a mirat și popa când l'a vėđut. Pân' la brău era om ca toți ómenii, iar piciórele de urs. Și creșcea dracul ca din pămínt. In vre-un an s'a făcut coșcogea coblizan, și era șotelnic și drăcos de n'avea păreche, se vede că semėna maică-sei.

Popa îl invėță și carte și tot ce scia, și făcea mare haz de dēnsul. Uită că ședea închis in vizuină.

Odată povestínd popa cum e afară 'n lume, îi veni și băiétului gust să vadă dacá este așa și hotări să facă pe dracul in patru numai să pótă eși din vizuină.

Intr'o ți când ursóica se dusesese de-acasă, găsi prilej bun. Se apucă de tábărcit pietrile și tumurugi de la gura vizuinei și numai se trezi afară, că dór Jumėtate-Urs era și tare.

Când se vėđu afară, o apucă la sánătósa cu popa care plănuia tocmai spre satul de unde era el și unde-í era casa; și s'aú tot dus.

Când începu a se zări satul, popa se lăsă numai in anteriú și'n giubea; iar haínele de de pe dedesubt și încălțările le dădu lui Jumėtate-Urs, ca să nu se vadă că-í așa pėros.

— Ascultă, îi ți dice popa, acasă voiú spune

că ești un copil orfan și eu te-am înfiét, dar tu să cauți să fii cuminte, să săruți mâna preotesei și fetelor să le ȃici leliță.

— Bine, ȃise Jumătate-Urs, și o apucă la gónă.

În scurtă vreme ajunseră prin sat. Se întemplantase tocmai în serbătorile Pascilor. Mai tot satul era strâns la cărciumă. Băieții ciocneau ouă roșii, scrânciobul umbla și flăcării și fetele jucau de părăia pământul.

— Ce e acela ce se învêrtesce? întrebă Jumătate-Urs arătând scrânciobul.

— Acela este spânzurătórea lui Iuda Iscarioténul, răspunse popa.

În sfârșit ajunse acasă.

Când se vèdu Jumătate-Urs în casă la popa, par'că era acasă la dènsul. Tóte le sucea, și le învêrtea, trântea, bușea, răsturna fără grijă.

La masă rëmaseră toți flămênđi din pricina lui: le mânca tot de dinainte. Iar după masă se începu o hârjónă cu fetele de nu se mai auđia nici în cer nici în pământ. Striga și popa și preotésa, dar de géba. Vedeai numai fetele vaitându-se, care de-o mână, care de un picior și fugind ca de dracul în cotro apucau. Ba una în fugă trinti și pe bietul popă cât

era de lung, iar preotésa își pusese un țol în cap după ușa ca să nu-i vie rëndul și ei.

În sfârșit, după ce fugiră fetele, Jumătate-Urs se mai ogoi și popa îl mai lua cu vorba. Iar preotésa la toți sfinții și mucenicii se ruga s'o scape de dênsul. Dar nu găsia nici un chip și numai înghiția de necaz. « De acesta nu mai scapi nici în ruptul capului », gândea ea, și blestema pe popă.

— Eü ași vrea să mă spânzur, ȃice Jumătate-Urs către popă. Voia să se dea în scrânciob ori, cum se ȃice, în dulap.

— Nu se póte, răspunde popa. L'ar fi lăsat la scrânciob, dar se temea să nu mai facă și acolo vr'o pozná.

— Cum, ce ȃici? întrébă repede preotésa, auȃindu-l că vrea să se spânzure: se bucurase biată femeie că póte va scăpa de el.

— Vreaü să mă spânzur și nu mă lasă...

— Da, lasă-l, părinte!!... Du-te, du-te drăguță, nu te uita la părintele: așa-i Dumnelui așos...

— Apoi tot mă duc.

Se duce la cârciumă. Se uita cu de-amănuntul la scrânciob, la horă și apoi cere voe de la scrânciobară să împingă și el la scrânciob.

Scrânciobarii îl invoesc. Când pune însă el mâna începe a se învârti bietul scrânciob de gândeai că l'au umflat elele. Iar cei de prin scaune cădeaŭ săracii ca nisce tăbultóce care în cotro, prin spini, prin șanțuri, stâlciți și prăpădiți de te luaŭ fiorii.

Tot satul se strinsese împrejurul lui, dar par'că era chip să-l opréscă?!... A împins și învârtit până ce a stricat și scrânciobul, l'a scos și din furci și l-a dat de-a dura la vale.

— Du-te, na!... Strigă el în urma scrânciobului. Ia așa: învârtesce odată bine și-ți iea grija, nu tot scârța, scârța tótă ziua par'că trag boii.

După aceea se duce la lăutari și prinde pe scripcar de arcuș.

— Stăi măi, ce cânti flécuri? Ia cântă colea: «Era un popă și avea două-sute cincideci de stupi».

— D'apoî nu sciŭ!..

— Cum nu sciŭ?! «Era un popă și avea două-sute cincideci de stupi».

— Lasă, bre, lăutarii să cânte flăcăilor, dice unul mai îndrăsneț.

— Da ce, eŭ nu's flăcău?

— Ș'apoî, dar noi le plătim.

— Dacă le plătiți de ce nu-mi cântă și

mie un cântec : «Era un popă și avea două-sute cincî-deci de stupi...»

— Nu se pôte.

— Ei!.. Dacă-î pe aceea apoi «Era un popă și avea două-sute cincî-deci de stupi....»
Audi tu?

Inhață pe scripcar și unde începu a-l tăr-măzui pe jos.

Flăcăii alérgă să-l scótă; el îl apucă de picîóre și când începu a-î nozlogi, fugeau ca potârnicile de dinaintea lui, că pe care îl lovea nu se mai scula. Intr'o clipă se făcu o liniște ne mai pomenită : par'că nu mai fusese joc de când lumea. Numai Jumătate-Urs mer-gea bālălăind din mâini spre casă să spue po-peî bucuria de isprăvile ce făcuse !

Când aude popa își pune mânilé în cap.

— Cine scie ce voiü mai păți cu satul, gândia el.

Intr'adevăr satul se jelui la curte și boierul chemă pe popă și-l întrebă :

— Ce te-ai apucat, părinte? Ce păcat ai adus pe-aici? Tot satul se plânge că le-a calicit flăcăii și fetele. Să faci cum vei sci, să-l mătrășesci de pe aici. Alt-fel va fi rău...

— Dómne! d'apoi ce să-î fac?!

— Na!.. Trimite-l la Pădurea Afuresită, să

se ducă să nu se mai întorcă, să-l mănânce nisce dihanii.

— Bine! răspunde popa bucuros.

Se duce acasă și a doua-zi până 'n diuă îl trimite după lemne la Pădurea cea afuresită, unde umblau stafiile cu cârdurile, fiarele cu potăile și dracii cu miile.

Jumătate-Urs pornesce, merge, ajunge, degă boii și se apucă de încărcat lemne.

Un lup vine tupiluș pe lângă car și vra se mănânce un boi.

— Cată, mănâncă boul c'apoi tragi tu la jug!....

Lupul incolțesce un boi și-l omoră; Jumătate-Urs îl apucă de după cap și-l tórna la jug.

Maî apoi veni și un urs care păți ca și lupul.

În sfârșit după ce încărcă bine carul, înjugă pe lup și pe urs și porni cu plinul spre casă. Hăis ursan! și ța Lupan! striga de se răsuna pădurea și când le impingea câte-un ghiont prin deșerturi se făceau numai cârcel și trăgeau de gândeai că au fost fătați la jug.

Pădurea era destul de departe, dar când amurgesea, Jumătate-Urs intra în sat.

La un pod îi ese înainte un drac.

— Măi cel cu carul! dice dracul, am să-ți rup un capăt, la car.

— Rupe, dacă vrei să-l duci tu.

— Da de dus, face dracul, se hartoe cu cõda pe lângă rõtã și rupe capetul.

— Stã! strigã atunci Jumetate-Urs, pune umerul și ține!

— Dracul mai încurcã teiũ de curmeiũ, dar când il înșfacã odatã de un corn, nu mai are încotro vișca, pune umerul, apucã cu amândouẽ mânilẽ și ducea de capet îngheboșat de gândeai cã-i es ochiĩ.

— Deschideți põrta, strigã Jumetate-Urs când ajunge acasã.

— Deschidã-ți urșiĩ și lupiĩ, dice preotesa inciudatã cã n'a scãpat de dẽnsul.

— Apõĩ ei sint înjugați, rãspunse Jumetate-Urs.

— Deschidã-ți dracul!

— Eũ țin capetul, rãspunde dracul gãfãind.

Când intrã în curte cu lupul și cu ursul înjugați la car: «Ursul! lupul!!.. strigã fetele; Sfinte Mina! dice popa; Maica Precistã! dicea preotesa; și fetele, și popa și preotesa fugeau de le pãrãeau copitele: nu mai încãpeau pe ușã; dãdeau unul peste altul sã se ascundã în casã. Nõptea numai urși, lupi, draci și felurite feluri de minunãțiĩ au visat cu toțiĩ.

A doua-đi popa vorbãia într'aiurea.

Nu-î chip de scăpat și pace. Ce e de făcut?

Se găsește o babă care înveță pe popă să-l trimită la móră dracilor, unde chiar împerații cu oști nu s'aũ putut apropia.

Îl pune în car nisce saci cu țerină, cu cenușă, cu cărbuni, și-l pornesc la móră.

— Cată să-mi faci făină bună, ȕice preotésa.

— Bine, bine, rěspunde Jumėtate-Urs și se duce bucuros.

Când ajunge la móră, bate la ușă.

— Carē e acolo? întrebă draci.

— Eũ singur, da cine să fie!

— Tu ești Singur?

— D'apoi cum?

— Haide, intră înăuntru, Singur.

— Ba, eũ am să aduc și saci.

Duce înăuntru saci; îi aședă într'un colț și scóte din traistă un puũ fript, ce-î dăduse preotésa; îl pune pe o țiglă și începe a-l învêrti pe foc ea să-l încăldiască. Un drac, ca să găsiască capet de vorbă, prinse de la ieze-tură cât mi țî-î broscóul, îl înfipse pe un băț, se duse la foc și începu să-l învêrtiască și el lângă puil lui Jumėtate-Urs.

— Eũ am să mănânc puũ, ȕice dracul, și tu ai să mănânci bróscă.

— Da!!... Îl mânca!!...

— Ba am să mănânc puîu.

— Ba eu am să mănânc puîu.

— Ba eu, face el înciudat, apucă bēțul cu brósca din mâna dracului, și cum era brósca umflată și sfârăia plină de zémă, îl cārpesce odată peste ochi de se duce dracul de-a dura.

— Ce este? întrébă de odată toți draciî.

— M'a chjorit!...

— Cine?

— Singur.

— Tu singur?! Ș'apoi încă ne strici liniștea, dice unul mai mare. Ian umflați-l!!!... I-aũ mai tras și ei un rēnd.

Dar n'aũ rēmas draciî numai cu atāta.

Cānd să-și tórne saciî în coș, dă că saciî erau plini cu cenușă, țērînă. «Așa! dice el, vrea să dică Domniile-Vóstre vă apucați și de alte negustorii?! Mî-ați schimbat saciî și mi-ați dat gunóe!?... Nu vă temeți! Nu-s așa de prost să-mi las lucrul meũ de *pomană*! »

Căută prin móră nisce saci deșertți și câtă făină găsesce la draci, tótă o pune în saci.

De se găsea vre-un drac să -i dică ceva, vai de capul lui: se trezea cu câte un gārbaciũ de rēmānea cu tusă. Ii umblaũ draciî pe dinainte ca titirezul, ba și saciî i-aũ încārcat. Cānd l'aũ vēđut pornit aũ đis bodaproste c'aũ scāpat n umaĩ cu atāta.

— Am prăpădit un car cu boi, dar am scăpat și noi de dracul, dicea preotésa, când ședea la masă cam într'un amurg. Numai iată că Jumătate-Urs intră în casă c'un pumn de făină de probă.

— Ce? Ai venit?

— D'apoi, eram să dorm prin sat?! Să vă fac să m'așteptați?!

Când vede preotésa c'a mai adus și făină, se încrucesce. « Se vede că de acesta nu-î chip de scăpat, dice ea. Póte-î vre-un fapt, ceva!! »

A doua zi când spune popa la curte, boșerul se minunează și el și se pune pe gânduri.

— Sciî ce, părinte? Să-l trimitem la bătălie, colo după deal. Aceia cred că-î vor veni de hac.

— Il trimet, numai de ar vrea.

— Vrei să te duci la bătălie? il întreba popa când se întorce acasă.

— La bătălie!! I! ha!! Vrea, cum nu!! Dar să-mi dai épa cea albă, să merg și eu călare, măcar pân'acolo.

Popa 'i dă épa. El încălecă și se duce, după ce mai întâiu își iewa făină și ceaun pentru mămăligă.

— Să te 'ntorci când s'o 'ntorce piétra, dice popa aruncând cu piétra în urma lui.

Când se urcă Jumătate-Urs pe muchea délului, vede bătălia. Foiaū ca furnicile. Se încăeraseră de nu mai înțelegeai ce este, și răsuna valea de strigăte și de sudălmă.

— Voi vă bateți!! face Jumătate-Urs, mergând spre bătălie. Dar mie mî-e fôme, n'am gust de bătae.

Merge mai înainte, descalecă și se apucă să-și facă mămăligă.

Când începuse căunul să fiérbă și era aproape să pună faină, începe a veni de la bătălie ca o plóe de glónțe și a cădea în căun.

— Măi, ședeți!! Ședeți măi!! Nu vă faceți ris de mămăligă! Măi! N'auđiți!!... Strigă el spre bătălie.

Vădënd că nu-l ascultă, apucă épa de piciórele de dinapoī, se duce de vale și când începe a se roti printre dênșii cădeau clae peste grămadă.

După ce-ī culcă la pămint pe toți, se întorce la căun, varsă glónțele din el, face mămăligă și se pune la mâncare.

— Acum veniți și voi de mâncați, ș'apoī ne vom bate.

După mîncare trage un somn sdravăn și apoi se scólă.

— Sculați mîi!.. să ne batem!! Sculați ori mă duc acasă!... strigă el; dar vîdînd că nu vine nimenea, ȑice: atîta pagubă. Luă épa în spate, căci era mórtă, și porni spre casă.

Cînd ajunge acasă, era nópte. Pune épa în grajd, o aședă în picîóre ș'apoi se duce în casă.

— Ce, bre, ai venit?! întrebă popa.

— D'apoi cum... Abia te vîd de fóme.

— Dar ce, s'a isprăvit bătălia?!

— D'apoi cum... N'am mîncat de la amiădă nici eũ nici épa. Du-te și-î dă nisce fên că pe mine mă dor picîórele. M'am grăbit să vin, mă temeam să nu vî fie dor.

Popa se duce în grajd; dar cum era incîudat, ghiontesce odată sdravăn cu códa țepoîului în épa:

— Na! Hăram, mîncate-ar cîniî!! N'ai fi măi ajuns să-l aduci!!

Cum era épa numai inținată, cădu jos.

— Uite! Bat'o D-deũ, c'am ucis'o.

Tocmai atunci vine și Jumătate-Urs.

— Ce este? A pierit iapa? întrebă el.

— Pierit, da! Vai, numai ia așa am atins'o și a cădut de-odată: bof!...

— Nu-î nimica, părinte, nu te mai scârbi, las să fiu eu sănătos! Nu-î așa?...

A doua zi, popa se duce la curte și când spune că bătălia s'a sfârșit și Jumătate-Urs a venit acasă, boierul rămâne cu gura căscată.

Maî vorbind apoi despre isprăvile lui, boierul dice :

— Dómne părinte, dupa cât de tare-î el, Dumnéta ai putea face cu densusul o bogăție.

— Dar cum ?

— Cum ? Să-l puî la muncă. Eu l'așî pune la arie. N'așî mai avea nevoie de cai. El mî-ar triera tot grâul numai cu împlăciul.

— Așa ! Să scii cucóne că țî-l daŭ Dumitale, să-ți triere să-ți facă ce-î vrea.

Se duce popa acasă și-l trimite la curte.

— Ei, mēi flăcăule, dice boierul când îl vede, vreî să muncescî ceva la mine ?

— Dē, așî munci, numai dacā m'ar lăsa părintele. Sciŭ eu, póte vrea să mē mai trimită unde-va.

— Nu, nu te mai trimete. Vino la mine să-mî treierî nisce grâŭ.

— D'apoi mi-î plăti ?

— Se 'nțelege...

Merge la câmp cu boierul, vede grâul și se

învoesce sa-l triere în parte. Pentru tótă trierătura să-î dea boierul douë spinări de grâu, adică atât cât va putea duce de douë ori în spate.

După ce sfârşesce tocméla, boierul se duce acasă, iar Jumătate-Urs tae cât mi ți-î copacul, îl îea pe umăr cum era cu crengi cu tot, se duce la arie și îea gireșile de a rândul.

Se aședă de-a lungul gireșei și când incepea a jnăpăi pe dată era turtă. În vre-o trei răs-têmpuri găti de bătut și tot în ziua aceea s'a-pucă de vânturat.

Boierul vrea să începă a căra grăul la hambar, dar el nu lasă pe nimene să se apropie până nu-și va lua partea lui.

Strânge de prin sat câte țoluri găsesce, le cósă și face un țol mare.

Când se duse la arie să-și îea partea lui, din cât grâu avea boierul nu-î ajunsese de douë spinări: a trebuit să mai îea și pae.

Pe boier îl apucară tóte bólele, chemă pe popă și-î hotări ca până într'o di și o nópte să nu mai audă că Jumătate-Urs este pe acolo, alt-fel va fi scos din popie și surgunit.

Ce să facă popa? S'a umplut sacul până'n gură. Chip de stat nu-î: să-și pue în cârd cu boierul, nu-î da mâna, să-l alunge pe Jumătate-Urs nu putea. Să sfátuesce cu preotésa, să

lase pe Jumătate-Urs și să fugă. Trimit fețele de cu diuă înainte și peste noapte răman să fugă și ei.

Lăsaū totul. Numai baniū câți îi aveaū și cărțile aū hotărit să le ıea cu dănșii. Baniū i-aū luat preotésa, iar cărțile le-a pus popa intr'un sac mare și le-a ascuns după casă pe indemână de luat. In fundul sacului aū pus și Evanghelia.

Jumătate-Urs simțise totul, dar se făcea prost. Cum mânăcă séra, se duse intr'o șură de se culcă. Când il căuta preotésa, el sforăia de se răsuna șura. — Popa și preotésa se făcură și ei că se culcă: intrară in casă și încuieră ușa.

Jumătate-Urs, însă, cum vėdu că s'aū dus ei in casă, se sculă frumușel, se duse după casă, scóse cărțile din sac, intră el înăuntru, își puse vre-o câte-va cărți pe cap și tăcu ca pescele.

La vre-un ceas-douē din nópte numai aūdi foșnind ceva pe sub stréșină. Era popa și cu preotésa, eșiaū din casă pe sub stréșină ca să nu-ı zăpsescă el. Cum se daū ei jos, popa apucă sacul de gură, preotésa i-l aburcă in spate și pornesc.

Aū mers ei, aū mers cât aū mers și aū ajuns la o apă, care era hotarul moșiei.

— Hai să trecem apa, ș'apoi ne vom culca să apucăm și vre-o lécă de somn, ȕic ei și încep să trecă.

Cum mergeau ei, sacul ajungea puțin în apă și Jumătate-Urs se udă la picioré.

— Sus părinte, că se udă cărțile! strigă el din sac.

— Audi, părinte, Sfinta Evanghelie ȕice că se udă cărțile, face preotésa.

— Mai ridică și tu de fund, să nu se ude. Ridică preotésa de sac și trec apa.

Pe mal, s'apucă ei să caute dacă nu s'a udat Evanghelia. Când colo găsesc pe Jumătate-Urs.

— Tu erai? întrébă popa.

— Eü!

— Și la ce te-ai vîrit în sac?

— Că să mă luați și pe mine.

— Va se ȕică tot n'am scăpat de tine.

— Nu, părinte.

— Mult ai să mă necăjesci tu?

— Eü sciü! ...

Osteniți de drum, au hotărit să se culce. S'au aședat pe mal, unde era apa mai adâncă. Preotésa s'a culcat la mijloc și Jumătate-Urs despre apă, cu socotința ca după ce va adormi să-l inece.

Se întemplă însă că adormiră ei dintăiü,

Cum îi vedu că dorm, Jumătate-Urs își schimbă locul, se culcă între dênșii.

Cam despre ȝiuă, întuneric de nu zăriaî mânia : popa se trezesce, pune mâna pe Jumătate-Urs și începe a-l hâțina.

— Pune mâna ici și împinge repede, ȝice popa.

Jumătate-Urs îl ascultă și într'un minut daũ pe preotésă în baltă și o inécă.

— Las'o că s'a înecat de-acum, ȝice Jumătate-Urs.

— Ce? Tu ești măi?!!

— D'apoï cum?!...

— Vrea să ȝică am înecat preotésa!!

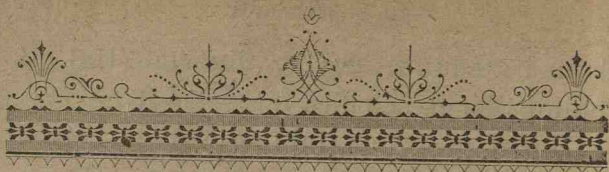
— D'apoï cum?!...

— Ș'apoï ce-î de făcut acum?

— Haide acasă, c'am flămânȝit.

Dupě aceea nu sciũ ce vor măi fi făcut. Jumătate-Urs cred că nu va fi murit, că dór era încă tîněr pe vremea aceea.

FĪERARUL

Era odată în vremea de demult, într'un sat, un fierar meșter, harnic și detrébă de-î mergea vestea, dar sărac lipit pămêntului. Ți și nópte lucra cu calfe cu tot, dar degéba: nu era chip să se'nțoléscă. Dăduse leturghii și sărindare pe la tóte bisericile, dar tot de géba. Lumea începuse a-l vorbi, unii ȝiceau că meșterul nu duce la ureche, alții că trage la mustéță, și el nu mai putea de necaz.

Intr'o ȝi gândindu-se la vorbele lumii, la sărăcia lui și la câte jertfe făcuse lui D-deu ca să-î ajute, îl cuprinse deodată jélea, pe urmă ciuda și în sfârșit, perȝând orî-ce nădejde în D-deu, hotărî să se dea dracului.

A doua zi, dis diminéță, fără să spue cui-va, eși pe pörtă și apucă peste câmp, să caute pe dracu.

Iată de-odată cum mergea, se vëdu încurcat printre nisce râpi și ponóre mari de te lua gróza, și, de ce mergea, de ce se încurcă mai rău. Nu scia nici pe unde se afla nici unde merge nici pe unde să se 'ntórcă. Mergea și el în bobote. De acum mă-e tot una, gândea el, de ar da D-đeü măcar să pot găsi pe dracu.

Mergënd el așa, făr'de veste eși nu sciü de unde un boierănaș cu haïne nemțesci, cu o șepculiță pe cap și cu o lulea în dinți, și venind spre dënsul, il întrebă ce caută pe acolo?

— Ce să caut? Ia caut pe dracu!

— Așa?!... Dar ce-ți trebuie?

— Vreaü să mă daü lui, numai să-mi dea bani.

— Apoi dracul sint eü.

— Na!... D-ta dracul? ție fierarul, boldi ochii mari și rëmase cu gura căscată, încrămenit.

Mai pe urmă însă n'avü ce face și intră la tocméla cu dënsul. Dracul se însărcină să-i dea un butoiü de galbeni, care să ședă tot plin ori cât ar lua dintr'insul, cât va trăi neam de neamul lui; iar omul, după șépte ani, să fie

al dracului. Făcură înscris: omul împunse un deget, îl iscăli cu sânge și-l dădu dracului. Dracul luă zapisul, îl puse sub piele și, când pocni odată din biciu, nu se mai vădu nici drac, nici râpi; iar fierarul se trezi tocmai acasă dinaintea porței.

Acasă găsi un butoiu mare, aședat gata pe căpătâe și plin de galbeni.

Când vede el atâta bănet, începe a căra cu póla și a împărți pe la toate slugile de pomană. Dădea la toți, numai el nu vrea nici să guste măcar din ceva cumpărat pe bani de la dracul. Mânca din ce câștiga calfele cu fierăria.

De diminéță până 'n séră ședea în cârciumă și la orî-cine intra îi dădea o pâne, o bucată de carne și o oca de vin, de sufletul lui. Din acea ți mâna pe ciocan n'a mai pus. Șapte ani petrecu el așa.

Aprópe de împlinitul celor șapte ani, începu a se ruga lu. D-șeu să-î dea trei lucruri: un scaun, un pom cu felurite fructe frumoșe și o pungă care să nu se strice nici în foc, nici în apă; dar, ce va pune pe scaun orî în pungă, orî în pom nimenea să nu pótă lua fără voia lui.

De-odată D-șeu nu prea vrea, dar după ce i-a spus câtă pomană făcuse într'acei șapte ani, i se făcu milă și-î dete.

La împlinirea celor șapte ani, Scaraoschi trimise un drac să-î aducă pe fierar la iad.

Dracul se duse în sat, găsi pe fierar la cârciumă și-î spuse porunca lui Scaraoschi.

— Bine, Țise fierarul, voi merge, dar haide mai întâiu pe acasă să-mi pun trebile la cale și să-mi ieu Țiua bună de la ai mei.

Dracul se învoi și merse. Fierarul îl chemă în casă și-l pofti pe un scaun să șadă până ce își va isprăvi trebile.

Dracul îi mulțumi și se așeză bucuros. Acesta era scăunașul cel de la D-Țe. După ce se puse pe scaun dracul nu se mai putu scula.

Fierarul îl lăsă acolo și se duse la cârciumă unde stătu vr'o trei Țile.

Acasă dracul crăpa de ciudă că nu se putea scula. Prin tot satul se auȚise că acasă la fierar a venit un om, s'a pus pe un scaun și nu se mai pȚte scula. ToȚi din tȚte părȚile alergau, ca la o comȚdie, să vadă și, făcȚndu-și cruce, Țiceau fie-care :

« SȚermanul om !! DȚmne feresce ! »

La trei Țile, când veni omul, găsi pe drac mai mort, de atȚtea cruci cȚte vȚduse făcȚndu-se dinaintea lui.

— Ei ! Ce mai faci, prietene, Țise fierarul. SciȚ că te-ai odihnit bine !...

— Mă rog D-tale, ȕice dracul scâncind, dă-mi drumul că nu mai este chip. M'aũ chiorit crucile de când ŕeđ aicea.

— Dar pe la mine mai vii ?

— Eũ ?... Cât lumea !

— Dar pe la alții ai de gând să spuĩ ce ai pățit ?...

— Nu se află !...

— Bine ! ȕise omul. Il luă de o aripă și-l dede afară pe ușă. Hai ! Spune să mai poftescă și alții, dacă le dă mâna.

Scaraoschi mâniat de zăbava dracului, ședea în pórta iadului cu biciul pus în treĩ și-l așteptă. Cum ajunse dracul, Scaraoschi unde mi-l înhăță de cõdă și incepu a-ĩ trage de eșia fum dintr'ensul.

— Ce-ai făcut acolo ? il întreba : Te-ai pus la taifasuri, și-l croia mereũ. Dracul plângea și-ĩ spunea tot ce a pățit.

— Așa !... Vrea să ȕică D-nialui are gust să se jóce cu mine ? ȕice Scaraoschi, și trimite pe un alt drac mai mare să-ĩ aducă pe fierar. Dar cată să te puĩ și tu pe scaun c'apoĩ scii mórea mea !... Pornesce !...

Porni dracul tot o fugă. Ajunse în sat și găsi pe om iar la cãrciumă.

— Merg îndată, ȕice omul, numai haide să trec pe acasă să-mi ieuĩ ȕiua bună.

— Nu se pôte! Am poruncă grabnică.

— Da, haide!

— Nu se pôte!

— Ei!... Cum nu se pôte?! Orî hai, orî te spun la ómenî că ești dracul și când vor începe a face la cruci...

Dac'a vëdut și-a vëdut dracul, ce să facă? S'a dus la om, dar n'a vrut să intre în casă. Stătea afară la umbră sub un pom cu nisce fructe frumóse cum nu se mai vëduse. Era pomul cel de la D-deu.

Dracului, uítându-se la fructe, i se făcu poftă și ceru la om să-i dea și lui vr'o câte-va.

— Suî și-ți íea dacă 'ți trebue.

Dracul se sui: Íși umplu sinul. Dar când să se scobóre... pace, rămase cu tálpile lipite de creangă și cu capul în jos spânzurat.

Fierarul se duse înapoi la cârciumă. Iar prin prejurul casei ședeau om lângă om pe lângă garduri și se miraú de dracu, íși făceau cruce și diceau: «Sërmanul om!» Nu scia că-í drac.

Trei ñile șeđu spânzurat, și când îi dede drumul, fugea de nu-í zăreaí picíóarele. Când ajunse la íad, ajunse pe gata. N'apucă a intra bine pe pórtă și Scaraoschi il și umflă la bătate. El îi spunea ce-a pățit, iar Scaraoschi il

ridică sus cât era de înalt și când îl trântea în pământ numai icnea, iar pielea coșcovă, numai virci se făcuse. Să fi fost om, murea de o sută și de o mie de ori, dar pielea de drac e tare.

— Dar ce vrea să țină asta? făcu Scaraoschi înfocat. Ticăloșii ăștia de draci nu-s nici de ciórele! Îi trag ómenii pe sfóră. Nu-î chip, mă duc eu singur.

Apucă repede peste câmpii, ajunge în sat, merge la cârciumă, nu face multă vorbă, scóte pe fierar și pornesc amêndoii spre iad.

Pe drum, cum mergea înaintea lui Scaraoschi, omul făcea câți-va pași, apoi se întorcea spre Scaraoschi, se uită la dênsul, îl măsură cu ochii de sus și până jos, începea a da din cap și a fluera ca și cum s'ar fi mirat, și plecă înainte. Apoi iar mai sta de se uita, flueră și tot așa.

— Dar ce este? întrebă Scaraoschi.

— Nimic. Ce să fie?!...

— Cum? Ce tot te uiți la mine și mă măsori cu ochii?!..

— Eî! Dacă ești așa de mare...

— Ian taci. În cîudă, spune cum îți par eu?

— Tare fioros mai ești? Când mă uit la D-ta par'că voiă să intru în pământ.

— De!... Nu măi ȕice, făcu dracul plin de mândrie și din ce în ce se tot înălȕa măi mult.

— Ba, cinstit iȕi spun, ȕice omul. Număi nu sciũ după căt ești de fioros, dacă poți face orĩ-ce vreĩ...

— Poftim!! Ce sã-ȕi fac?...

— Apoi dă, ce sã faci, sciũ eũ? Ian, din căt ești D-ta de mare ai putea sã te faci mititel, mititel?..

— D'apoi cum?

— Ai putea, de pildă sã intri'n punguliȕa asta?

— Da!... Ba bine cã nu!

— Eĩ! Lasă-mă, tacĩ! Asta n'o măi pot crede...

— Așa? Ȧine punga, ȕice Scaraoschi intr'o iuȕelã. De-odatã se făcu ca un fum, care se ridicã în sus și apoi se lãsã cu încetul și intrã tot în pungã.

— Iatã-mă's în pungã!...

— Ești în pungã.

— Da!

Atuncĩ omul închise punga, și întrebã:

— Tot în pungã ești?

— Tot!...

— Apoi poți eși afarã.

— Nu pot.

— Dacă nu poți, sănătate! Puse punga în brău și se întorse acasă. Punga era cea de la D-deu. Intră în fierărie, puse pestelca cea de lucru, luă cu cleștele punga, o turnă în foc, trase din foi vartos până o făcu roșie și de acolo o pune pe ilău și « dați băeți! Să lucrez și eu că de mult n'am lucrat ». Daū vartos și băteaū cu ciocanele, cum se bate, și pe o parte și pe alta. Când o lungea, când o lățea, până vedea că s'a răcit, apoi o turnă iar în foc și începea iar din capăt și tot așa...

Țipa și se ruga Scaraoschi, dar degéba. Nu l'aū lăsat până ce n'a venit un drac și a adus zapisul.

Puse zapisul pe foc, măi trase pungei o fier-tură și un rënd de bătae, apoi o deschise și dede drumul lui Scaraoschi.

Când se vădu el scăpat, o apucă la sănătósă peste câmp, cu picioarele sgârcite și în vârful degetelor, fără a îndrăsni măcar să se uite înapoi, și se opri tocmai în fundul ia-dului.

— Nu cum-va să primiți pe aicea vre-unul din cei cu ciocan, dice el dracilor. Când veți vedea vre-unul de departe, închideți degrabă porțile și păziți să nu-l scăpați înăuntru, c'apoi văi de pielea vóstră! !...

Nu mult după asta fierarul se bolnăvi, pentru că după cei șapte ani trebuia să móră.

Aprópe de mórte lăsă cuvânt ca să-î pue și ciocanul cu dânsul în sicriú.

Cuvântul i-a fost ascultat și după îngropare își luă ciocanul în spate și porni la iad.

Când îl vedură dracii de departe începură a alerga și a trânti zăvórele pe porți de gândia că i-a apucat ceva.

— Deschideți pórta, dice fierarul ajungând.

— Nu se póte!

— Deschideți! Aicea mî-e împărțit să staú.

— Nu se póte!

— Apói dar, ce să fac? Să mă duc la raíú.

— Du-te unde scii, numai aici nu.

Mai bātu el cât bātu, dar vedënd că nu-î deschid, inceptu a se uíta împrejur.

O mulțime de drumuri din tóte părțile se strângeaú la pórta iadului. Pe care să apuce el?

Vedú mai încolo o cărárușă, apucă pe dinsa și ajunse la raíú. Vrea să intre; ingerii îl alungă cât colo și-l trimit la iad.

Se duce la iad, porțile închise. Se întórce la raíú, îl alungă din noú. Umblá de vr'o trei orí, când la iad, când la raíú, dar nu era chip să se acúeze nicăeri. Rēmăsese așa pe cãmp. Rēú! Ce să facă el? Se întórce iar la

raiu și se pune pe lângă un înger să-l priméscă.

— Tot nu vor să mă priméscă la iad.

— Apoi ce să-ți fac? ȕice îngerul.

— Ce să faci!... Săracul de mine! Am umblat de atâtea ori, dur la dél dur la vale ca sita la cumetra și tot degéba, mă dor și piciórele. Scii ce, adică de ce nu m'ați primi și pe mine aici?...

— Tacă, bre, din gură!

— Da, ȕe! Unde merge mia mérgă și suta: printre atâția câți sint aicea, dacă voiu intra și eă, ce se mai înțelege unul?...

— Nu se póte.

— Apoi las, batâr să mă uit puțin înăuntru.

— Eă, de! Uită-te și fugă, dá-mă pace!

Când auȕi că-l lasă, bucuria lui nu fu próstă. Incepu a se pitula lângă portiȕă ca să vadă înăuntru, și cum ședea cu cȕocanul, se făcu că-l scapă și-ă dete drumul în grădină.

— Ce-ăi făcut? întrébă îngerul.

— Am scăpat cȕocanul. Am voe să-l iéu?

— Haide ié-l mai degrabă!...

Se așeză decă în genunchă ca să tragă cȕocanul, dar în loc să-l apuce, il împingea mai înăuntru și tot intră după el în raiu.

— Dar ce faci acolo? Nu mai eși odată cu cȕocanul?...

— Ba es, dar nu-l pot apuca.

Tocmai atunci, iată și D-zeu cum se plimbă prin grădină, zări pe fierar.

— Ce cauți tu acolo ?

— Nimica, Dómnne, am seăpat cïocanul.

— Ce cïocan ?

— De, am avut nisce pëcate...

— Dac'ai avut pëcate, du-te la iad.

— Am fost de vr'o trei orî și nu mă primesc. De, și cum să șed eú singur pe câmpiele acestea pustii !? De aceea venisem, dic, póte mă primiți și pe mine aici.

— Intră, dic D-zeu, numai dá afară cïocanul.

Când auđi fierarul, alergă tot o fugă, luă cïocanul și rezemându-l afară la pórtă, dise : către ingeri.

— Iată, il pun aici, dar să se scie că e al meú.

Apoi se duse în raiú și rămase acolo, până în ziua de astăđi, dar fără cïocan. Iar la iad cine scie câtă vreme ședură dracii cu porțile închise de frica lui.

DELI-SATÎR

(Poveste)

« Poveste, poveste,
» Dumneșeu la noi sosese ;
» De nu 'n casă, la feréstră
» S'asculte povestea noastră ».
(Popular. Satul Stolnicenii, lângă Pașcani).

Acuma, șice că era o dată un negustor bogat care avea trei feciori, tus-trei ómenî mari, adică cum s'ar prinde flăcăi.

Acuma dacă erau flăcăi mari, bunî de însurat și de dat la casa lor, tatăl lor ce să facă el? s'a luat într'o șa și i-a chemat pe tus-trei și le-a șis :

— «Apoi, dragii tatei, acuma eș sint bătrân, iară voi, flăcăi bunî de însurat și de dat la casa vóstră, și de aceea m'am gândit și eș să vă dau la fiește-care câte o mie de galbenî, să vă duceți să faceți și voi singurî negustorie,

fieși-care cum veți pricepe cu capul vostru, și care cum o eși așa 'i va fi și norocul ».

După ce le-a ȃis vorba asta, le-a dat bani — cȃte o mie de galbeni — și ei s'au gȃtit cu cele ce le trebuiaũ și au și pornit la drum. S'a dus cel mai mare, dupȃ aceea cel mijlociũ și pe urmȃ și cel mai mic. Dar la pornire, tatȃlor le-a mai dat și un sfat. Le-a ȃis numai atȃta :

— «Cȃutați, bȃeți, pe unde vȃ duceți, dacȃ vȃ prindeți tovarȃși cu cine-va, uitați-vȃ la dȃnsul cȃnd se pune sȃ mȃnȃnce, și dacȃ vedeți cȃ taie pȃnea cu cuțitul și face parte drȃptȃ la toi, luați-l tovarȃș, ori în slujba vȃstrȃ; iar de vedeți cȃ rupe cu mȃnele fȃrȃ nici o socotȃlȃ, ori își linge degetele, atunci nici de tovarȃș sȃ nu-l luați, nici în slujba vȃstrȃ sȃ nu-l primiți și sȃ n'aveți cu el nici în clin nici în mȃnecȃ ».

Numai atȃta le-a ȃis.

Dupȃ aceea, se 'nȃtelege, ei s'au dus, iarȃ el a rȃmas acasȃ — ca un om bȃtrȃn ce era — sȃ-și cate de bȃtrȃneȃele lui.

S'au dus și ei : unul încolo, altul încolo, fieși-care încotro l'a dus mintea și încotro s'a priceput și el sȃ se ducȃ.

Cel mai mare s'a dus în tȃrgul cel mai mare

din lume: să ȕicem de pildă la Șarigrad ori la Lembric, ori cine mai scie unde.

Și când a ajuns el acolo, și când s'a vȕdut el de capul lui și cu atăta bănet la dȕnsul — că, de, o mie de galbeni nu e jucărie (eū m'ași prinde să-mi dea acuma cine-va în mână măcar pe jumătate)—el, ce să facă? S'a dat la crailicuri și la bȕt și la mȕncat și la cheltuit până ce cu bȕtura și cu mȕncarea și cu petrecerile și cu femeile a sfirșit toți banii.

După ce a isprăvit toți banii, ce să facă el? S'a întors rușinat înapoi, la tată-sȕu și l'a rugat să 'și facă pomană să-l primȕscă măcar ca hărgat la dȕnsul. Acuma tată-sȕu, se înȕtelege că l'a primit, dar el a rȕmas rușinat, ca vai de capul lui și nici nu mai îndrăsnea măcar să scȕtă ochii în lume.

Cel mijlociū, s'a apucat și s'a făcut negustor. A cumpȕrat marfă, a deschis prăvălie, a făcut cheltueli; dar degȕba. Cȕt cheltuia și cȕt făcea tot cȕștig nu mai avea; că toți il furaū din tȕte părȕile. A rȕmas și el calic și s'a întors iar la tată-sȕu.

Dar băȕtul cel mai mic, până atunci, încă nici nu se gȕndise ce să facă el cu banii.

Când i-a dat tată-sȕu mia de galbeni, s'a luat și s'a pornit să se ducă și el în lume, dar

cu nici un gând hotărît. Mergea și el prin sate, prin târguri și se uita și el la lume cum alérgă unul încóce, altul încolo; nu începea nici un fel de negustorie, dar nici de crailicuri nu s'apuca; iar ómenii sěraci pe câți îi întâlnea pe toți îi miluia și le măi dădea încă de întrecut. Le dădea îmbrăcăminte, le dădea bani, le făcea case, și din ceea ce erau sāraci îi făcea să fie cei măi bogăți.

Dar tot umblând el așa, iacă într'o ȓi îi vine în gând să-și cate și el un tovarăș orî un hărgat, un om care să fie al lui, că să aibă și el cu cine să se măi pună la cale din vreme în vreme când ar fi să 'i vie la îndemână să s'apuce și el de vr'o trébă, orî de vr'o negustorie. Așa el a spus la un altul dintre cunoscuți și la ómenî de prinprejur că-î trebuie un așa fel de om și a lăsat cuvânt, se înțelege, că dacă s'ar găsi cine-va să se tocmescă să vie acasă la dēnsul, acolo unde ședea el.

După ce a eșit vorba asta prin lume, într'o ȓi cum era el acasă, numai ce vede că intră pe ușă un om, mare orî mic, așa cum o fi fost, dar bine îmbrăcat: burnuz blănit, cușmă bună pe cap, cismă bună în picior, semēna ca un fel de negustor.

— Bună ȓiua.

— Mulțămesc dumitale.

— Ce poftesci ?

— Apoi ce să poftesc, ȕice, am venit la D-ta că am auzit că ai nevoie de un tovarăș de negustorie.

Băietul se uită la densusul, vede că sémână să fie un om de ispravă, dar parcă ȕi spunea inima ca să nu se întovărășescă cu densusul, că inima omului tot-d'a-una ȕi spune, numai omni n'ascultă și de aceea greșesce el. Așa ca să aibă când se mai gândi și ca să nu ȕie pe om degéba fără răspuns ȕl poftesce să mérgă să mánance cu densusul, și chiar pornesc amên-doȕ să se ducă pe acolo pe aprópe la o cârciumă.

Pe drum, băietul, tot drumul se gândea și se bătea cu gândul că de ce ȕi era lui inima indoită ? Dar degéba își frăminta el capul și mințile—că se rostogoliau gândurile în capul lui cum s'aude că se rostogolesc bolovaniȕ prin Bistrița ori prin Trotuș—că inima lui tot stricată era.

Când ajung la cârciumă, băietul așa pe gânduri cum era, ȕice și el într'un noroc : « hai să ne punem lă masă », și dacă se întemplă să mai capet alt curaj, bine de bine, dacă nu, fac și eu cum o da D-ȕeu și Maȕca Domnului.

Aşa poruncesce el de le aduce pâne, vin, nisce pesce morun, fript bine şi ce-a mai dat D-zeu şi se pun la masă.

Dar la masă, băietul cum era el tot pe gânduri—că mai nică nu-î era fôme, şi mai virtos că era c'un om străin, cum s'ar prinde, c'un musafir—il lasă pe dânsul să începă masă. El (negustorul) rupe din pâine şi din peşce şi începe a mânca.

Dar când rupe el pânea, atunci şi băietul îşi aduce aminte de vorba ce î-a dis tată-său :

«Daca vedeţi pe unul că la masă rupe pânea cu mânilé, pe acela să nu-l luaţi de tovarăş...»

Iar când şi-a adus el aminte de vorbele astea de o dată î-a săltat inima de bucurie ; că de aceea era el pe gânduri, că inima lui sêraca îi spunea c'a uitat de sfatul tatâne-său, făr-de-cât ea n'avea gură să-î spue. Aşa, bucuria băietului a fost nespūsă.

A stat cu negustorul, a mâncat şi l'a ospetat şi l'a cinstit îndoit şi întreit mai mult de cât s'ar fi aşteptat el, iar la urmă î-a mai dat şi bani de la dânsul, dar î-a spus numai că nu pôte să se prindă tovarăş cu dânsul, pentru că a visat nóptea un vis rău şi se teme să nu care-cum-va să păgubescă, şi

să-l păgubescă și pe dânsul; iar de vorba care i-a spus'o tată-său n'a ȃis nimic. Și negustorul, dacă a vȃduț așa, i-a mulțumit, și-a luat ȃiua bună și s'a dus în trȃba lui.

A doua ȃi pe vremea prândeului, vede băiétul că intră iar cine-va la dânsul. Era un om tot bine îmbrăcat, dar îmbrăcat nemȃtesce: cu pălărie, cu cisme sclivisite, ca un boerinaș, ba și cu țigară.

Băiétul acuma ce să măi stea la gândeuri? Ese cu dânsul și se duc amȃndouă să mănânce. Porunceșce iar: pâne, vin, cârnați, și ce o măi fi fost pe-acolo.

Dar și acesta iea pânea, o rupe bucățele cu mânilor, rupe și cârnații, și de cȃte ori rupe de atâtea ori își linge degetele. Băiétul se uită la dânsul, și își aduce iar aminte de vorba bătrânului:

«Daca-ți vedea, vr'o dată, pe vre-unul, la masă, că-și linge degetele, pe acela nici în to-vărășie, nici în slujba vȃstră să nu-l luați, și să n'aveți cu dânsul nici în clin nici în mȃnecă».

Iar când își aduce aminte de vorba asta, se uită numai la dânsul cum își linge degetele, îl cinstesce, îl ospȃtéză bine și-i măi dă și bani, dar nu-l primeșce în nici un fel de tocmelă.

Apoi, de-acolo înainte câți n'au mai venit la dânsul?! Dar pe nici unul nu l'a primit în slujbă pentru că toți, care de care, orî rupea pânea cu mâna și își alegea bucată cea mai mare, orî își linge degetele.

*

Se mira și băietul că nu se găsește în lumea asta nici un om fără așa fel de cusururi, dar n'avea ce face. Tăcea și el, că dóră tată-său nu era acolo, să se tâlmăcescă cu dânsul.

Dar într'o diminetă umblând el așa prin târg, și trecând pe lângă o biserică, vede pe un ovreiū că ședea c'un ciomag mare și bătea mormântul unui mort și tot striga :

«Hoț! hoț! hoț!

»Aī murit și nu'mi-ai plătit...»

Vedând el așa se duce și-l intrébă :

— Ce este jupâne ? Ce ai cu mortul ?

— Apoi cum să n'am, dice ovreiul, dacă mi-a fost dator cu cincī-đeci de lei, și a murit și nu mi-a plătit.

Atunci el — măcar că sfirșise mia de galbeni cu pomenele și n'avea acum la viața lui mai mult de cât vr'un sorcovet și jumătate, — peste cincī-đeci de lei — plătește ovreiului.

— Na-ți, jupâne, banii și lasă mortul în pace.

Apoi când se duce el acasă pe vremea prinzului numai ce îi intră în casă un om c'un cojoc bun, mare, cu o cușmă bună pe cap și cu opinci.

El, după cum îi era acuma obiceiul îl întreba numai dacă voesee să intre în slujbă și pornește cu el să șadă la masă.

Se duc iar acolo la cărciună, poruncesce iar pâne, vin și o găină friptă și se pun la masă.

Dar când să începă masa, omul cel streindă cojocul într'o parte, scóte de la brâu un cuțit mare, taie pânea frumos, taie și găina și apoi când sfârșesce de tăiet, nu'și linge degetele ca cei-i-alți, el își șterge mânele de cojoc.

Baiétul când vede așa lucru, nu șcie ce să mai facă de bucurie că și-a găsit omul ce căuta.

— Cum te chémă, omule, îl întreba.

— Pe mine mă chémă : Deli-Satir, răspunde omul, și mă prind să slujesc la d-ta un an de țile, cu tocméla ca să nu-mi dai nici banî, nici mincare, nici bėutură, fără-de-căt la sfirșitul anului să-mi dai jumėtate din tot câștigul.

Baiétul se invoesce cu bucurie la tocméla și Deli-Satir, îi țice chiar de pe loc :

— Hai, stăpâne, să pornim, să ne ducem acolo unde ne-o fi partea noastră, că omul cât șede, îi șede și norocul.

*

Așa, pornesc ei și se duc, se duc, se tot duc, și și noapte, cu cât aș cu cât n'aș; mai poposesc pe ici pe colea pe unde dă D-zeu și ajung într'o țară frumoasă și mănăsă la niște palaturi mari și înalte și sprâncenate, și numai în aur lucrate.

Când și-a aruncat băietul ochii la palat, i-a luat ochii: La sóre te puteai uita, dar la dânsul ba; dar Deli-Satir dice:

— Las, stăpâne. Pune gând la D-zeu și hai înainte.

Iar când aș fost aprópe de palat, séra, Deli-Satir a căutat un loc într'un dos ori într'o grădină, a făcut un pat frumos numai de flori și de trandafir, l'a culcat pe băiet și i-a dis să aștepte acolo până ce va veni; iară el s'a dus în palat.

La palat ușele erau deschise.

Intră în năuntru, nu vede pe nimene. Merge la drépta, la stânga: odăi mari numai în aur și odóre și petre scumpe și frumuseți cum nu s'aș mai vedut nici la împărății cei mari; iar

la urma urmei ajunge tocmai în fund la o cămăruță mai mică. Acolo ședea mama zmeilor, că palatul era al unor zmei, care erau doi-spre-dece frați.

Deli-Satir nu deschide să intre. Șede numai la ușa cu un cuțit—un satir de cele mari—in mână și așteptă.

Ședând el așa, de-odată ușa se deschide și se ivesce baba. Dar el: hîrști o dată cu satirul și-i taie capul. Apoi ăea hoitul, il dă de-o parte închide cămăruța unde ședea ea și se duce de se pune pîtulat, la pîndă după ușa din față pe unde avéu să vie zmeii.

Acolo șede el și așteptă, șede de séră de când a tăiet baba, și până la mieđul nopții, vr'o două-spre-dece césuri și mai bine.

La mieđul nopții taman, numai ce s'aude o vijiitură, ca un vînt mare, ca o furtună.

Veniau zmeii.

El se îndosesce mai bine după ușa cu satirul în mână și așteptă. Dar nu trece mult și, hop, vine un smeű și viră capul pe ușa.

El de colo, de după ușa, cum ședea cu satirul ridicat, hîrști, îi taie capul. Dar n'apucă bine încă să dea hoitul de-o parte când, hop, vine altul. El taie și pe acela, și tot așa înainte; ei tot vin și el tot taie și dă hoiturile de-o

parte până ce face o grămadă de două-spre-zece hoituri.

După aceea se duce la băiet :

— Haide stăpâne, dice, de-acum să ne culcăm și noi într'un loc mai bun.

Iea pe băiet și se duce cu dēnsul în palat și-î arată pe babă și pe cei două-spre-zece zmei morți, trântiți unul peste altul.

Când vede băietul zmeii, și bogățiile și aurăriile ce erau pe acolo rămâne ca de lemn: nici nu mai șcia ce să dică. De când era el, și nēm de nēmul lui nu mai văduse nici zmei, nici frumusețe de palaturi și de lucruri scumpe, care le vedea acuma.

— Astea tōte sint ale nōstre, stăpâne, dice Deli-Satir. Acuma haide să ne odihnim până la diuă, ș'apoi cu D-deu înainte.

Apoi după ce vădu tot palatul și tōte odăile, iea Deli-Satir și culcă pe băiet în odaia cea mai frumósă, într'un pat numai de aur și de petre scumpe, care străluciau așa de tare că luminau tōtă casa și se vedea ca diua. Iară el se culcă, lângă patul băietului, jos, și dormiră așa, liniștiți până diminēta pe la prânz. Apoi se scōlă, iaă bani cât le trebuiau, incuie odăile tōte și ușile, iaă cheile cu dēnsii și se pun iar pe mers.

Apoi aũ mers ei vr'o trei ȝile pôte, ori cħiar ŝi o sãptãmãnã pãnã ce aũ trecut împãrãtia zmeilor ŝi aũ ajuns la hotar. Iar de acolo 'nainte cine scie cãt aũ mai mers?! Aũ trecut pãnã ŝi de Erusalim unde e buricul pãmîntului, pãnã ce aũ dat de un târg mare ŝi frumos, ŝi aũ poposit acolo.

Cãnd aũ ajuns ei în târg, tot târgul era ca într'o ȝi de sãrbãtore : luminaȝii, muzici, jocuri, mãnãri, bẽturi, nici n'aveai cu cine vorbi o vorbã ceva despre alte trebĩ, nici nu era mãcar voe sã plãngã cine-va pe vr'un mort, dacã 'ĩ-ar fi murit : numai bucurie era în tôte pãrȝile.

În bucurie aũ intrat în târg, în bucurie aũ stat tótã ȝiva ŝi în bucurie s'aũ culcat.

Iar a doua ȝi diminetta cãnd se scolla ei, ce sã vaȝã?

Tot tãrgul era cernit, prãvãliele închise, uŝile închise ŝi nimeni n'avea voe sã facã vr'un fel de veselie, nici sã ridã, nici mãcar sã îngãne din gurã ori sã fluere un cãntec mai vesel, fãrã-de-cãt sã plãngã ŝi sã se bocescã ; cã de s'ar fi aflat care-va sã arate vr'un semn de veselie, il luaũ numai de cãt ŝi-ĩ tãiaũ capul, cum ai tãia un țif de cãpã : cã numai dai ŝi il ŝi tai.

Când ved ei așa schimbare de erî până ađi și de la așa veselie pâna la atâta jale, întrébă ce este?

Dar ce era să fie?!

Impăratul de acolo din tîrg, care era împăratul cel mai mare dintre toți împărații de prin toate târgurile și de prin totă lumea, și de prin toate satele, avea o fată tîneră și frumósă și alésă și delicată, că nu mai era sub sóre alta de potriva ei. Dar cât era ea de frumósă și dăruită, n'avea noroc la bărbat.

De când se ridicase fată mare, nouă-đeci și nouă de pețitori 'i-aú venit, de nouă-đeci și nouă de orî s'a logodit, de nouă-đeci și nouă de orî s'a cununat și de nouă-đeci și nouă de orî 'i-a murit mirele chiar în nóptea nuaței și ea a rămas tot fată mare.

Petrecerea și veselia din ąiua trecută era pentru că fata împăratului se mărita de a nouă-đeci și noua óră, iar jelania de pe urmă era din pricină că și mirele acesta de pe urmă murise ca și ceilalți nouă-đeci și opt d'ina-intea lui.

Veneau de cine scie de unde feciori de împărați și de domnitori și de crai, tineri și frumoși și bogați, să ıea pe fata împăratului.

Veneau, umblau și alergau în jos și în sus

până se cununaău cu dânsa, și când colo, în nóptea nunței se sfârșeau tóte. A doua și diminéța lângă mirésă, în loc de mire, găseau numai o grămadă de óse înșirate.

Cine l-omora, cine-l mânca, pace, nu scia nimeni.

Băiétul când află de minunea asta, de tot că vrea să vadă și el pe fata împăratului.

Deli-Satir nu dice nici da, nici ba, merge numai cu dânsul la palatul împăratului.

Când ajung ei acolo, tocmai atunci și fata împăratului era în grădină c'o sapă de aur în mână prășia nisce flori.

Deli-Satir o vede, se uită la dânsa, și nu dice nimic; dar băiétul când o vede își pierde mințile, se îndrăgostesce de dânsa și vrea s'o íea de femeie.

Deli-Satir, dacă vede așa, dice:

— Apoi, stăpâne, dacă inima D-tale te îndémná într'acolo, haide la împăratul să 'i vorbim.

Și chîar s'aău dus la împăratul. Cum nu era să se ducă dacă băiétul ținea una 'nainte. Nu sciți, mă rog, D-vóstră cum e dragostea? Riđi de dânsa, nici nu-ți pasă când e departe dar când a pus laba pe tine, apoi te rid și copiii!

Se duc ei la împăratul.

Dar împăratul, când îi vede, dice :

— He., tinere nesocotit ! Păcat de tinerețele și de viața ta de până acuma și de părinții cari te-aū crescut și te-aū făcut mare cum te găsești în ziua de astă-zi, dacă aū început prin capul tău a se zimisli gândul de însurat cu fata mea. Cine s'apropie, dragă, de fata mea acela de mörte s'apropie. Chïar astă-nöpte a perit un nesocotit ca tine. Și nu crede c'a fost cel d'intăiū.... a fost al nouă-đeci și noulea. Dar, dea Dumneđeu și tóte đilele mari și sfintele sėrbători să fie măcar cel din urmă, și să nu se mai găsească minte de om care să mai năzuiască a mă face socru. Intörce-te, tinere, la părinții tăi, trăesce lângă dênșii ca să le mai inveselescă bėtrănețele și nu te supėra pe mine, că de nu-ți daū fata mea eū îți daū viața. Iar de voesci vr'un dar de la mine spune, că visteriile mele sînt deschise pentru tótă lumea.

Băiétul se uită la împăratul, și se uită și la Deli-Satir, și nu đice nimic, fără-de-căt nu-mai lăcrăméză ca un om care nu mai are nădejde.

Iar Deli-Satir când vede așa, đice împăratului :

— Luminate împărate. Noi, după daruri n'am venit, nici nu năzuim cu gând nesocotit la primejdia vieții. Noi gândim, cu ajutorul lui Dumnezeu, că fapta noastră are să fie bună și de folos și pentru Măria-Voastră și pentru noi, și de aceea stăruim să ne dați pe fica D-voastră.

Împăratul când vede așa, mai cârmesce, mai sucesce, iar la urmă n'are ce face și făgăduiesce că dă fata.

*

De aici înainte încep iar pregătiri de nuntă. Pregătesc și fac și dreg, că dór n'avea împăratul să mărite fata așa fără nici o noimă, fără masă, fără lăutari, fără nimic, de, măcar și D-vóastră să fiți în locul lui !

Apoi vine și ziua de nuntă. Prin târg, încep iar luminații, și tótă lumea se înveselesc, numai împăratul cu împărătesa și mireasa nu se mai înveselesc. Când a fost cine-va ars de atâtea orî de foc, greu îl poți face să mai pună mâna pe dînsul.

Incep nunta, nuntesc, se înveselesc tótă ziua ; iar séra Deli-Satir dice băiétului :

— Apoi, iaca, stăpâne, a dat D-șeu de te-ai văduț și cununat, cată numai la nópte când o fi la culcare, lasă feréstra de la capul vostru

deschisă și potrivește să stai cât se poate mai departe de mirésă.

Când a venit vremea de culcat băietul a făcut cum i-a ȕis Deli-Satir.

A lăsat ferestra deschisă, s'aũ culcat și nu mult după aceea, cum erau osteniți de la nuntă, aũ adormit.

Ei dormiaũ, dar Deli-Satir nu, că el nu dórme nici odată, cum nici nu mănâncă și nici nu bea, că el n'are nici una din slabiciunile omenesci.

Șede la ferestră cu satirul în mână și se uita țintă la dênșii.

Șede el, Deli-Satir, șede, șede, și numai ce vede pe față că începe a întinde din gât, a se oțeri la față, și apoi de odată că i-se deschide gura, și ese un balaur cu douẽ-spre-dece capete.

El de la ferestră atunci se întinde repede odată cu satirul și când începe a 'l invêrti, sar capetele ca nucile.

Le taie pe tôte, și apucă de dênșul și trage până ce 'l scôte tot din gura fetei, că era de vr'un stângen de lung.

A doua ȕi diminéța, împèratul după cum scia de alte dați, strigă la slugi:

— Ian să mérgă care-va să scótă de acolo ósele nesocotitului celui de ieri ».

Slugele se duc; dar când deschid ușa la odaia fetei și ved mîgla cea de capete și cătu-mi-ți-i balaurul trîntit în mijlocul casei, se bagă în tóte cităniele. Nicî nu măi intră în odaie, se uîtă numai de departe la băiét și la fată cum dorm fără nicî o grijă și apoi dau fuga la împëratul și 'i spun că tinerii sunt sănătoși și dorm.

Impëratul, când aude, se uîtă la slugi, gândește că vorbesc într'aiurea, și nicî nu vrea să credă până când nu se duce de vede singur, cu ochii lui.

Dar când se incredinteză el cu tot dinadin-sul că ginerele lui trăesce și când vorbește chiar el cu dînsul, atunci poruncesce chef și veselie pe trei părți măi mare de cât in ziua nunței. Și aũ mâncat și aũ bẽut și aũ banche-tuit tótă ziua până séra.

Iară la vremea culcării, Deli-Satir spune băiétului să facă tot ca in nóptea trecută. Și iar a măi ieșit un balaur cu douẽ-spre-dece capete și iar l'a tăiat Deli-Satir. A treia nópte tot așa.

Dar a treia zi diminéța, când se face ziua, împëratul era la ușa lor.

Când deschide el ușa, și vede iar un balaur ucis și băiétul și fata vii, se duce la patul lor

și incede a-î săruta și a-î drăgosti parcă atunci i-ar fi căpătat, ori i-ar fi dăruit D-deu. Iar când vine și Deli-Satir și-î spune că de acuma s'a trecut primejdia, atunci împăratul îi și blagoslovesce să trăiească fericiți: că împăratul poate blagoslovi ca și popa. Apoi iar bucurie și veselie trei zile și trei nopți, că dór acuma era adevărata nuntă.

Iar pe băiet pentru că s'a arătat așa voinic îl face împărat în locul lui.

După asta vine și Deli-Satir la băiet și-î dice :

— Acuma, stăpâne, anul meu s'a împlinit.

Haide să împărțim câștigul ș'apoi D-ta să rămâi la împărăția D-tale iară eu să mă duc în drumul meu.

Băietul se prinde bucuros, și se pun la socotit și la împărțit și împărțesc, tot ce au câștigat, în două părți: una pentru băiet și una lui Deli-Satir.

Numai un lucru rămăsese neîmpărțit—femeia—fata împăratului: că și pe dânsa tot amândouă au fost câștigat'o.

Băietul, cum era el bun la inimă îi dice lui Deli-Satir să și-o ia lui; iar Deli-Satir dice:

— Nu, stăpâne. Noi am avut vorbă să împărțim tot câștigul. Trebuie s'o împărțim și

pe dânsa. S'o tăiem în doë, să îei d-ta jumătate și eü jumătate.

Băiétul care nu eșia din vorbele lui Deli-Satir să prinde și la asta, măcar că-î părea rău să ucidă o fată de împărat așa de frumoasă și daruită cu toate darurile femeesci.

Atunci Deli-Satir pune pe fată pe un trunchiü, și când se răstesece odată cu satirul, îi mai ese din gură doi-spre-dece puï de balaur, pe urmă se mai răstesece de douë ori și mai ese câte doi-spre-dece puïșori mici, dar care aveaü să se facă balauri mari.

După aceea o îea pe fată de mână și o dă băiétului.

— Ține, ȓice, stăpâne. Trăesce cu dânsa în pace și fără frică.

Acuma ai femeie curată, că eü am curățit'o de tot ce avea rău într'ênsa.

Te-am scăpat de primejdie.

Bietul Deli-Satir! Unde-l mai găsești astăzi?! Pe câți ómeni nu 'i-ar scăpa el?!...

După aceea Deli Satir, îea partea lui de avere și o dă tot băiétului.

— Ține, ȓice, stăpâne și partea mea. Ține și stăpânesce și împărătesce peste tot în pace și fericire. Eü sunt omul cel mort pentru care ai plătit unui ovreü cinci-deci de lei. Te- sluj it ca să-ți rêsplătesc.

Acum mă duc la locul meu, pe lumea cea-
laltă; D-ta rămâi.

Fii fericit și-ți învață copiii să fie milostivi
ca și D-ta, și rămâi sănătos!

Și când dice rămâi sănătos, de odată se
vede ca o lumină și el se face nevăzut. Iar
băiețelul rămâne stăpân și peste împărăția care
o luase cu fata și peste împărăția smeilor, și
se gândește cât de mult 'i-a ajutat sfatul ta-
tâne-seu: « ca să nu primescă la dânsul pe
omul care își linge degetele ». Că frații lui
n'au ținut sémă de vorba asta și de aceea au
calicit și au ajuns așa de rău.

După aceea băiețelul și-a adunat tóte nému-
rile, a chemat pe părinți, pe frați, pe socri și
s'au aședat să trăescă cu toții la un loc cu
bucurie și fericire.

Iar la întâlnirea lor s'a făcut o masă și un
chef și o bucurie care a tinut trei zile și trei
nopti. Și era și nașul Gheorghe pe acolo și a
băut atâta vin, că săruta soba și-'i dicea:
mamă; și de atunci s'a deprins D-lui a bea.

SOTIA BABEI

(Poveste)

Haï, poveste, și poveste,
Că de spus de acuma este ;
Că 'n poveste ce-o să fie
Numai Cioplea de le scie.

(Popular)

A fost o dată, pe unde a fost, o babă bătrână... dar încă tot în putere, ca să umble încóce și 'ncolo, pe la mese și pe la pomene. Că mâncare acasă mai că nu mai făcea : mai mult prin sat, pe la nepoți și pe la nepóte îi era masa.

Pe une-locuri o chema, pe aiurea se ducea și nechemată și trăia și ea de ađi până mâne.

Intr'o ăi, cum venea ea de nu sciú unde, aude subt un mal un plâns de copil. Când se duce colo găsesce un copilaș mititel, mititel,

învălit în nisce petici și, de milă, îl ridică bi-
nișor în brațe și l'iea cu dânsa. Iar de aici
înainte pe unde se ducea, nu se mai ducea
singură ci cu băiétul — că era băiét, dar nu
sciū cum îl chema. Sciū că după ce s'a făcut
mai mare, ómenii îi diceau : *Șotia babei*, că
numai șotii făcea pe unde trecea. Și pe acasă
și prin sat nimic nu rămânea de dânsul ne-
răsturnat.

Dar cu tóte șotiile lui cât a trăit baba, trăia
și el mai din lesne, iar după mórtea ei vai de
capul lui. Se tocmia și el hărgat când la unul
când la altul dar din tótă hărgăția s'a ales cu
calicia.

Mai la urmă s'a însurat și el, dar ce-ți e
bun? Avea o casă de copii goi ca napul și hă-
misiți de fóme; și nici un chip de câștig, nu-
mai dór de pomană dacă vrea cine-va să-i dea,
că pe lângă alte păcate mai era încă și leneș.

Intr'o di cum venea de la o stână, aducând
și el în sin pentru copii o bucată de caș, se
pune pe colacul unei fântâni să se mai odih-
néscă, rupe din caș și începe să mănânce.

Cum mânca el, muscele de pe la fântână
biziău și ele pe lângă dânsul, iar colacul fân-
tânei unde pusese el o bucată de brânză se

făcuse negru de musce. El uitându-se la ele
 iew treucuța cea de beüt apă de la fântână și
 când dă odată lătesce vr'o sută dintr'ênsele.

In vremea asta, iaca vine și un smeü, cu
 douë burdufuri, ca să iew apă.

El se uită la smeü.

Smeul se uită și el la dênsul și-ï dice :

— Măi, tare măi ești slab și păcätos.

— Slab, slab, dice el, dar cât is de slab, tot
 am omorit c'o lovitură o sută de suflete.

Când aude smeul de-o sută de suflete se
 cam increșesce. Dar vrënd să-ï cerce puterea
 dice :

— Dacă ești așa de puternic poți strânge
 piétra 'n mână să se facă tărițe ?

Și când dice vorba asta se plécă chiar jos,
 iew un prund, și când il strânge odată 'n mână
 il sfărâmă de-l face tărițe.

— Asta nu-ï nimica, dice Șotia babeï, eü
 pot stringe piétra să curgă zer.

Se plécă și el jos, dar în loc să iew o piétră
 băgă mâna în sin, scóte o bucată de caș, o
 strânge pân ce curge zer ș'apoi o dă în gură
 și-o mănâncă.

Smeul rămâne incremenit și cu ochii bol-
 diți. Cine s'a măi veđut să scótă zer din piétră
 ori să mănânce pietre ! Dar ca să se incre-

dințeze mai bine îl îmbie să se trântescă cu dînsul.

— Hai la trântă ȕice smeul.

— Haide ȕice Őotia babei.

Se scólă Ői se prind la trântă. Dar cînd îl stringe odată smeul, el dă ochii, peste cap.

— Ce este bre? întrebă smeul, ce te uii în sus?

— Ce să fie, ȕice Őotia babei, mă uit Ői eu să vĕd in care nor să te asvĕrl.

Cînd aude smeul de asvĕrlit in nori se lasă de trântă, începe a umbla cu binișorul, se prinde frate de cruce cu dînsul Ői-l ȕea la el acasă.

Ba încă se duce mai inainte Ői dă de veste Ői celor-l'altii doi smeii :

— Őotia babei vine la noi! Să nu carecum-va să ȕiceți vr'un cuvint nesocotit să-l supĕrați că e vai de capul vostru! Vĕ prăpădesce! Pe mine cât p'aci era să mă arunce in nori.

Smeii ceil-altii ce să ȕică? Se temeauă Ői ei. Aă primit pe Őotia babei cum ar fi primit pe vodă ori pe mitropolitul. Il puneau la masă cu dînsii, ii dădeau de mîncat Ői de bĕut, Ői nu-i ȕiceau nici măcar negrii ți-s ochii.

A stat el așa, vr'o câte-va ȝile, ca mosafir. Dar de la o vreme mosafirul se 'nvechesce și trebue să mai începă și el a pune mâna pe câte ceva: că boul că e bou și tot tipăresce locul unde vrea să se culce.

Așa într'o ȝi, îi ȝic și lui smeii să ȝea cele două burdufuri și s'aducă apă.

El ce să facă? Ia burdufurile; dar vedând că nici nu le pôte ridica, le târăsce după dên-sul spre fântână.

— Da ce faci, frate, îl întrebă smeii.

— Ce să fac?! Mă duc la apă.

— Apoi de ce târăsעי burdufurile și nu le ȝeai pe umăr?

— Ce vorbă? Cum să le pun pe umăr, să mă fac de rîs, eũ care c'o lovitură ucid o sută de suflete? Nu mî-ar fi mie rușine să pun în spate nisce bășicuțe de alde astea?!... așa ȝice și se tot duce înainte.

Când ajunge la fântână, scóte tu apă cu burdufurile și le pune în spate, dacă poți, pline, când de abia le târăsעי deșerte?

Lasă frumușel burdufurile de o parte și s'apucă de săpat imprejurul fântânei.

Acasă smeii așteptă apă.

De la o vreme dacă ved Smeii că el numai vine trimet pe unul dintre dênșii pe urma lui.

Când ajunge smeul la fântână și-l vede săpând, întreabă ce face?

— Apoi ce să fac? Ți-dice, m'am apucat să sap fântâna s'o aduc cu totul acasă. Ce să mai vii în fieșce-care ți până pe aici, să tot cântăresc apa țira-țira cu bășicuțele astea de risul Țomenilor?!...

— Da, mă rog, D-tale nu mai săpa!...

— Ba eii sap!...

— Mă rog, D-tale! Ne strici bunătatea de fântână cu lucruri de isvȃre, care le-am apucat de la moși și strămoși. Nu te teme că nu te mai trimetem la apă. Uit'te chiar acuma imi ieaă singur apă, numai haide acasă.

Iea smeul burdufurile, le umple de apă și le pune în spate, dar Șotia Babei Ți-dice:

— Hai, dute înainte singur cu bășicuțele tale. Nu mă mai face de rușine, să mergi alăturea cu mine, cu dênsele în spinare!!

Când s'a dus zmeul acasă și a spus celorl-alti că Șotia Babei era cât p'aci să le strice fântâna s'au supêrat zmeii și au ocârât pe cel ce l'au adus la dênșii, de nici nu putea bietul să iea măcar un paă de jos.

★

După aceea intr'o Ți fiind că se sfîrșise lemnele și nu mai avêu ce pune pe foc, il trimit la pădure să aducă lemne.

Adusul lemnelor la dênşii era aşa :

Se ducea un smeŭ, lua un copac în spate şi-l aducea acasă.

Dar Şotia Babei, ce să facă ? Se duce la pădure s'apucă de jupoiăţ tei şi de legat copacii unul de altul. Când vine un smeŭ şi întrébă : Ce faci de zăbovesci atâta, el ădice că vrea s'a-ducă tótă pădurea acasă.

Smeul, ca să nu le strice pădurea, îşi ăea singur un copac şi-l rógă şi pe dênşul să vie acasă că nu-l mai trimite altă dată după lemne.

Smeul se duce înainte, dar el rămâne tot mai în urmă, că ădicea că nu vrea să se facă de ruşinea lumei întregi mergênd alătura c'un păcătos care nu pôte duce în spate mai mult de cât un copac.

*

Dar cum rămăsese el în urmă şi trecea pe lângă un éz (lac), îi vine în minte să pună acolo în apă nisce tei să se topéscă să-şi facă şi el un curmeiaşi de încins.

Dar când să pună teiul în baltă hop că vine un drac, şi începe a răcni la dênşul că de ce pune teiul acolo, că balta e a lui.

El păre că nici n'aude ce spune dracul şi pune înainte la tei.

Dracul dacă vede așa și dice ca să se întrecă din putere și cine o fi mai tare acela să rămână stăpânul eleșteului.

Nu departe de acolo páscea o épă albă și dracul și dice că cine o putea încunjura lacul de trei ori cu épă în spate acela să fie stăpân și chiar se duce, ȳea în spate épă, încunjură lacul de trei ori și vine înapoi pic de apă și gâfăind.

Dar Șotia Babei, și dice :

— Vai de capul tĂu drace! Tu duci épă în spate și vii mort de ostenit; eĂ ȳi-o duc între piciorĂe și nici deget nu mĂ dĂre!!...

IncalecĂ pe épă și ca de cĂnd vorbim de dĂnșii înconjurĂ lacul, rĂmĂne pe dracul și se face stăpân pe éaz.

S'a fĂcut bogat cĂ dĂrĂ ézul dracului nu puȳin lucru era. NumĂi de adĂpat vitele vara și tot fĂcea bani.

Dar într'o și umblĂnd el cu smeii printr'un rĂdiĂ, pe vremea cireșelor, un smeĂ apucĂ un copac de virf il îndĂe în jos și-i dĂ lui sĂ ȳie ca sĂ pĂtĂ culege. Dar cĂnd pune el mĂna sĂ ȳie, copacul se îndrĂptĂ la loc și-l aruncĂ pe de asupra, cine scie unde. NumĂi el tot are noroc :

Cade tocmai peste un ȳepure și-l prinde,

ș'apoi ȃdice, cãtre smeii cã de grabã sã nu scape iepurile s'a repeȃdit d'a dreptul peste copac. S'aũ incercat și smeii sã sarã peste copac dar degẽba, așã cã smeilor le intrase frica în óse și cãutaũ acum tóte chipurile sã scape de dẽnsul.

Ce sã facã ei? Se sfãtuesc cã nóptea când odormi el sã-ĩ dea fiesce-care cãte un maĩũ in cap și sã-l omóre.

Dar el cum face, cum drege, aude ce pun ei la cale și sãra în loc sã se culce pe prispã unde se culca tot-d'a-una, pune piua și pilugul în locul lui, le invãlesce frumos ș'apoi se duce de se culcã maĩ încolo, in umbra gardului, în adins ca sã pótã vedea pe smeii.

La mieȃul noptei numai ce ies smeii din casã cu maĩul cel mare, care era tot de fier. Merg la prispã trãntesc fiesce-care cãte un maĩũ, cãt ce póte, în capul pilugului ș'apoi se duc liniștiți în casã. Smeul cel maĩ mic tot maĩ cãrtea nu sciũ ce, dar cel maĩ mare ȃdice: tacĩ bre, cã l'am turtit sãracul!

Dupã ce se duc ei în casã, el, se 'nȃlege, iese de sub gard, dã piua și pilugul de o parte și se culcã la locul lui.

A doua ȃdi de diminẽtã când se scólã smeii

in loc să-l găsească mort lat, îl găsesce măturând prispa.

Dar ce este frate? Ce ți-a abătut să te apuci așa de diminătă de măturat prispa?

— Da, o mătur și eu, dice el, că mi se pare că sunt purici; că m'aă cam pișcat vr'o doi trei astă nópte, pe la mieđul nopței.

Când aud zmeii, că maiful lor pentru densusul era numai un purice, se încrucese și hotărăsc să-ı dea tot ce ar cere el, numai să-l facă să se ducă de la densusii, să nu care-cum-va să se mânia într'o ți, să-ı uciđă.

Așa când a fost la vremea mănăcării și s'aă pus să mănânce, începură ei să-l ıea cu vorba pe departe, că ei aă de gând să se ducă de pe acolo, că pe densusul nu-l pot lua și că dacă se prinde să se ducă înapoi de unde a venit ıi daă două burdufuri de galbeni.

El se face că nu vrea, dar la urmă se învoesce, numai dice că burdufurile cu bani să i-le ducă unul dintre densusii acasă, că lui nu-ı dă mâna să se facă de rușine să ducă 'n spate nisce hășicuțe ca acelea.

Smeii se învoesc bucuroși și după masă un smeū ıea 'n spate cele două burdufuri pline de galbeni și pornesce cu densusul.

Dar cum mergeaă ei pe drum, el înainte și

smeul după dânsul, când se răsuflea smeul îl împingea cu suflarea lui cine scie unde înainte, iară când își trăgea sufletul, îl trăgea și pe dânsul de i se isbea 'n piept.

Smeul vedând așa îl întrébă, de ce tot alérgă așa, când înainte când înapoi. El ce să dîcă? Dîce :

— Dómne, frate! Când îmi aduc aminte de acasă de copii și de femei fug ca un nebun înainte, iar când îmi aduc aminte de tine vin să te mănânc!

Il bagă în draci pe bietul smeu. Apoi se dă alătura cu dânsul și începe a-î povesti că el are casă, și femei și copii; că acoperământul casei e făcut din fașii de piele de smeu—(dar el era de scórțe de teiu)—că toți copiii lui sint îmbrăcați cu piele de smeu—(ei erau cu pielea gólă)—și că mănâncă numai carne de smeu(?...)

— Dar de unde mai aveți atâtia smei?

— De unde? Prind copiii pe unde-i găsesc și ei. In ziua când m'am întêlnit cu tine, băietelul cel mic prinsese un smeu, și ce mai rîdeam cum se juca cu dânsul, cum îl ridica de picîore, de urechi, de limbă... dar până când am prins noi de veste, dracul de copil s'a apucat și i-a mâncat capul. Dar și mă-sa

i-a dat o urechetură de s'a dus vestea, nu de alta, dar ne trebuia chiar un smeŭ sdravăn pentru móră. Și acesta era slăvit pentru atâta trébă. Era nalt și sdravăn de douë ori cât tine. Eŭ, cum l'am vëđut, 'mă-am pus ochiul, că mai am vr'o cincî-spre-dece ca dënsul la móră.

Cînd aude smeul vorba asta se sperie și mai al dracului, și începe a întreba dacă nu cumva copiii s'ar anina și de dënsul.

— Apoi nu știu dëŭ, dîce el. Dar lasă că mă duc eŭ înainte să le spun să-ți dea bună pace.

Așa, s'a dus Șotia babei înainte acasă. Dar a spus copiilor să ăea fiesce-care câte o custură și câte o petricică, și cînd o veni smeul toți să tot ascuța custurile pe pîetră și să strige :

Mi-ă a mînca de carne de smeŭ!

Ba, încă a mai chemat și de prin sat copii. Iar unŭ băiét i-a spus să umple un sac cu nisce surcele, și cînd o veni zmeul, el să ăea sacul cu o mână și să-l arunce în pod. Apoi s'a dus innaintea smeului.

Cînd ajunge acolo smeul, odată copiii toți ies cu cîrdul înainte și încep a ascuți custurile și a striga; mi-ă a mînca de carne de smeŭ!

Mi-î a mânca de carne de smeû...

Iar când intră smeul în tindă, băietul cel cu sacul, ica sacul c'o mână și-l aruncă în pod.

— Dar ce a făcut băietelul cela întrébă smeul?

— Ia, a aruncat și el un burduf cu bani în pod, dice Șotia Babei.

Când mai vede smeul și comedia asta, lasă burdufurile jos în tindă, numai dice nici bună ziua, ieșe pușcă pe ușă și se duce parcă ar fi scăpat de la gros. Dar n'apucă el a se duce departe, când iaca îl întâlnește o vulpe și-l întrébă unde a fost. El spune că a fost la Șotia Babei. Vulpea atuncea începe a-l ocări și al face prost și gogoman și netrebnic.

— Cum se pôte, dice ea, să vă înșele pe voi, cogemite smei, un păcătos ca acela?! Acela avea la casa lui numai două găini. Una î-am mâncat'o eû, și acuma mă duc s'o mănânc și pe cea-l-altă. Haide cu mine înapoi să-ți scot eû dreptatea !...

Când aude așa smeul, se întorce înapoi cu vulpea.

Dar cum veneau ei amândoi Șotia Babei îi vede pe feréstră, ese în prag și strigă la vulpe:

— Hei, hótă de vulpe, de când te-am trimis eû, numai un smeû îmi aduci?

Când aude smeul vorba asta trage un picior vulpei de rămâne țepănă și cu dinții rînjiți. Iar când se uită la dânsa și o vede cu dinții rînjiți, îi mai trage un picior și-i ȃdice :
— Ce? încă rîȃi?!...

Apoi Smeul s'a tot dus ; iar Șotia Babei a rămas bogat, stăpân și peste lacul dracului și peste banii smeilor. Iar cei-l'alți ómenii cari mai înainte nu voiaũ să scie de Șotia babei, vedënd că el s'a închiaburit, aũ început a lua pildă de la dânsul și s'aũ pus și ei pe minciuni și pe șmecherii, și tot în minciuni și șmecherii aũ dus'o până mai alaltăeri ; că de eri în cóce s'aũ făcut detrębă, (cari nu-s în trębă).

BUSUIOC VERDE

(Poveste)

Acuma, era o dată un vânător bătrân și avea trei feciori. Acuma vânătorul cela, precum era el bătrân s'a gândit ce să facă feciorii, și s'a hotărit să-i învețe meșteșugul lui — vânătoarea; că ȳice că omul fără de meșteșug e ca o pasere fără aripi.

Așa, într'o ȳi, s'a luat el cu feciorii și s'a dus la vânat.

Cel mai mare a împușcat o rață sêlbatică, cel mijlociu a împușcat o prepeliță; și bătrânul vedându-i că sciũ să vêneze le-a ȳis: bravo băeți, despre voi nu mai am téma că nu-ți avea cu ce trăi. Că măcar un vânat pe ȳi dacă vênezi — și mic și mai ales dacă se 'ntemplă ceva mare, tot ai acolo ce mânca.

Dar băietul cel mic până acuma înca nu vinase nimic.

Mergând ei așa înainte, numai ce iaca un iepure tupilat într'o tufă.

Haide, băiete, ȕice bătrânul băietului celui mai mic, acuma să te vȕd și pe tine.

Băietul cel mic se uită la iepure și în loc să tragă să-l vinezze, el ia de jos o ciôtă și o aruncă într'insul de-l sperie, ș'apoi când îl vede că fuge, el trage și dintr'o dată îl culcă la pământ.

Când vede bătrânul trȕba asta ȕice :

«Apoi, dragul meu, băiete, și frații tȕi sciũ a vȕna, și sint vinători, și eũ sciũ a vȕna și sint vinător, dar tu ești vinătorul vinătorilor».

După aceea s'aũ întors acasă cu toȕii și din vȕnaturile care le-aũ adus ei, aũ făcut o masă bună și-aũ mâncat și s'aũ ospătat, și după ce aũ mâncat bătrânul le-a ȕis :

«Apoi, dragii mei, acuma sȕnteți sloboȕi să faceți ce-ȕi voi și să trăiți după cum vȕ place, că tot așa am făcut și eũ. Numai de un lucru să vȕ păziți : să vȕnați pe orȕ unde v'o veni, numai pe Muntele Vȕnȕt să nu vȕ duceți ; că cine s'a dus pe acolo, înapoi n'a mai venit».

După asta băieții, se 'nȕtelege, se gȕndeaũ fie-care să se ducă unul incoace, altul încolo ;

iar băiétul cel mai mic își pune în minte s' o taie de-a-dreptul la Muntele Vinét.

Cei mai mari vedênd că se duce cel mai mic atunce hai și ei. Așa apucă cel mai mare înainte, cel mijlociü după dênsul și tocmai la urmă cel mic.

Când ajunge cel mai mare pe Muntele Vinét ce să vadă el? Nisce case mari și frumóse ca nisce palaturi. Porțile deschise, ușile deschise.

Intră înăuntru nu vede pe nimeni. Vede numai o masă, pusă c' un tacâm, ca pentru un om singur. Ce să facă el? Cum era el ostenit de drum se pune și mănâncă. Dar n' apucă să sfârșească bine de mâncat când de-o-dată numai, hop, vine Voinicul Vinét :

— Hei, nerușinatule ! Ce m' ai vinat vînaturile și mi- ai mâncat bucatele ? ȕice Voinicul Vinét, și prinde pe băiét de pěr, il învirteșce de vre-o doê orî, scoate paloșul și-l taie.

Cel mijlociü când ajunge o păștesce și el ca și cel mai mare.

Dar cel mic când intră în casă și vede felul de bucate, se uită numai la dênsul dar nu mănâncă ; nici nu-l atinge. Dar când vine Voinicul Vinét și ȕice :

— Hai, nerușinatule ! Ce m' ai vinat vîna-

turile și mi-ai mâncat bucatele? băietul, hăt de păr pe Voinicul Vinet, trage paloșul și unde începe a-î trage cu muchia și dă-î și dă-î și dă-î ca la fasole! Voinicul Vinet se rógă, băietul, dă-î, Voinicul Vinet o rupe de fugă, băietul, după densus, și-l fugăreșce până la marea, că mai nainte nu s'a putut duce, că voinicul Vinet avea nișce case, nișce palaturi pe un ostrov și acolo s'a fost dus el ca și cum ar fi sburat.

Băietul ce să facă el acuma? Șede pe malul mării și se bate cu gândurile.

Dar ședënd el așa, numai iaca vin nișce smei.

— Buna ziua voinice!

— Buna ziua smeilor!

— Dar ce faci acolo!

— Ce să făc, răspunde băietul, iaca așa și așa și cutare, se le spuse el totul după cum v'am spus și eu.

— Apoi, ascultă voinice, dic smei, voinicul acesta este Voinicul Vinet, dar el nu e băiet, e fată. E fiica unui împărat mare, și de vitejiile ei n'a putut să stea nici la tată-său acasă.

«A fugit aci, a pus stăpânire pe Muntele Vinet, ne-a robit și ne-a ingenuchiat și ne

lasă să perim de fόμε. Iar de s'ar găsi cineva care să ne scape de dênşa noi i-am da orice ajutor. Dacă tu socoți ori măcar dacă te ispitesci că vei putea să ne scapi de dênşa noi te ajutăm».

Băietul se invoesce și chiar se prinde frate de cruce cu smeii. — Ei îl trec peste apă, acolo pe ostrov la Voinicul Vinet, și el cum ajunge și găsește pe Voinicul îl iewa din nou la bătae. — Dar acuma Voinicul Vinet cade în genunchi și spune că e fată și se rógă s'oierte.

Vedënd că se rógă și vedënd'o și cât de frumósă era — c'avea nisce sprincene și nisce ochi care te pătrundea până în inimă, de-ți lua mințile, și un pěr de aur până la pământ și o față fragedă și curată ca oul și frumósă ca sórele din cer, — băietul n'așteptă să-l mai róge de multe ori, o iértă și se însórá cu dênşa.

Iară cu smeii s'aũ împăcat pe deplin, le-aũ dat îndărət Muntele Vinet și trăiaũ ca frații.

*
* * *

Dar într'o di când veni băietul a casă, ce să vadă el? Iși găsește femeia plêngënd. — Ce este?

— Ce să fie dragă, răspunde ea; astă-di

cum mă pîeptănam la feréstră am scăpat un fir de pîr în apă și mă tem că mare nenorocire o să ne aducă nouă asta.

Și vorba ei s'a împlinit.

Firul ei cel de pîr a fost înghițit de o mrénă și mréna a perit și aũ găsit'o nisce corábieri și aũ dus'o la împêratul, la tatul fetei.

Impêratul vîdînd o mrénă așa frumósă mórtă, poruncesce s'o spintece, sê vadă de ce a murit. — Iar când o spintecă ce se găsescă? găsesec firul cel de pîr de aur.

Impêratul cum vede pîrul il cunósțe—căci cine mai avea pîr de aur de cât fata lui — și strigă craînicul că cine s'o găsi s'aducă pe stăpâna pîrului, el îi dă óri-ce poftesce.

Tótă lumea în tóte părțile, care de care vorbia despre asta, dar o babă șchiópă de un ochiũ și chióră de un picior vine la împêratul și-i spune că: dacă i-o acoperi casa cu lei și leiți, dacă i-o face pe bărbatu-sêũ vornic și dacă i-o cumpêra peșteman și ciobóte roșii, ea aduce pe stăpâna pîrului.

Impêratul, se'nțelege, spune că dă tot.

Iar baba iea de la împêrăție o corabie cu mai multe despărțituri și pune în fiește-care despărțitură fel de fel de erburî și de buruene pîna și spinî și holeră, tóte, tóte, tóte și se

duce așa tocmai la ostrovul unde trăia băiétul.

Când ajunge baba la ostrov, băiétul nu era a casă, era la vinat.

Așa se dă baba jos și se duce la palaturi și începe a tremura și a ȃice :

— Faceți-vă pomană și primiți o biétă babă «bătrînă, păcătósă.....»

Fata împăratului, nevasta băiétului (Voinicul Vinét), când o aude așa,

— Vino în casă, ȃice, și te încălȃdesce.

Baba până s'a vȃdut în casă, atâta i-a fost greú, d'aci'nainte începe cu lingușiri :

— « Auleú, dar frumușică mai ești ? și cum trăiesci aci ? Ai bărbat ? Voinic e ? Și unde, în « ce-î stă puterea lui ? »

Fata împăratului, curată la inimă, cum era, spune tot. Spune cum a fost înainte, și cum s'a măritat ea, și tot. — Ba încă mai spune că tótă puterea băiétului stă într'un paloș care îl pórtă tot-d'auna la dȃnsul.

Baba le-ascultă tóte astea, dar tace și le scrie la isvod.

Băiétul când vine a casă și vede și el pe babă, nu ȃice nimic : ia o babă acolo !

Dar baba dracului ! Când vine vremea

culcării și vede pe băiet că se culcă cu paloșul și dice :

— « Aoleu, dragul mamei, d'apoi de ce te culci d-ta cu paloșul?!... »

De, sînteți ómenî « tineri și.... și te miri cum umblați.... — De, ferescă D-șeu, de cât să se întâmpile o nenorocire... »

Băietul așdiud așa i-se pare că baba are dreptate, descinge paloșul și-l pune într'un cuiu la cap; Iar baba, nóptea cum dorm ei, se duce drept la cuiu, iewa paloșul și-l aruncă în mare. — Și cum a aruncat paloșul și băietul a murit.

Diminéța, când se scólă fata și vede pe băiet mort începe numai a se bate cu pumni în cap și a plânge. — Să se gândescă la paloș nici vorbă.

Dar baba ca o hóță începe pe lângă dēnsa :

— Nu mai plânge, dragă! Nu te teme.

— Uit'te în corabia cu care am venit eū sînt fel de fel de erburî și de buruiene de léc.

Dacă vrei, poți să mergi să cauți că trebuie să găsești vr'una ca să-l învii.

Fata cum aude, nu mai stă la gânduri, iewa pe baba, haide la corabie, intră colo și începe a se uita la buruiene.

Dar cum trecea fata din odae in odae saũ din despărțitură in despărțitură, baba tot inchidea in urmă ușile. Iar când ajunge ea tocmai in fund, corabia pleacă de la ostrov și nu se mai opresce până la împărăția împăratului (tatăl fetei).

Așa fata s'a dus, adecă a furat'o. Iar băiétul a rămas mort.

Am uitat să vă spun, că băiétul când a pornit de acasă 'i-a lăsat tatâne-sëu un inel și la dis :

— «Ține, tată, inelul ăsta și când le ți vedea »că sânğerează și ese dintr'insul trei picături »de sânge, atunci să sciï că eũ am murit. Iar »ca să mă găsești pe mine, să sciï că pe »unde trec eũ, pe urma mea cresce busuioc »verde».

Așa in minutul când a murit Busuioc Verde adică băiétul, atunci și inelul a sânğerat și tatăl sëu s'a și pus pe drum să'l caute.

S'a luat și bêtrânul pe dira de busuioc verde și s'a dus, s'a tot dus până ce a ajuns și el la smeii cari erau frați de cruce cu Busuioc Verde, și cu dênșiï a mers să-l caute.

Când ajung ei acolo și 'l gădesc mort, încep a se gândi ce să fie? și numai de cât, daũ că paloșul îi lipsesce. Atunci vr'o doi smei se

reped numai de cât, se afundă în marea și gălesc paloșul infipt într'o stâncă.

Scot ei paloșul îl aduc afară și cum îl aduc afară și Busuioc Verde se deșteaptă :

— Hei, dar greu am fost adormit eă, țice el.

— Ba dormeaă tu de veci dacă nu eram noi.

După acea vorbesce el ce vorbesce cu dênșii și cu tată-sëu — că nu-l vëduse dóră de atâta timp—apoi țice :

— Eă mă duc de acuma să-mi caut nevasta.

Iși iëu țiuva bună și smeiă pleacă într'o parte și duc pe tată-sëu până acasă; iară el plécă să-și cate nevasta.

Adecă unde se duc Busuioc Verde? El își iëa numai «Calul de isbândă» care numai cât gândea și isbindea, incalecă pe el și gândesce la fata împëratului, și cum gândesce, de odată se trezesce la palatul împëratului, la fereastra unui foisor nalt, nalt cât vedea cu ochii, póte de trei oră mai nalt de cât turnul bisericeă; căci acolo pusese împëratul pe fată. Iar când se vede el la fereastră, bate numai o dată în geam și fata îi deschide și el o iëa numai în brațe și se 'ntorce napoi acasă, fără să simțescă nici o strajă de la împërăție și fără să scie nimeni, nici pămîntul.

După ce 'și aduce el nevasta, trăește iar în pace și liniștit ca și mai înainte cine scie câtă vreme.

Dar într'o ȃi plimbându-se el pe marea, se întâlnește el cu nisce feciori de împărat și din vorbă în vorbă spune cine este el, și spune că el a luat de femeie pe fata împăratului.

Dar acești feciori de împărat erau chiar frații fetei. Și când au auzit ei cine e Busuioc Verde, și că e de nēm prost, după ce ea era fată de împărat, s'au supărat rău și cum au ajuns acasă 'i-au spus împăratului și au cerut óste ca să se ducă să-și aducă sora.

Așa, pornesce într'o ȃi cel mai mare cu óstea și se duce la Busuioc Verde.

Dar cum ajunge el acolo, Busuioc Verde numai ȃice :

— Păloșel, ian să-mi tai tótă óstea cea de afară iar căpitanului celui mai mare să-ı tai numai urechile.

Paloșul s'a dus și ca de când spun, ı-a căsăpıt pe toți, așa că feciorul împăratului s'a întors rușinat acasă.

A doua ȃi s'a mai dus și feciorul cel-l'alt, dar tot așa a pătit'o, ba încă 'ı-a tăiat și nasul.

Impăratul vedënd că nu mai scóte la capăt trimete pe Spulberă Vânt, care nu mai avea

mörte, măcar să-l fi și ars și să-l fi și aruncat în vânt.

Spulberă Vânt, care încă de multă vreme umbla după fata împăratului, cum îi dice împăratul să se ducă, plécă numai de cât și se duce la Busuioc Verde și strigă :

— Busuioc Verde, vino și te luptă cu mine.

Busuioc Verde atunci dice :

— Păloșel, dute și-l hăcuesce în miș de fărimé.

Paloșul se duce, dar când vine inapoï numai ce s'aude iar :

— Busuioc Verde, vino și te luptă cu mine.

— Păloșel dute și-l taie și-l arde și-l aruncă în vânt, dice Busuioc Verde.

Paloșul se duce și-l taie și-l arde și-l aruncă în vânt, dar când vine inapoï în casă, cel de afară strigă iar :

— Busuioc Verde, vino și te luptă cu mine.

Atuncea Busuioc Verde dice :

— Păloșel taie capul meü.

Așa paloșul l'a tăiat, iar Spulberă Vânt a intrat în casă, a luat fata și pe ici și-e drumul.

Iar în minutul acela aü picurat iar trei picături de sînge și aü singerat inelul, acasă la bătrânul, la tatăl lui Busuioc Verde.

Când vede bătrânul inelul singerat ce să facă el? Se pregătește de drum și se țiea iar pe urma de busuioc verde ca să-și caute băietul.

Așa, se duce el cât se duce, ajunge iar la smei, îi țiea și pe dênșii și se duc la ostrov.

Când ajung acolo, ușile deschise, totul deschis și pustiü ; iar Busuioc Verde mort în mijlocul casei, cu gâtul tăiet și cu paloșul lângă dênșul.

Ce să fie? Ce să fie? Nimeni nu se pricepe și nici chiar smei cât erau de smei.

Dar bătrânul, din întemplantare, cum era el necăjit, și stătea dinaintea ușei afară și se uita în pământ, vede un gândac că vine c'un fir de érbă și șterge pe la cap pe un gândac mort care numai de cât începe a da din picioare, se scóla și începe a merge.

Vedënd el minunea asta țiea și el firul de érbă, se duce în casă, și începe a șterge pe la gât pe Busuioc Verde, și pe unde-l atingea se tãmäduia. Și tot l'a șters, l'a șters până când l'a vindecat de tot și l'a și înviat.

— Hei, dar greu am fost adormit! dice Busuioc Verde, întinđându-se și ștergëndu-se la ochi.

— Adormeaï tu de veci dacã nu eram pe aicea, rãspunse bătrânul.

Apoi mai vorbesc ce mai vorbesc și în sfârșit zmeii și bătrânul se duc la locurile lor, iar el se duce să-și caute nevasta.

Spulberă Vânt după ce a fost luat pe fata împăratului și a fost dus'o la tatăl ei, voia numai să se cunune cu dânsa. Dar ea n'a voit; a ȝis că voesce să stea d'înteiu un an de ȝile să jelască bărbatul.

Busuioc Verde s'a dus de'nteiu pe acolo pe la împărăție și a cercetat dacă fata e acolo, iar apoi, vedând că nu este nici un chip de a strebate până la dânsa, s'a dus într'un oraș vecin la un tamburagiu și s'a învățat a cânta din tambură așa de bine și de frumos, că nu era vietate să nu jõe când cânta de joc, și să nu plângă când cânta de jale.

Intr'o ȝi, când tocmai împăratul era necăjit de nu-și afla loc și numai se primbla când în casă când afară, când își aruncă odată ochii pe feréstră vede pe toți curtenii, pe toți suițașii și străjarii jucând. Și nu jucau numai ei: jucau și caii și boii și vacile și bivolii și păsările: cucoși, găini, rațe, ba și un biet cal bătrân sacagiu, care era acuma și chior și d'abia se mișca pe drum cu sacaua, începuse și el acuma a sări și a învărti cõda ca un felezeu.

Împăratul vădând așa întréba ce este acolo și trimite degrabă pe Vizirul, care era om bătrân și schiop, ca să vadă ce este. Dar când ajunge vizirul jos, numai începe și el a juca, de nu-î zăreași picioréle; iară bietul împărat nu mai putea de necaz că nu scia ce este.

Dar ce era să fie?! Busuioc Verde venise cu tambura lui și se pusese la cântat. Și cum cânta el, nimeni nu se putea stăpâni să nu jöce, și toți au jucat până ce a stat el din cântec.

Iar când a stat el, atunci și vizirul l-a luat și l'a dus la împăratul.

Dar împăratul era așa de necăjit c'a fost hotărît să dea chiar și pe vizir la spânzurătoare.

— Împărate, ȃice vizirul, eü nu cer să mă ierți, că după cum sint slab și bătrân, mi-e tot una să mor sau să trăesc, dar voi numai s'auđi și Măriea ta cum cântă omul ăsta.

Dar n'apucă vizirul să mântue vorba, și Busuioc Verde fără să-î mai ȃică împăratul, începe a cânta și pe loc vizirul și împăratul încep a juca, pare că nu mai fusese supărat de când lumea. Iar din ceasul cela împăratul a oprit pe Busuioc Verde să rămână la dănsul.

Când auđi Busuioc Verde vorba asta, bucuria lui, rămâne la împăratul, și așa se

deprinde împăratul cu dânsul că numai pôte nici un cés fără tamburagiū.

Așa stă multă vreme Busuioc Verde acolo, avea casă, avea mâncare, ce n'avea el la un împărat așa de mare? Dar astea tôte nu-l încălđiaū pe dânsul, pentru că nu putea să-și vadă nevasta. Că ea stătea tocmai în fund de parte, într'o odae și plângea cât de mare era ăiua, și nimica, nimica nu lua în gură făr'de cât o cojița de pâne uscată și un pahar de vin.

Dar într'o séră cum ședea Busuioc Verde cu împăratul de vorbă, iaca o slugă, o fată din casă, trece pe acolo cu paharul de vin și cu cojița de pâne pentru fata împăratului. Busuioc Verde când o vede, fuga de odată cu gura la pahar ca și cum ar fi voit să bea.

Sluga: ți-u-u-u!...

— Ce este? întrébă împăratul.

— Uit'te, Luminarea ta, tamburagiul s'a repeđit să-mi bea vinul!!...

Impăratul dojenesce pe slugă:

— Prósto! De ce nu lași omul să bea? Pôte că-i este sete? Ce? nu mai este alt vin?!

Dar Busuioc Verde, spune împăratului că nu i-a fost de bēut, ci a glumit numai așa... cu slujnica. Iar gluma lui fusese glumă bună,

că el dăduse drumul în pahar la inelul care îl avea de la fata împăratului.

Așa când a deșertat fata împăratului paharul a dat de inel, și a chemat îndată sluga și a întrebat :

— Cine s'a atins de pahar ?

Sluga se teme, schimbă la fețe, gândește că cine scie ce este, dar spune că tamburagiul împăratului s'a repezit numai la pahar dar n'a hăut.

Atunci fata împăratului spune slugei, că ar voi să vadă și ea pe tambaragiul acela și îi dice să-l cheme.

Sluga, se 'nțelege, i-a spus lui Busuioc Verde și el când a fost vremea de dus s'a dus acolo,—unde era nevasta lui.

Când s'a vădut ei, și când l'a vădut ea că trăește și este iar lângă dânsa, ce bucurie și ce sărutări și îmbrățșeri erau acolo!! Dar la urmă Busuioc Verde, îi dice să facă tóte chipurile să întrebe pe Spulberă Vint unde și în ce stă puterea lui? că Spulberă Vint venea în tóte țilele pe la dânsa, că doară se chema că îi era logodnică.

Așa a doua zi dimineța, când veni Spulberă Vint, din vorbă în vorbă, fata îl întreabă :

— «Uit'te dragă, d-ta știi că bărbatul meu
»cel d'ântâiu era voinic, și de aceea tot stai
»la gânduri, să mă duc orî nu după d-ta, că
»nu știu cât de voinic ești, nici în ce îți stă
»puterea și de aceea sint așa de necăjită».

— «Apoi-asta nu e nimic e lucrul cel mai
ușor».

«Uit'te, veđi cățelușul ăsta — că acolo în
»casă era un cățeluș — în capul lui este pu-
»terea mea, și cine l'ar ucide pe dînsul m'ar
»ucide și pe mine».

Fata nu șice nimic, dar după ce se duce
el — după îndemnul lui Busuioc Verde face
pentru cățeluș o scufie numai de aur și de
pietre scumpe și-î acoperi tot capul și îl légă
c'un lanț de aur și-l ține în mână.

Când vine a doua-și Spulberă Vint și se
uită la cățel șice:

— Dar ce este asta?

— Ce se fie, răspunse fata. — Vrei să n'am
nici o cinste, nici o grijă și nici o dragoste
pentru puterea d-tale? Ce póte fi mai scump
de cât ea?

— A!.... face Spulberă Vint «dar puterea
mea nu este acolo! Puterea mea «este în po-
mul ăsta de lângă feréstră».

A doua-și când vine el găsesce pomul po-

leit cu aur și cu mărgăritare și fata ținea un lanț de aur de la pom și până la dînsa.

— A ! Puterea mea nu e aci ȕice Spulberă Vînt — « puterea mea e în stîlpîi porței » ! . .

A doua-ȕi, cînd vine, și găsescce și stîlpîi porței auriți, selivisiți și bătuti numui în pître scumpe și în diamante, și fata iar ținînd un lanț de aur.

— « Apoi dragă, ȕice Spulberă Vînt, nici în stîlpîi porței nu e puterea mea. — Puterea mea este la : Lacul cu laptele. — Acolo este un Gligan, în gligan este un ogar, în ogar, o prepeliță, în prepeliță, o răcliță, și în răcliță trei gîrgăuni. — Cînd o ucide cine-va acei trei gîrgăuni atuncia mîr și ieu ».

Fata ascultîndu-l numai pôte de bucurie, cî vede cî acuma spune adevêrat, dar el cum gîtesce de spus, scôte o basma și amenință asupra ei și o face să uite tot ca și cum n'ar fi auȕit nimic.

Dar Busuioc verde era sub pat. — El a auȕit totul și n'a uitat nimica, cî spre dînsul n'a amenințat Spulberă Vînt cu basmaua, cî nu scia cî e acolo.

— Ei, dragă, ce țî-a spus ? întrebă Busuioc verde pe nevastă, dupe ce s'a fost dus Spulberă Vînt ?

— Ea incepe a plânge. — Vedeă că a fost uitat.

— Lasă, dragă, nu mai plânge, că sciū eă!

« Rămii cu bine și să ne vedem sănătoși, că eă mă duc, ăice, de acumă să caut, să pun la cale pe Spulbere Vânt».

Și-a eșit el, s'a dus de și-a luat ăiua bună de la împăratul și apoi tot s'a dus.

Impăratul plângea după dănsul, și nu voiea să-i dea drumul și-l ruga de toți D-ăeii ca să stea; dar degeaba. — El s'a dus.

*

El s'a dus, s'a dus, până ce a ajuns la un sat, tocmai acolo unde era și Lacul cu laptele.

Iar acolo s'a tocmit la un popă să i pască oile.

— Veăi, flăcăule, ăice popa, umblă pe oră unde numai pe la Lacul cu laptele să nu le ducă, că de o eși Gliganul din lac te mănâncă și pe tine și oile.

— Bine, părinte, ăice Busuioc verde. — Dar a două-ăi el se duce întins acolo.

Se duce el acolo, dă oile să pască și pasc până la prinz, când de o-dată numai ce ese Gliganul și se repede la turmă. — Dar atunci și el sare la dănsul și hai la luptă, și se luptă până la amădă. — Iar la amădă cade unul in-

tr'o parte și altul într'alta și numai ce ȕice Gliganul :

— Hei!! unde e Spulberă Vânt să'mi dea numai o lingură de lapte din lac ; te aș trinti de n'ai mai mișca.

— Ba unde, e fata popei, c'un corn de prescure și c'un pahar de bętură!! Când te ar trânti odată, ar da ogarul din tine ȕice Busuioc Verde.

Gliganul când aude de ogar se cam îngrijesce, dar n'are ce face, e obosit.

Băiétul, mai stă și el ce mai stă, apoi își ȕea oile și se duce acasă.

Dar a casă când a mulș el oile de amédă și când le-a mai mulș și séra s'a speriat și popa și preotésa de atâta lăptărie ce aș mai dat.

— « Mi se pare, că ciobanul nostru a dat pe la Lacul cu laptele, că numai pe acolo este érbă bună, ȕice popa către preotésă și adoua ȕi trimite și pe fată pe urma lui să vadă unde se duce.

A doua-ȕi pe la prânz iar ȕiese Gliganul, și iar se ȕeaș la luptă până ce cade unul de o parte și altul de alta și unul ȕice : dacă ar fi o lingură de lapte, altul un corn de prescure și cu un pahar de bętură. — Și fata cum vede aș spune a casă totul, tot cum a fost ;

că adoua-și diminătă popa o trimetă iar în urma lui, nu c'un corn de prescure și c'o traistă de prescuri și c'o botă de vin.

Și când a mai venit la amedă, de cerea Busuioc Verde un corn de prescure și un pahar de băutură, fata de colo, din tufiș, se duce la fugă și i dă o prescure în gură și bota de vin în mână; și când mănâncă el, și când trage colo la vin, și când mi-l umflă odată pe Gligan și când îl trintese în pământ, crapă Gliganul și dă ogarul dintr'ensul.

Atunci fuga băietul după ogar, aruncă cu bățul și îl lovesce de dă prepelița dintr'ensul. — Dar el uitase de prepeliță și când o vede degrabă, — hăț căciula din cap, o pălesce, o prinde și scote răclița dintr'ensa și o deschide și rupe chiar gitul unui gărgăun.

De aci înainte Busuioc Verde se duce acasă la popa și dice :

• «De acuma rēmăi sănătos părinte, și paște-ți oile și pe la Lacul cu laptele și pe unde vè place, și nu mai aveți grijă de acuma, că Gliganul s'a gligănit».

«Dar mai stăi, dar trecă, dar mērgă, măcar să stai cu noi la masă, măcar cutare, dice popa : dar vedēnd că nu-l pôte îndoi, dice : mergi sănătos flăcăule și D-șeū să-ți ajute».

Iar Busuioc Verde pornesce la drum, și o taie de-a dreptul la împărăție.

*

Când ajunge la împărăție, Spulberă Vânt era bolnav, din pricina gărgăunului celui ucis, și Busuioc Verde începe a striga :

Doftor bun ! Doftor bun ! Doftor bun, pentru orî-ce fel de bóle.

Auđind așa de la împărăție, trimite de-l chiamă.

— Hei, Spulberă Vânt, ce mai faci ? ȕice Bosuioc Verde și începe aspune cum a ucis el Gliganul, și cum a prins ogarul, și prepelița și cum a rupt capul la un gărgăun, și scóte răchlița și mai ucide unul.

Apoi după ce mai lasă pe Spulberă Vînt de se bate cu mórtea mai rupe gâtul și celui-l'alt gărgăun și Spulberă Vînt cade, ca o plăcintă, mort.

După aceea scóte paloșul și ȕice :

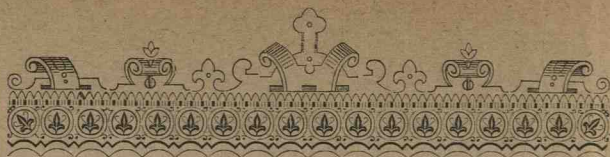
Păloșel acum să-mi tai pe toți aceia care sînt vrăjmași și mie și nevestei mele. Și paloșul într'o clipă a făcut cum i-a poruncit.

Apoi și-a luat nevasta și cheile împărăției și s'a dus tocmai acasă la tată-sěu și i-a spus tótă povestea cum v'am spus'o și eũ și i-a spus că e bogat și că e împărat, și a chemat

și pe popa la care a fost cioban și pe smeii și pe toții cunoscuții și au făcut o petrecere de s'a dus vestea.

Iar după aceea s'au statornicit într'un loc împreună cu bătrânii și au început a trăi liniștiți, și trăesc și până în ziua de astă-dă. De cum-va treceți și d-vóstră care-va p'acolo pe la dênșii, spuneți-le și de la mine, închinăciuni.

ȚIGANUL CU VULPEA

(Anecdotă populară).

Un țigan, ce făcuse, ce dresese, nu știu, căpătase câte-va parale. Ce să facă el cu dênsele? Să-și cumpere ceva. Dar ce să cumpere? Haide la târg.

În târg, se uită 'ncolo, ba 'ncolo, vede nisce pungă. Hai să-mi cumpăr o pungă. Dar ce ți-e bună? Dacă n'ai parale ce să pui în pungă?

Să-mi cumpăr un inel. Ce mai lucru frumos! Când îi fi cu dênsul pe deget, să dau fețele 'n vânt!... Dar pentr' un belciugaș așa mic să dai atâtea parale!...

Mai bine mi-ași lua o căciulă brumărie. Țe, halal! Vătaful tot căciulă brumărie are și când răcnesc odată la tine îți vine să cași jos, par' că te apasă cine-va de gât. D'apoi de!... Vătaful

maî are și cal și șea și poclade și presur și taftur și zăbale și pogî și scări, de se înalță în ele și se ridică de gândesci că are să dea cu nasul de cer. Hei!... De ce, dracu, nu m'a făcut și mama pe mine un vataf să-î pocnesc odată din biciu să sară de-un cot de la pământ!.. Na! Trăsni-m'ar Sfântul Ilie! Să pocnesc înaintea mamei!!.. Ce-mî mai dete prin gând, dóră-î mamă aceea, nu-î dracul!... Numî mai trebuie nici o brumarie. Nu-s sätul eü de brumă?! Bietul tată tot de brumă a murit în çiuva de bobotéză.

Să-mî cumpër mai bine un cojoc gospodăresc çolea, să-mî fie trupul odihnit, să nu mai am grija frigului și a ernei. Când voiü fi cu cojoc pot să bată o sută de vënturi, nu-ți pasă nici de vânt nici de vëntóică. Puî colo póla peste póla și șeçi mai dihai de cât vodă și de cât bulibașa.

Iată ce gânduri se 'nvêrteaü prin capul țiganului, când de-odată vede pe un om cu un puü de vulpe în brațe.

— Auleü, mâncați-ași, dar ce-î asta?

— Vulpe.

— Ditaî vulpe!!... —

« Vulpea tetei! Măi vulpoü,

« Parcă-î lup, așa codoü!

« Dec !...

— Nu pune mâna !

— Dar de ce 'ncrețesce botul, bădică ?!

— E rușinosă.

— Dar de mână de ce apucă ?

— Dacă puî mână.

— Bădică, n'o vinđi ?

— Cum nu !

— Dar de ce-î bună ?

— Hei, făcu alt om care se uita la dênșii. Cine pune mâna pe una de acestea, bre, îl vede D-deu : face bani, măi !! Da, face bani. Veđi tu lighioia asta câtă-î de mică, te duci dis de diminéță de-î dai drumul în pădure, iar tu stai pe loc la margine și când începe sórele a asfinți, numai ce o veđi că vine aducând din urmă cât mi-ți-e cârdul de vulpi. Atunci, pe legate băiete. Le înođi numai cođile la câte două și le mâi din urmă ca și cum ar fi înjugate.

— Bre ! bre ! bre ! Dar când îi dai drumul măi đici ceva din gură ?...

— Apoi ce se đici ? Đici și tu acolo : « Du-te asta după ceia ».

— Du-te asta după ceia !... bădică, scii ce ?.. Haide că ți-o cumpăr eu. Ce să-ți dau pe dinsa ?

Omul spune un preț și dur la deal, dur la

vale se impacă ei, cu cât nu sciū, că nu eram acolo, dar sciū că țiganului nu i-aū ajuns parale și a trebuit să mai vîndă ceva ca să-i plătescă. Ce-a vîndut iar nu sciū, tréba lui, dar Vulpea a luat'o.

A doua-zi dis de dimiétă luă vulpea în brațe și la pădure.

În marginea pădurei, o pune jos în picîóre și începe a o netezi pe spate. Apoi : «Du-te asta după ceia», și-i dă drumul...

Vulpea s'a dus.

Țiganul șede, șede, se uită printre copaci, se uită, așteptă, se mai uită la sóre de nu cumva apune, dar nici gînd. Ba încă i se părea mai diminétă de cât când venise, și pe lângă altele îi era și fóme. Dar ce să facă? I se pa-
injenise ochii uitându-se. Numai vulpi i se părea că vede. În sfârșit uitându-se prin huciū, adormi bietul țigan.

Prin vis, cum ședea lungit pe pîntece la pămînt, aude o pâriitură lungă prin desis, apoi ceva liniște și după aceia o năvală de vulpi de gîndeaī că le aduce apa.

El se scólă și dă se le innóde cođile, dar innódă dacă poți : ele erau rușinóse, increțiaū botul și-l apucaū de mână. Ce e de făcut? Să nu le lege, se duc dracului ; să le lege nu

era chip. Cât cuprindea cu ochii vedea numai boturi încrețite gata să-l apuce de mână.

Am prăpădit paralele, gândea el, când de odată bagă de sémă că se află în târg. Chémă pe cei doi ómenī cu care vorbise când cum-părase vulpea. Cel care i-o vinduse nu vrea să vie, ședea tot cu vulpea în brațe și ȕicea că-i rușinósă; iar cel-l-alt vine, se apucă de legat și légă. Ba de la o vreme și cele ce eșiau din pădure erau legate gata. Țiganul numai le striga încetișor : bir, bir... și le îndrepta la drum.

Cum mergeau ele mai bine, dracul scie de unde, ca din senin numai ce vine vătaful.

— Măi tálharule, cum de ai furat vulpele?..

— Da, să-mī sară ochii, dacă le-am furat, să mor de pușcă să dea D-ȕeū... ȕice țiganul și numai se pomenesce de odată pus în fiére și vulpele închise într'un ocol.

Mă-sa iī face din mână să vie la mâncare, iar vătaful se posomoresce la dēnsul să nu se ducă și cum era călare se repede la țigan să'l calce în picióre.

— Valeū, jupáne Iftime, strigă țiganul și dă s'o rupă de fugă.

Atuncī se deștéptă.

Deschide ochii. Nicī vătaf, nicī vulpi : el tot

culcat la marginea pădurei, dar fόμε al dracului și sórele nici amiădă nu era. Ședî și aștéptă.

Șéde el până séra. Mai đice din când în când : «du-te asta după ceia», dar de vėđut nimic nu se vedea.

Du-te asta după ceia, dar inoptéză al dracului, întunecă ; fόμε, ba și frică.

Mai ședū el ce mai ședū și în sfirșit đise :

« Du-te asta după ceia :

Nici nu-ı asta, nici nu'ı ceia »,

și porni spre casă.

De acuma chıar să mai vină, ce ți-s bune?!..

Căt e de întuneric par-că le mai poți lega?!..

TABLA DE MATERIE

	Pag.
1. Economie.	5
2. La moartea prea Cuvioșiei sale	10
3. Blagoslovesce-l	36
4. Nicolae Potochină și cinstea de la Șleah.	57
5. Logolățul Gheorghe	68
6. La Hirlău.	88
7. Ralița.	104
8. Dictando	125
9. Plombireu.	139
10. Baba și Țiganul	153
11. Poveste nevădută și neauđită	167
12. Povestea povestelor	179
13. Cel jumătate urs.	205
14. Fierarul.	224
15. Deli-Satâr.	236
16. Soția-Babei	258
17. Busuoc Verde	272
18. Țiganul cu vulpea	296

DE ACELAȘI AUTOR:

	Lei B.
Ideal, conferință.	1. —
Fabula în genere și Fabuliștii români în specie (Ediția Acad.)	2. —
Gramatica pentru cl. II prim.	— 30
Gramatica pentru cl. III prim.	— 80
Gramatica cu stilistica pentru cl. IV prim.	1. —
Anecdote populare, vol. I, Ediția de lux	4. —
» » » » populară	2. —
Alte anecdote Populare, vol. II. Ediția de lux	4. —
» » » » » populară	2. —
Tot Anecdote Populare, vol. III, Ediția de lux.	4. —
» » » » » » populară.	2. —
Curs practic de Citire și Recitațiuni pentru cl. I secundară	1. 20
Curs practic de Compozițiuni, Citire și Recitațiuni, pentru clasa II secundară.	1. 50
Curs practic de Compozițiuni, citire cu litere ciriliane și recitațiuni pentru cl. III secundară.	1. 40
Curs practic de stil și compozițiuni pentru cl. IV secundară	2. —
Abecedarul Românesc sau <i>Cheea Cărței</i>	— 30
Omer Intinerit.—Cartea întâia din <i>Iliada</i> (versuri)	2. —

A APARUT IN COLECȚIUNEA H. STEINBERG :

P. ISPIREȘCU

LEGENDE SAU BASMELE ROMANILOR

ADUNATE DIN GURA POPORULUI

Prețul 4 lei.

V. CRĂȘESCU (ST. BASARABEANU)

SCHIȚE ȘI NUVELE

4 VOLUME

a 1 leu volumul.

D. STĂNCESCU

ALTE BASME NOUI

Prețul 1 leu.

TH. D. SPERANȚIA

TOT ANECDOTE POPULARE

VOLUMUL III.

Prețul 2 lei, ediția de lux 4 lei.

TRAIAN DEMETRESCU

INTIM

POEME IN PROZE, NUVELE

Prețul 1 leu. Pe hârtie velină 2 lei.

TH. D. SPERANȚIA

PROZA

NUVELE. — BASME. — ANECDOTE

Prețul 2 lei, ediția de lux 4 lei.

G. I. IONESCU-GIUN

MANUAL DE POETICA ROMANA

EDIȚIA II-a

Prețul 4 lei.

PORTRETE LITERARE ȘI ISTORICE

Prețul 1 leu, ediția de lux 2 lei.